MASARYKOVA UNIVERZITA

Pedagogická fakulta

Katedra historie

Hradec Králové za starostování Josefa Václava Bohuslava Pilnáčka

Diplomová práce

Brno 2025

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Jana Vlčková Musilová, Ph.D.

Autor práce: Bc. Vojtěch Švec

Anotace

Diplomová práce se zabývá politikem a podnikatelem Josefem Václavem Bohuslavem Pilnáčkem, který mezi lety 1929 a 1942 vykonával funkci královéhradeckého starosty. První část diplomové práce se věnuje jeho osobnímu, rodinnému a podnikatelskému životu, důraz je kladen i na jeho zájmy a mecenášské aktivity. Druhá část rozebírá politickou, ekonomickou a stavební situaci v Hradci Králové v období výkonu jeho mandátu.

Annotation

This thesis focuses on the politician and entrepreneur Josef Václav Bohuslav Pilnáček, who served as the mayor of Hradec Králové between 1929 and 1942. The first part of the thesis explores his personal, family, and business life, particularly his leisure and philanthropic activities. The second part analyzes the political, economic, and construction-related situation in Hradec Králové during his term in office.

Klíčová slova

Josef Václav Bohuslav Pilnáček, František Ulrich, Ladislav Jan Pospíšil, Hradec Králové, Velký Hradec Králové, politická, ekonomická a stavební situace v Hradci Králové ve 30. letech 20. století, Český Ski klub Hradec Králové, Tělovýchovná jednota Sokol v Hradci Králové, Klub československých turistů odbor Hradec Králové

Key Words

Josef Václav Bohuslav Pilnáček, František Ulrich, Ladislav Jan Pospíšil, Hradec Králové, Greater Hradec Králové, political, economic and construction-related situation in Hradec Králové in the 1930s, Czech Ski Club Hradec Králové, Sokol Physical Education Unit in Hradec Králové, Czechoslovak Tourist Club – Hradec Králové Branch

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, s využitím pouze citovaných pramenů, dalších informací a zdrojů v souladu s Disciplinárním řádem pro studenty Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity a se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V Brně dne: ....

Bc. Vojtěch Švec

Poděkování

Chtěl bych poděkovat své vedoucí diplomové práce, Mgr. et. Mgr. Janě Vlčkové Musilové, Ph.D., za její cenné rady, pomoc, ochotu a trpělivost při psaní této práce. Dále bych chtěl poděkovat pracovníkům Státního okresního archivu v Hradci Králové za jejich pomoc a ochotu při hledání materiálů. Velké díky také patří Filipu Řeháčkovi za poskytnutí jím vlastněných archivních materiálů. Jako poslední bych chtěl poděkovat své rodině a přátelům za jejich podporu při psaní této práce.

Obsah

Seznam zkratek ... 8
Úvod ... 10
1. Josef Václav Bohuslav Pilnáček ... 13
1.1. Osobní, rodinný a podnikatelský život ... 13
1.2. Spolkový život a zájmy Josefa Václava Bohuslava Pilnáčka ... 20
1.3. Klub československých turistů odbor Hradec Králové ... 24
1.4. Tělovýchovná jednota Sokol v Hradci Králové ... 28
1.5. Český Ski klub Hradec Králové ... 31
1.6. Názory a osobnost Josefa Pilnáčka ... 34
2. Předchůdci Josefa Pilnáčka ... 39
2.1. Ladislav Jan Pospíšil ... 39
2.2. František Ulrich ... 43
3. Volby a nástup Josefa Pilnáčka do úřadu starosty ... 53
3.1. Volby 1927 ... 55
3.2. Volby 1935 ... 56
3.3. Zvolení Josefa Pilnáčka starostou a jeho výchozí pozice ... 58
4. Politické fungování zastupitelstva a politika v Hradci Králové ... 60
4.1. Politické rozložení sil a spolupráce všech stran v městském zastupitelstvu ... 64
4.2. Rozpory v zastupitelstvu ... 64
4.3. Mnichovská dohoda a období druhé republiky ... 71
4.4. Nacistická okupace a Protektorát Čechy a Morava ... 74
5. Hospodářství a finance města ... 79
5.1. Rozpočty na konci 20. let 20. století ... 85
5.2. Rozpočty v letech 1930–1933 ... 86
5.3. Rozpočty města v letech 1934–1942. ... 91
5.4. Majetek města Hradce Králové ... 94
5.5. Podpora nezaměstnaných během velké hospodářské krize a podpora uprchlíkům z pohraničí po mnichovské dohodě ... 95
5.6. Shrnutí ... 98
6. Městské podniky ... 100
6.1. Městská hromadná doprava ... 100
6.2. Plynárna ... 102

6.3. Vodárna a elektrické podniky 104
6.4. Ústřední jatka a zastavárna 106
7. Výstavba města 108
7.1. Vojenské a civilní letiště ve Věkoších 109
7.2. Tyršův most 111
7.3. Okresní a krajský soud a věznice 112
7.4. Okresní a finanční úřad 113
7.5. Sborové velitelství 2. armádního sboru 114
7.6. Městské lázně 115
7.7. Další stavby 116
8. Velký Hradec Králové 119
8.1. Rozdělení města a snahy o jeho sloučení 119
8.2. Plány na vytvoření Velkého Hradce Králové během Protektorátu Čechy a Morava 121
8.3. Realizace vytvoření Velkého Hradce Králové 125
Závěr 129
Seznam pramenů a literatury 131
Seznam příloh 154
Přílohy 157

Seznam zkratek

zkratky názvů spolků

ČSK HK – Český Ski klub Hradec Králové

KČST HK – Klub československých turistů odbor Hradec Králové

MLL HK – Masarykova letecká liga v Hradci Králové

NJS HK – Národní jednota severočeská odbor Hradec Králové

RK HK – Rotary klub Hradec Králové

SLKČ – Svaz lyžařů v Království českém

SLRČ – Svaz lyžařů Republiky československé

TJ Sokol HK – Tělovýchovná jednota Sokol v Hradci Králové

zkratky názvů politických stran

BdL – Německý svaz zemědělců a venkovských živností (Bund der Landwirte či Bund der Landwirte und des ländischen Gewerbes)

ČSDSD – Československá sociálně demokratická strana dělnická

ČSLS Domova – Československá lidová strana Domova

ČSNS – Československá strana národně socialistická

ČSSL – Československá strana lidová

ČŽOSS – Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská

DSAP – Německá sociálně demokratická strana dělnická v Československé republice (Deutsche sozialdemokratische Arbeiterpartei in der Tschechoslowakischen Republik)

KSČ – Komunistická strana Československa

ND – Národní demokracie

NS – Národní sjednocení

NSP – Národní strana práce

NSDAP – Národně socialistická německá dělnická strana (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei)

PD – Pokroková demokracie

RSZML – Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu

ostatní zkratky

č. a. s. – číslo archivního souboru

ed. – editor

inv. č. – inventární číslo

red. – redaktor

ref. o. – referenční označení

SOkA HK – Státní okresní archiv Hradec Králové

SOA HK – Státní oblastní archiv v Hradci Králové

ved. red. – vedoucí redaktor

Úvod

Josef Václav Bohuslav Pilnáček byl královéhradecký starosta, podnikatel a majitel továrny na výrobu mýdla. Jeho životem se více zabývali až Josef Potoček a Petr Zimmermann, kteří o něm v roce 1994 napsali šestidílný novinový článek s názvem *Seriál o Josefu Václavu Bohuslavu Pilnáčkovi – starostovi, který byl určen k zapomenutí*. Je faktem, že pro komunistický režim byl J. Pilnáček nepohodlný a jeho jméno a zásluhy se pokusily vymazat z historie i povědomí královéhradeckého obyvatelstva. Lze ale konstatovat, že se jim to zcela nepovedlo. Na fasádě původní tovární budovy, kterou nyní spravuje jeho pravnuk Filip Řeháček, byl po roce 1989 obnoven velký nápis „J. Pilnáček“, který historii místa i osoby s ním spjaté připomíná širokým vrstvám. Možná i to je důvod proč si veřejnost jeho jméno spojuje hlavně s podnikatelskou činností a zbytek jeho zásluh bývá opomíjen. Tímto tématem jsem se rozhodl zabývat, protože pocházím z Hradce Králové, a překvapilo mě, že takto významné osobnosti se nikdo ve větší míře nevěnoval, zároveň jsem se pokusil splatit jakýsi pomyslný dluh, které město vůči J. Pilnáčkovi má. Cílem diplomové práce bylo shrnout stávající informace o J. Pilnáčkovi a pokusit se je doplnit novými. Kromě toho jsem se také pokoušel podrobněji nastínit vývoj a fungování města Hradce Králové v oblastech politiky, ekonomiky a urbanismu během jeho starostování.

Práce je rozdělena do osmi kapitol. První část slouží k představení samotného J. Pilnáčka. Zaměřil jsem se zde převážně na jeho osobní, rodinný a podnikatelský život. Kromě toho jsem také rozebral jeho osobnost, mecenášské aktivity, zájmy a podrobněji pak tři spolky, ve kterých se výrazněji angažoval. V druhé kapitole jsem se věnoval dvěma dalším významným královéhradeckým politikům Ladislavu Janu Pospíšilovi a Františku Ulrichovi, na které J. Pilnáček ve své práci navazoval. Zde je nutné podotknou, že ačkoliv se zbylé kapitoly věnují Hradci Králové, nepokrývají jeho současný územní rozsah, ale pouze centrum, které bylo tehdy odděleno od okolních obcí a předměstí, a bylo samostatným městem. Třetí a čtvrtá kapitola se zabývají politickými otázkami. Rozebral jsem zde královéhradecké obecní volby a fungování městského zastupitelstva. Pátá kapitola pojednává o ekonomických otázkách s důrazem na sestavování obecních rozpočtů a podpoře nezaměstnaných během velké hospodářské krize. V šesté kapitole jsem shrnul rozvoj a fungování jednotlivých městských podniků. Protože v ní rozebírám ekonomické otázky i výstavbu, umístil jsem ji mezi dvě kapitoly, které se věnují právě těmto tématům. Jak jsem již nastínil v sedmé části jsem

se snažil popsat výstavbu města, a kromě její obecné charakteristiky jsem zvolil i několik nejvýznamnějších budov, které byly v tomto období postaveny. Poslední kapitola se věnuje sloučení Hradce Králové s okolními obcemi. Jednotlivé kapitoly jsou pak rozděleny do jednotlivých podkapitol. Součástí některých kapitol jsou tabulky, které slouží ke zlepšení přehlednosti textu a shrnutí i těch informací, které jsem podrobněji nerozebíral. Na konci práce se nachází přílohy. Jedná se hlavně o dobové fotografie.

Výchozím materiálem k mé práci byl již výše zmíněný šestidílný článek od Josefa Potočka a Petra Zimmermanna a jedna kapitola věnována J. Pilnáčkovi v publikaci *Radnice v Hradci Králové* od stejných autorů. Primárním zdrojem informací pro mě byly hlavně materiály uložené ve Státním okresním archivu v Hradci Králové, a to hlavně fond Archiv města Hradce Králové, který vzhledem k jeho rozsahu nebylo možné projít celý, a proto jsem vybral pouze ty archivní soubory, které jsem považoval za důležité. Jednalo se hlavně o knihy protokolů schůzí městského zastupitelstva a archivní materiály týkající se rozpočtů. I tak se mi některé skutečnosti nepovedlo dohledat, ať už z důvodu, že se nedochovaly, nachází se v jiném archivním souboru, nebo se o nich jednalo pouze ústně, a tudíž neexistuje jejich záznam. Kromě materiálů týkajících se fungování města jsem využíval také knihy schůzí jednotlivých spolků, ve kterých J. Pilnáček působil. Bohužel se ale velká část těchto materiálů nedochovala, proto nebylo možné některé spolky důkladněji zpracovat. To je případ především Českého Ski klubu Hradec Králové, kde jsem se chybějící informace snažil doplnit z dobových sborníků a tisku, ve kterých ale většinou nebyly podány tak podrobně. Stejné je to i s továrnou J. Pilnáčka, ke které nejsou žádné materiály ve Státním okresním archivu v Hradci Králové a pouze nepatrné torzo jich má současný majitel areálu továrny Filip Řeháček. Tyto materiály se ale téměř vůbec netýkají provozu a fungování továrny. I zde jsem tedy musel spoléhat hlavně na dobový tisk a sborníky.

Informace z dobových periodik jsem jako zdroj informací využíval v celé diplomové práci, a to především k ověřování a doplnění zjištěných skutečností. Byly to hlavně noviny Osvěta lidu a Kraj Královéhradecký. Pokud v dané době nevycházely, využíval jsem jiná dostupná periodika. Je nutné dodat, že všechen dobový tisk, který v Hradci Králové vycházel, spadal pod nějakou politickou stranu, a proto jsem se v politických otázkách snažil nalezené informace ověřovat z novin ideologicky protichůdných politických stran. V první kapitole jsem využíval dochovaná svědectví

a vzpomínky Pilnáčkových vnoučat Jiřího Porkerta a Olgy Řeháčkové. Zde je nutné zmínit, že tyto vzpomínky pocházejí z jejich dětského věku, nebo případně z vyprávění ostatních členů rodiny a nemusí být vždy zcela spolehlivé. Vzhledem k tomu, že od úmrtí J. Pilnáčka uběhlo už 75 let, jsou to ale jediní lidé, kteří si na něj mohou ještě osobně pamatovat. V práci jsem využíval především mikrohistorickou a biografickou analýzu. V některých podkapitolách, kde jsem srovnával fungování města za J. Pilnáčka s fungováním města za F. Ulricha jsem používal komparační metodu.

V diplomové práci jsem zkracoval názvy jednotlivých spolků a zkratky jsou vždy uvedeny v závorce u prvního výskytu. Názvy politických stran, které působily v královéhradeckém zastupitelstvu, jsou vždy uvedeny zkratkou. Jejich celé názvy jsou uvedeny pouze v tabulce na začátku třetí kapitoly. Výjimkou jsou politické strany, které vznikly po roce 1938 a jejich názvy jsou podobné jiným politickým stranám a při použití zkratek by se mohly plést. Jedná se o Stranu národní jednoty, Národní stranu práce a Národní souručenství. Na konci práce je poté seznam zkratek. Celá jména jsem používal pouze při první zmínce, poté už jsem křestní jména zkracoval. U některých osob, které se jmenovaly stejně, nebo podobně jako jiný jejich rodinný příslušník jsem označení upřesnil v závorce. Doplňující informace, které se netýkaly přímo obsahu diplomové práce, jsem uváděl v poznámkách pod čarou. Přímé citace jsem přepisoval doslovně včetně pravopisných chyb a překlepů, které se vyskytovaly v původním textu. Seznam pramenů je seřazen abecedně podle příjmení autorů, případně podle názvu díla, pokud není autor znám. Archivní materiály jsou roztříděny v první řadě podle archivu, poté podle čísla archivního souboru a v poslední řadě podle inventárního čísla. Články z denního tisku jsou rozděleny podle jednotlivých periodik a jsou chronologicky seřazeny tak, jak vycházely. V seznamu zdrojů jsou uvedeny i publikace, které jsem v textu přímo necitoval, ale jejich nastudování mi přiblížilo určité souvislosti, nebo mi pomohlo najít další zdroje.

1. Josef Václav Bohuslav Pilnáček

V této kapitole jsem se zabýval především osobou Josefa Václava Bohuslava Pilnáčka (dále jen J. Pilnáček, pro rozlišení s jeho otcem Josefem Pilnáčkem a synem Josefem Pavlem Zdeňkem Pilnáčkem, budu jeho otce označovat jako J. Pilnáčka staršího a jeho syna jako J. Pilnáčka mladšího) a jeho rodiny. Protože jeho osobní a rodinný život byl neodmyslitelně spjat s rodinnou továrnou, spojil jsem tato témata do jedné podkapitoly. V dalších podkapitolách jsem se věnoval jeho zájmům a dalším činnostem.

1.1. Osobní, rodinný a podnikatelský život

Josef Václav Bohuslav Pilnáček se narodil 21. února 1877 v Hradci Králové do mydlářské rodiny.[1] Jeho otcem byl továrník J. Pilnáček starší[2] a matkou Marie Hermína Pilnáčková (rozená Weidnerová).[3] Začátek mydlářského řemesla v rodině byl spjat už s jeho pradědem Matějem Pilnáčkem,[4] který si na začátku 19. století založil v Kuklenách dílnu, kterou později předal svému synovi Václavu Pilnáčkovi.[5] J. Pilnáček studoval na gymnáziu v Hradci Králové a poté na Obchodní akademii

[1] Bohuslav KOUTNÍK, *Československo – biografie 2*, Praha 1936–1941, s. 786.

[2] Narodil se 14. března 1853. Studoval v Hradci Králové a v Broumově, řemeslu se vyučil u svého otce. Byl zakladatelem továrny na mýdla a svíčky v Hradci Králové, kromě toho působil jako městský zastupitel (1886–1914) a náměstek starosty. Kromě toho byl starostou Okresní hospodářské záložny v Hradci Králové a předsedou Právovárního měšťanstva. Zemřel 26. září 1929 ve věku 76 let. (převzato z: *Královéhradečtí mydláři Pilnáčkové vzpomínají 125 let své práce*, Hradec Králové 1937, s. 15. A *Továrník Josef Pilnáček st. zemřel dne 26. září 1929 o 9. hod večerní ve věku 76 let*, Osvěta lidu, 28. 9. 1929. & Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), *Královéhradecko,* Hradec Králové 2004, s. 168.)

[3] Bohuslav KOUTNÍK, *Československo – biografie 2*, Praha 1936–1941, s. 786.

[4] Narodil se v roce 1795 a v roce 1812 získal od mydláře Josefa Špuláka výuční list. Nejdříve pracoval jako tovaryš u Barbory Hermannové a poté si založil vlastní živnost. Zemřel v roce 1887. (převzato z: *Královéhradečtí mydláři Pilnáčkové vzpomínají 125 let své práce*, Hradec Králové 1937, s. 13–15.)

[5] Narodil se v roce 1822 a mydlářskému řemeslu se vyučil u svého otce, poté cestoval po zemích Rakouska-Uherska. Po svém návratu v roce 1854 převzal od otce mydlářskou dílnu. (převzato z: *Královéhradečtí mydláři Pilnáčkové vzpomínají 125 let své práce*, Hradec Králové 1937, s. 13–15.)

v Chrudimi, kde v roce 1894 odmaturoval.[6] Po studiích několik let pobýval v zahraničí, kde sbíral zkušenosti v podnicích v Anglii, Norsku a Švýcarsku.[7] Po svém návratu v roce 1899[8] vstoupil do otcovy firmy zpočátku jako prokurista, později jako spolumajitel a společník.[9] V roce 1904 si vzal za manželku Annu Čeledovou,[10] se kterou měl syna Josefa (1905) a dceru Evu (1908).[11] Syn J. Pilnáček mladší si vzal za manželku Věru Klozarovou[12] a dcera Eva Pilnáčková byla provdána za Viléma Porkerta mladšího.[13]

Firmu Josef Pilnáček, první králové-hradecká továrna na mýdla, svíčky, stearin, olein, glycerin a sodu v Hradci Králové[14] založil J. Pilnáček starší, který si v roce 1875 pronajal krám v domě č. 21 na Velkém náměstí, ve kterém se dříve již mydlářství provozovalo.[15] V témže roce se oženil s M. H. Weidnerovou a díky věnu mohl svůj podnik rozšířit.[16] Po sedmi letech přikoupil celý dům a na dvoře nechal přistavět dílnu.[17]

---

[6] Bohuslav KOUTNÍK, *Československo – biografie 2*, Praha 1936–1941, s. 786.

[7] Luboš JANHUBA, *Olga Řeháčková (1937)*, paměť národa. Dostupné na: https://www.pametnaroda.cz/cs/rehackova-olga-1937, 20. 3. 2025.

[8] *Královéhradečtí mydláři Pilnáčkové vzpomínají 125 let své práce*, Hradec Králové 1937, s. 20.

[9] *Půl století hradeckého závodu*, Osvěta lidu, 6. 2. 1925.

[10] Dcera ředitele školy ve Vlašimi. (*Královéhradečtí mydláři Pilnáčkové vzpomínají 125 let své práce*, Hradec Králové 1937, s. 20.)

[11] Bohuslav KOUTNÍK, *Československo – biografie 2*, Praha 1936–1941, s. 786.

[12] Dcera ředitele továrny v Praze. (převzato z: Luboš JANHUBA, *Olga Řeháčková (1937)*, paměť národa. Dostupné na: https://www.pametnaroda.cz/cs/rehackova-olga-1937, 20. 3. 2025.)

[13] Narodil se v roce 1905, jeho rodiči byli Vilém Václav Porkert, podnikatel a majitel slévárny ve Skuhrově, a Marie Hyntychová. V roce 1932 si vzal za ženu E. Pilnáčkovou, se kterou měl čtyři syny (Josef, Jan, Jiří, Karel). Slévárna byla jeho rodině znárodněna v roce 1948. V. Porkert mladší zemřel v roce 1977. (převzato z: Zdena HARTMANOVÁ, *Naše teta Mařenka a její slavný synovec*, národní knihovna.cz. Dostupné na: https://www.narodnikronika.cz/getattachment/c480e9da-3680-4d05-a727-fe417aa8972f/Slavny-synovec.pdf, 14. 3. 2025. & *Vzácné jubileum*, Osvěta lidu, 6. 2. 1932.)

[14] Název firmy jsem převzal z publikace z roku 1922, ačkoliv je zřejmé, že rozšiřováním sortimentu se postupem času vyvíjel. (převzato z: Jaromír TOBIÁŠ, *Hradecký průmysl*, in: Karel Mlynář, František Tichý, František Cengr (ed.), *Osvěta lidu městu Hradci Králové k 28. říjnu 1922*, Hradec Králové 1923, s. 55.)

[15] *Půl století hradeckého závodu*, Osvěta lidu, 6. 2. 1925.

[16] Tamtéž.

[17] Tamtéž.

V té době měla firma šest zaměstnanců.[18] Roku 1888 poté přikoupil voskařství v domě č. 34 „U Špuláků“, čímž se sortiment rozšířil o výrobu svíček.[19] J. Pilnáček starší si uvědomoval nutnost propagace podniku, a proto se v roce 1891 zúčastnil Zemské jubilejní výstavy v Praze, kde jeho expozice získala stříbrnou medaili.[20] V roce 1894 pak svůj úspěch ještě vylepšil na Hospodářské průmyslové a národopisné výstavě pro východní Čechy v Hradci Králové,[21] kde jeho výstava obdržela zlatou medaili.[22] Nejvýznamnějším milníkem pro celý podnik byl rok 1895, kdy J. Pilnáček starší koupil pozemek za městem na dnešní Pospíšilově třídě, kam chtěl výrobu převést. Postaveny byly hospodářské budovy, skladiště surovin a tovární budovy, do kterých byla v roce 1900 výroba přemístěna, postupně se podnik dále rozšiřoval.[23] Pro další rozvoj továrny byl klíčový nákup nových strojů na odloučení glycerinu, které ale v té době byly nad finanční možnosti továrny. Shodou okolností se ale J. Pilnáčkovi staršímu naskytla příležitost je výhodně nakoupit z vyhořelé továrny v rakouském městě Bregenz. V roce 1905 tam proto poslal svého syna J. Pilnáčka, který se postaral o jejich demontáž a převezení do Hradce Králové.[24] Druhé takové zařízení poté koupil od zavřené mydlářské továrny v Novém Městě nad Metují.[25] Aby bylo patrné, jak moc se podnik rozrostl, zmíním zde, že když v roce 1875 J. Pilnáček starší začínal, dokázal vyrobit 250 kg mýdla týdně. Oproti tomu se v nové továrně týdně vyrobilo 45 000 kg mýdla, 5 000 kg svíček a 12 000 kg sody.[26]

Závod postupně od svého otce přebíral J. Pilnáček a podílel se na dalším rozšiřování továrny. Z těch nejvýznamnějších to byla přestavba a přístavba továrny

[18] Jaromír TOBIÁŠ, *Hradecký průmysl*, in: Karel Mlynář, František Tichý, František Cengr (ed.), *Osvěta lidu městu Hradci Králové k 28. říjnu 1922*, Hradec Králové 1923, s. 56.

[19] *Půl století hradeckého závodu*, Osvěta lidu, 6. 2. 1925.

[20] František BAUER, *Hospodářská průmyslová a národopisná výstava pro východní Čechy v Hradci Králové pořádaná ve dnech 12. až 26. srpna 1894*, Praha 1894, s. 165.

[21] Tamtéž.

[22] *Půl století hradeckého závodu*, Osvěta lidu, 6. 2. 1925.

[23] Tamtéž.

[24] *Královéhradečtí mydláři Pilnáčkové vzpomínají 125 let své práce*, Hradec Králové 1937, s. 24.

[25] Tamtéž.

[26] Jaromír TOBIÁŠ, *Hradecký průmysl*, in: Karel Mlynář, František Tichý, František Cengr (ed.), *Osvěta lidu městu Hradci Králové k 28. říjnu 1922*, Hradec Králové 1923, s. 56.

na mýdlo (1916),[27] přístavba parfumerie (1921),[28] nástavba voskárny (1923),[29] dostavba svíčkárny (1925)[30] a stavba varny pro výrobu terpentýnového mýdla (1929).[31] V roce 1924 byly do nových budov pořízeny chladicí stroje.[32] Díky přístavbám a pořízení nových strojů byla schopná továrna na počátku 30. let 20. století denně vyrobit 27 000 kg mýdla.[33] V té době se továrna zaměřovala hlavně na výrobu toaletních mýdel a kosmetických výrobků[34] a zaměstnávala 160 zaměstnanců.[35] Ačkoliv se mi nepovedlo dohledat přesný počet produktů, které se v továrně vyráběly, díky dobové reklamě se mi podařilo najít názvy 24 produktů a k čemu sloužily. Je ale pravděpodobné, že toto číslo není konečné.[36] Změny v podniku nastaly po smrti J. Pilnáčka staršího v roce 1929,[37] kdy podnik zasáhly dědické spory. Právo na dědictví

[27] SOA HK, fond Pilnáček Rudolf Ing., stavební firma Hradec Králové, Pilnáček J. přestavba a přístavba továrny 1916 – výkresová dokumentace.

[28] Tamtéž, Pilnáček přístavba parfumerie – výkresová dokumentace.

[29] Tamtéž, J. Pilnáček nástavba voskárny – výkresová dokumentace.

[30] Tamtéž, Pilnáček J. přístavba svíčkárny – výkresová dokumentace.

[31] Tamtéž, průvodce fondem, s. 2.

[32] *Půl století hradeckého závodu*, Osvěta lidu, 6. 2. 1925.

[33] *Královéhradečtí mydláři Pilnáčkové vzpomínají 125 let své práce*, Hradec Králové 1937, s. 27.

[34] *Půl století hradeckého závodu*, Osvěta lidu, 6. 2. 1925.

[35] *125 let mydlářské rodiny Pilnáčků*, in: *Ročenka Spořitelny Královéhradecké 1938*, Hradec Králové 1938, s. 48.

[36] Jednalo se o produkty Algula (mořská sůl do koupele), Lanol (pleťový kosmetický krém), Oxygol (ústní voda), (Oxydont) zubní pasta, Jopiflor (šampón), Rose de France (parfém), Myjol (pískové mýdlo k čištění a drhnutí), Tovem (speciální čistící prášek), Unikum (speciální prostředek k čistění kuchyňských ploten), Premier (mýdlo), Tovem (leštidlo), Labur (mýdlo), Třpyt (mýdlová drť), Pilnáčkovo původní terpentýnové mýdlo, Jas (mýdlo na praní), Slovenka (bílé citroterpentýnové mýdlo), Pilnáčkův Ohol (mýdlo k holení), Lanola (holící pasta), Lavender Water (parfém), Savon Bébé (dětské mýdlo), Lanolia (nemastný krém), Rival (prostředek k drhnutí), Jasík (přípravek na změkčení vody). (převzato z: Anna ZIEGLOSEROVÁ (red.), *Pilnáčkův kalendář pro naše hospodyňky 1933*, Praha 1932. & Anna ZIEGLOSEROVÁ (red.), *Pilnáčkův kalendář pro naše hospodyňky 1937*, Praha 1936. & Anna ZIEGLOSEROVÁ (red.), *Pilnáčkův kalendář pro naše hospodyňky 1939*, Praha 1938. & Anna ZIEGLOSEROVÁ (red.), *Pilnáčkův kalendář pro naše hospodyňky 1941*, Praha 1940. & Anna ZIEGLOSEROVÁ (red.), *Pilnáčkův kalendář pro naše hospodyňky 1948*, Praha 1947.)

[37] *Továrník Josef Pilnáček st. zemřel dne 26. září 1929 o 9. hod večerní ve věku 76 let*, Osvěta lidu, 28. 9. 1929.

měly kromě J. Pilnáčka tři jeho sestry, jeho mladší bratr Rudolf Pilnáček[38] a druhá manželka J. Pilnáčka staršího Emma Pilnáčková.[39] J. Pilnáček jim podal návrhy na vyrovnání jejich dědických nároků, které ale přijaly pouze jeho sestry. R. Pilnáček a E. Pilnáčková požadovali několikanásobně větší obnos. Celá záležitost nakonec skončila u soudu a musela být provedena likvidace původní společnosti, chod továrny tímto ale ovlivněn nebyl.[40] Podle Jiřího Porkerta se J. Pilnáček se svým bratrem scházel méně a R. Pilnáček se ani neúčastnil rodinných oslav,[41] je možné, že to byl důsledek právě těchto dědických sporů. Po zvolení do funkce starosty J. Pilnáček postupně převáděl některé pravomoci na svého syna J. Pilnáčka mladšího.[42] J. Pilnáček mladší rozšířil výrobu hlavně o parfémy, o které se hodně zajímal a které ho bavilo připravovat. Po válce se ještě rozhodl nakoupit ze Švýcarska stroje na výrobu granulovaných pracích prášků. Tyto stroje ale nestihly být zprovozněny před únorem 1948 a byly po znárodnění továrny úmyslně rozbity, a to pouze kvůli německým nápisům na jejich krabicích.[43]

Ve vztahu ke svým zaměstnancům zde uvedu zajímavý článek k padesátiletému výročí továrny, který vyšel v Osvětě lidu a který mimo jiné rozebíral i vztahy majitele a zaměstnanců v továrně: „*V Pilnáčkově továrně hospodaří se ještě starosvětsky, poměr mezi zaměstnavatelem a zaměstnaným je přátelský, není tu třídních sporů, které ochuzují dělnictvo a ochromují rozkvět závodu. Rozpory vyrovnávají se přátelskou*

[38] Rudolf Pilnáček se narodil se 4. dubna 1884 jako mladší syn továrníka J. Pilnáčka. V Hradci Králové si založil stavební firmu, která se zabývala především stavbami železobetonových konstrukcí. Ze začátku se jednalo hlavně o transformátory a menší mosty. Z dalších staveb zmíním budovu obecní školy na Novém Hradci Králové, hydroelektrárnu na Orlici, nebo skokanský můstek v Harrachově. Jeho manželkou byla Ludmila Richterová (často v různých dokumentech uváděna jako Milka Pilnáčková), která vystudovala francouzský jazyk a literaturu na Masarykově univerzitě v Brně. R. Pilnáčkovi byl po komunistickém převratu zabaven majetek a zemřel 2. 6. 1950. (převzato z: SOA HK, fond Pilnáček Rudolf Ing., stavební firma Hradec Králové, průvodce fondem, s. 1–3. & SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, pamětní kniha 1927–1928, pamětní kniha 1928, s. 122.)

[39] První manželka a matka J. Pilnáčka M. H. Pilnáčková zemřela 13. listopadu 1905. (převzato z: *Půl století hradeckého závodu,* Osvěta lidu, 6. 2. 1925.)

[40] *K tendenčním zprávám o likvidaci fy Pilnáček*, Osvěta lidu, 13. 1. 1934.

[41] Osobní archiv Filipa Řeháčka, vzpomínky Jiřího Porkerta na J. Pilnáčka.

[42] *Královéhradečtí mydláři Pilnáčkové vzpomínají 125 let své práce*, Hradec Králové 1937, s. 28.

[43] Luboš JANHUBA, *Olga Řeháčková (1937)*, paměť národa. Dostupné na: https://www.pametnaroda.cz/cs/rehackova-olga-1937, 20. 3. 2025.

dohodou a porozuměním a mezi úřednictvem a dělnictvem továrny je mnoho takových, kteří jsou deset, patnáct i dvacet let v závodě, ba někteří oslavili i dvacetipětileté působení v Pilnáčkově továrně, a letos bude tomu třicet let, kdy nejstarší úředník vstoupil do služeb závodu."[44] Z článku je více než zřejmé, že se jedná o oslavný článek k výročí, ve kterém se nedá očekávat kritika. Přesto z jiných skutečností lze tvrdit, že J. Pilnáček měl ke svým zaměstnancům kladný vztah. Například po roce 1918 zakoupil na Slezském Předměstí pozemky, které byly určeny k tomu, aby si zde jeho zaměstnanci postavily domky, na které jim dal bezúročné půjčky.[45] Vnučka J. Pilnáčka Olga Řeháčková vzpomínala, že jeden ze zaměstnanců (pan Želízko), který si díky této půjčce mohl postavit dům, jezdil i po komunistickém převratu pomáhat J. Pilnáčkovi mladšímu sekat trávu.[46] Když v roce 1945 vznikla v továrně revoluční závodní rada, která svolala schůzi zaměstnanců s cílem znárodnit podnik, dvě třetiny zaměstnanců se vyslovily proti tomuto záměru.[47] Důvodem pravděpodobně mohl být již výše zmíněný kladný vztah zaměstnancům k J. Pilnáčkovi, ale také jistota zaměstnání ve stabilně prosperujícím podniku, který by se po znárodnění a bez vedení J. Pilnáčka a jeho syna J. Pilnáčka mladšího mohl dostat do obtíží.

Celý podnik byl zestátněn až po únorovém převratu, a to podle zákona č. 120/1948 Sb.[48] Na žádost zaměstnanců zůstal J. Pilnáček mladší ve firmě jako technický vedoucí.[49] Továrna byla mezitím převedena pod Československé tukové závody Praha[50] a výroba zde pokračovala pouze do konce roku 1948, kdy byla

[44] *Půl století hradeckého závodu*, Osvěta lidu, 6. 2. 1925.

[45] Luboš JANHUBA, *Olga Řeháčková (1937)*, paměť národa. Dostupné na: https://www.pametnaroda.cz/cs/rehackova-olga-1937, 20. 3. 2025.

[46] Tamtéž.

[47] Josef POTOČEK, Petr ZIMMERMANN, *Tragédie závěru jednoho života*, Hradecké noviny, 30. 7. 1994.

[48] *Zákon č. 120/1948 Sb. o znárodnění obchodních podniků s 50 nebo více činnými osobami*, Aspi. Dostupné na: https://www.aspi.cz/products/lawText/1/17364/1/2/zakon-c-120-1948-sb-o-znarodneni-obchodnich-podniku-s-50-nebo-vice-cinnymi-osobami?vtextu=z%C3%A1kon%20o%20zn%C3%A1rodn%C4%9Bn%C3%AD#lema0, 21. 3. 2025.

[49] Luboš JANHUBA, *Olga Řeháčková (1937)*, paměť národa. Dostupné na: https://www.pametnaroda.cz/cs/rehackova-olga-1937, 20. 3. 2025.

[50] Josef POTOČEK, Petr ZIMMERMANN, *Tragédie závěru jednoho života*, Hradecké noviny, 30. 7. 1994.

přemístěna do podniku Kosmos Čáslav.[51] V prázdných budovách sídlil Výzkumný ústav elektrotechnické keramiky.[52] J. Pilnáček starší se mezitím pokoušel otevřít si živnost v domě č. 21 na Velkém náměstí, jeho žádost o povolení živnosti mu ale byla Okresním národním výborem zamítnuta.[53] V březnu 1949 byl přepaden a zbit tupým předmětem v dnešních Kubištových sadech, když se večer vracel z práce.[54] Dodnes není jasné, kdo byl za tento útok zodpovědný, ani jaká byla jeho motivace. Nelze ovšem vyloučit, že se jednalo o politicky motivovaný čin, nebo se mohlo jednat o pomstu. Jediným zmíněným podezřelým byl Pilnáčkův šofér Josef Kulek. J. Pilnáček čin nenahlásil, protože si dobře uvědomoval, že by se vyšetřování mohlo obrátit proti němu a mohl by ohrozit rodinu.[55] Po dvou měsících od útoku dostal J. Pilnáček infarkt a po osmidenním pobytu v nemocnici 11. května 1949 ve věku 72 let zemřel na následky zranění, které mu byly způsobeny během útoku.[56] Pohřeb se konal v Kuklenách a musel být tichý a mimo rodinu na něj nesměl být nikdo pozván,[57] protože se komunistický režim obával, že by mohl přerůst v protirežimní demonstraci. Přesto podle vzpomínek O. Řeháčkové i J. Porkerta bylo náměstí v Kuklenách plné lidí, kteří se chtěli pohřbu zúčastnit. Rozloučení se zesnulým vedl královéhradecký biskup Mořic Pícha.[58] Rodina J. Pilnáčka byla i nadále perzekuována komunistickým režimem. V únoru 1949 byl jeho syn J. Pilnáček mladší zatčen a odveden do tábora nucených prací ve Starkově a poté byl vězněn v Pardubicích. Propuštěn byl až po dvou letech pod podmínkou, že se musel odstěhovat, protože měl prý špatný vliv na své bývalé zaměstnance. Z toho důvodu se rodina přemístila do Staré Huti, kde J. Pilnáček mladší pracoval jako pomocník hajného

[51] Luboš JANHUBA, *Olga Řeháčková (1937)*, paměť národa. Dostupné na: https://www.pametnaroda.cz/cs/rehackova-olga-1937, 20. 3. 2025.

[52] Tamtéž.

[53] Josef POTOČEK, Petr ZIMMERMANN, *Tragédie závěru jednoho života*, Hradecké noviny, 30. 7. 1994.

[54] Osobní archiv Filipa Řeháčka, vzpomínky Jiřího Porkerta na J. Pilnáčka.

[55] Tamtéž.

[56] Tamtéž.

[57] Luboš JANHUBA, *Olga Řeháčková (1937)*, paměť národa. Dostupné na: https://www.pametnaroda.cz/cs/rehackova-olga-1937, 20. 3. 2025.

[58] Osobní archiv Filipa Řeháčka, vzpomínky Jiřího Porkerta na J. Pilnáčka.

a později jako dřevorubec.[59] Další ranou pro rodinu bylo to, že J. Pilnáček mladší musel zaplatit firmě Kosmos Čáslav 1 300 000 Kč, které byly z firemního účtu vybrány mezi 1. lednem a 25. únorem 1948 a byly použity hlavně na platy zaměstnanců, provoz továrny a k nákupu materiálů. Kvůli tomu, že byl zákon č. 120/1948 Sb. schválen se zpětnou platností od 1. ledna 1948, byly tyto peníze po J. Pilnáčkovi mladším požadovány a byla mu uvalena exekuce na plat. Kvůli tomu pobíral pouze 600 Kč měsíčně.[60] Ke své původní práci už se nikdy nevrátil a zemřel v roce 1970.[61] Po roce 1989 byl majetek J. Pilnáčka v restitucích navrácen jeho rodině.[62]

1.2. Spolkový život a zájmy Josefa Václava Bohuslava Pilnáčka

J. Pilnáček měl mnoho různých zájmů, mezi které patřilo hlavně umění, turistika a sport. Tyto jeho záliby se odrážely v tom, jakých spolků byl členem. Jeho spolková činnost byla aktivní pouze do začátku 30. let 20. století, protože poté už mu na ni kvůli výkonu funkce starosty nezbýval čas, jak dokládá i článek z Osvěty lidu: „*... ježto úřad starostenský a jiné úkoly veřejné zabraňují mu účastniti se činně klubovního života.*“[63] Podrobněji budu rozebírat pouze spolky, ve kterých se J. Pilnáček ve větší míře angažoval. Co se týká umění, byl J. Pilnáček členem Jednoty výtvarných umělců v Praze[64] a Besedy Hradec Králové.[65] J. Pilnáček rád sbíral obrazy, v továrně měl mít obrazárnu, kterou Karel Mlynář ve svém článku označil za muzeum.[66] Cyklus osmi

[59] Luboš JANHUBA, *Olga Řeháčková (1937)*, paměť národa. Dostupné na: https://www.pametnaroda.cz/cs/rehackova-olga-1937, 20. 3. 2025.

[60] Tamtéž.

[61] Tamtéž.

[62] Tamtéž.

[63] *Dvacet let Českého Ski klubu v Hradci Králové*, Osvěta lidu, 23. 11. 1932.

[64] Bohuslav KOUTNÍK, *Československo – biografie 2*, Praha 1936–1941, s. 786.

[65] Klub byl založen 24. listopadu 1872. Pořádal hlavně taneční, hudební a divadelní vystoupení. Měl také svou vlastní knihovnu. Kvůli nevykonávání žádné činnosti byl po 55 let své existence rozpuštěn. J. Pilnáček je uveden pouze v knize členů, jinou jeho aktivitu pro klub se mi nepovedlo nalézt. (převzato z: SOkA, fond Beseda Hradec Králové, pozvánky k dějinám Besedy, novinové výstřižky, jednatelské zprávy. & SOkA, fond Beseda Hradec Králové, protokoly schůzí (1913–1927), protokol o výborové schůzi ze dne 1. března 1927. & SOkA, fond Beseda Hradec Králové, kniha členů.)

[66] *J. V. Pilnáček, lyžař a turista*, Osvěta lidu, 19. 2. 1927.

obrazů s názvem *Otčenáš* od malíře Bayera z Kuklen J. Pilnáček věnoval královéhradeckému muzeu.[67] Dalším důkazem jeho zájmu o obrazy je i to, že k padesátým narozeninám dostal od zaměstnanců továrny obraz od Františka Číny Jelínka, na kterém byly zasněžené Orlické hory s popředím chaty Panorama, která J. Pilnáčkovi patřila.[68] J. Pilnáček také podporoval literaturu, kterou často spojoval s reklamou na své produkty. Díky tomu pravidelně vycházela *Pilnáčkova pohádka,* kde kromě samotného příběhu byla propagace jeho produktů. Těchto krátkých pohádek například od Ludvíka Černovického[69] vyšlo nejméně 236,[70] ale pravděpodobně bude jejich počet ještě vyšší. Podporoval také loutkové divadlo, díky čemuž vycházela série *Pilnáčkovo loutkové divadlo*, která obsahovala 20 her.[71] Zároveň vydával *Pilnáčkův kalendář pro naše hospodyňky*, kde kromě propagace svých produktů a rad do domácnosti byla i poezie a próza. Do kalendáře hodně přispívali František Xaver Svoboda[72] a František Skácelík.[73] Některé články byly tematicky zaměřené přímo na mýdlo. Jako příklad za všechny zde uvedu báseň *Důvěra* od známého českého spisovatele Viktora Dyka.

„*Praví se, že pan Vašnosta ondy*

rozděloval jakés státní fondy.

Rozdělil a srdce jeho stydlo.

[67] B. K., *Dar městskému museu v Hradci Král.*, Kraj Královéhradecký, 28. 3. 1934.

[68] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, pamětní kniha 1927–1928, pamětní kniha 1927, s. 57.

[69] Legionář, malíř, spisovatel a učitel na Rolnicko-lukařské školy ve Vysokém Mýtě. Z jeho díla zmíním například *Črty ze Sibiře*. (převzato z: *Černovický Ludvík*, Československá obec legionářská. Dostupné na: https://www.csol.cz/legionar/6563/, 28. 3. 2025.)

[70] *O stvoření Evy: Pilňáčkova pohádka čís. 236*, Databáze Národní knihovny ČR. Dostupné na: https://aleph.nkp.cz/F/3FJ656YAPX7LDML4S1MM1SLSD71U8NPKREX6L3REXQLMMCV6HN-15159?func=full-set-set&set_number=109958&set_entry=000015&format=999, 28. 3. 2025.

[71] *Pilnáčkovo loutkové divadlo*, Scénáře her Kašpárkovo loutkové divadlo. Dostupné na: https://kasparek-divadlo-hry.webnode.cz/, 28. 3. 2025.

[72] Narodil se v roce 1860 a zemřel v roce 1943. Byl to český spisovatel. Z jeho díla zmíním například čtyřdílný román *Řeka*. (převzato z: Karel MLYNÁŘ, *Královéhradecká vzpomínka na F. X. Svobodu*, Kraj Královéhradecký, 29. 5. 1943.)

[73] Narodil se v roce 1873 v Přerově a zemřel v roce 1944. Byl to lékař, spisovatel, novinář a starosta města Přerov. (převzato z: Pavel PEŠTA, Zdeněk PEŠAT, *František Skácelík*, Česká literatura 48, 2000, č. 5, s. 522–526.)

Poslal si pro Pilnáčkovo mýdlo.

Nepraví se, věc to věru jistá,

puč rozhodl se dělat komunista.

Před soudem bylo mírné jeho slovo:

„Mám čisté ruce.“ (Mýdlo Pilnáčkovo!)

Referent napsal kritiku, v níž volá:

„Genius právě udělal se z vola.

Narůstá jemu očividně křídlo.“

A křičí: „Honem, Pilnáčkovo mýdlo!“[74]

Ve vztahu k národním zájmům, byl J. Pilnáček členem Národní jednoty severočeské odbor Hradec Králové (dále jen NJS HK). Podle stanov byl její hlavní účel tento: „*Účelem jejím jest příspívati ku národnímu, duševnímu a hmotnému zvelebení krajin na severu Čech*.“[75] Dá se tedy říct, že se pokoušela hlavně o probuzení národního vědomí českého obyvatelstva na místech s německou většinou, kde pořádala přednášky, vydávala a rozšiřovala spisy a zřizovala školy.[76] NJS HK byla založená 8. února 1886[77] a v roce 1906 měla 180 členů.[78] Její hlavní činností bylo zřizování a financování matiční školy v Těchoníně nákladem 2 000 Kč ročně.[79] Dále pravidelně pořádala vánoční sbírku

[74] Viktor DYK, *Důvěra*, in: Anna Ziegloserová (red.), *Pilnáčkův kalendář pro naše hospodyňky 1932*, Praha 1931, s. 3.

[75] SOkA, fond Národní jednota severočeská – místní odbor Hradec Králové, stanovy, založení spolku, stanovy Národní jednoty severočeské.

[76] Tamtéž.

[77] Tamtéž, dokumenty k založení jednoty.

[78] SOkA, fond Národní jednota severočeská – místní odbor Hradec Králové, výroční zprávy, výroční zpráva za rok 1905–1906.

[79] SOkA fond Národní jednota severočeská – místní odbor Hradec Králové, kniha otisků odeslané pošty, dopis z 12. května 1906.

pro chudé české děti v Orlických horách.[80] Ačkoliv není jasné, kdy a proč NJS HK svou činnost přerušila, podle záznamů to muselo být někdy po roce 1929.[81] K jejímu obnovení došlo v červnu 1935[82] pravděpodobně kvůli volebnímu úspěchu Sudetoněmecké strany a stoupající agresi jejich členů vůči československým občanům v pohraničí. Z výše uvedeného je zřejmé, že kvůli své činnosti byla NJS HK během období Protektorátu Čechy a Morava zrušena. Obnovena byla poté ještě jednou po druhé světové válce, a to svým dlouholetým předsedou Karlem Slavomírem Kašparem.[83] J. Pilnáček byl členem pravděpodobně od roku 1897.[84] Z jeho činnosti lze zmínit pouze to, že se zúčastnil schůze k obnovení NJS HK v roce 1935[85] a pro skladování předvánočních darů pro chudé děti propůjčoval prostory své továrny.[86]

Kromě toho byl člen Masarykovy letecké ligy v Hradci Králové (dále jen MLL HK), která vznikla v roce 1926.[87] Účelem organizace byla propagace a podpora letectví v Československé republice. Už 20. června 1926 MLL HK organizovala na Novém Hradci Králové letecký den, kterého se zúčastnilo 20 000 diváků.[88] V témže roce

[80] SOkA, fond Národní jednota severočeská – místní odbor Hradec Králové, korespondence, dopis z 22. listopadu 1926.

[81] Tamtéž, dopis z 21. listopadu 1929.

[82] SOkA, fond Národní jednota severočeská – místní odbor Hradec Králové, výroční zprávy, informace o schůzi k obnovení činnosti konané 24. června 1935.

[83] SOkA fond Národní jednota severočeská – místní odbor Hradec Králové, protokoly schůzí (1938–1945), zápis o výborové schůzi 11. prosince 1945.

[84] Není jisté, jestli se jednalo o něho, nebo jeto otce. Dá se o tom pouze spekulovat na základě podpisu přiloženého v zápise. Proti tomu, že to byl jeho podpis, by svědčilo, že J. Pilnáček nedával do svého podpisu iniciálu „J“. Na druhou stranu tento podpis má typické poslední písmeno „k“, kterým je celý podpis podtržený a které J. Pilnáček používal. V potaz je nutné vzít to, že pokud by to byl Pilnáčkův podpis, bylo mu tehdy 20 let a já ho srovnávám s podpisy z doby, kdy mu bylo přibližně 50 let. (převzato z: SOkA, fond Národní jednota severočeská – místní odbor Hradec Králové, výroční zprávy, pozvání k valné hromadě konané dne 25. dubna 1897.)

[85] SOkA, fond Národní jednota severočeská – místní odbor Hradec Králové, výroční zprávy, informace o schůzi k obnovení činnosti konané 24. června 1935.

[86] SOkA, fond Národní jednota severočeská – místní odbor Hradec Králové, korespondence, dopis z 22. listopadu 1926.

[87] SOkA, fond Masarykova letecká liga – odbor Hradec Králové, protokoly schůzí odboru, zápis o schůzi konané dne 8. března 1926.

[88] *Letecký den v Hradci Králové*, Osvěta lidu, 23. 6. 1926.

uspořádala leteckou výstavu, která byla svým rozsahem první takovou akcí na území Čech.[89] Už rok po svém založení měla MLL HK 2249 členů[90] a do roku 1936 vlastnila čtyři bezmotorová letadla.[91] J. Pilnáček byl členem výboru jen v roce 1926.[92] Kromě toho byl J. Pilnáček i členem Rotary klubu Hradec Králové (dále jen RK HK), který sdružoval významné osobnosti a podnikatele z různých oborů, kteří měli pomáhat společnosti a podporovat etické hodnoty, mír a porozumění ve světě.[93] RK HK byl založen v roce 1926 a i přes dvojí zákaz činností poprvé za německé okupace a podruhé během komunistické totality funguje až dodnes.[94] J. Pilnáček byl společně se svým synem J. Pilnáčkem mladším členem už od založení.[95] J. Pilnáček mladší byl pak v letech 1946–1948 jeho jednatelem.[96] Největší úlohu měl ale J. Pilnáček v Klubu československých turistů odbor Hradec Králové (dále jen KČST HK), Tělovýchovné jednotě Sokol v Hradci Králové (dále jen TJ Sokol HK) a Českém Ski klubu Hradec Králové (dále jen ČSK HK).

1.3. Klub československých turistů odbor Hradec Králové

Ustavující schůze Klubu českých turistů odbor Hradec Králové se konala 9. května 1911 a prvním předsedou byl zvolen Jindřich Tomášek.[97] Nejvýznamnějším představitelem klubu byl K. Sl. Kašpar, který nejdříve zastával funkci jednatele[98] a od roku 1912[99] do roku 1948 byl jeho druhým a zároveň posledním předsedou.[100]

[89] Podobné letecké výstavy předtím už proběhly v Brně, Olomouci, Prostějově a Opavě. (převzato z: Ervín NÁPRAVNÍK, *Letecká výstava v Hradci Králové*, Osvěta lidu, 18. 9. 1926.)

[90] SOkA, fond Masarykova letecká liga – odbor Hradec Králové, protokoly schůzí odboru, zápis o schůzi konané dne 4. dubna 1927.

[91] Tamtéž, zápis o schůzi konané dne 17. dubna 1936.

[92] Tamtéž, zápis o schůzi konané dne 8. března 1926.

[93] Jan PĚTA, *Sedmdesát let Rotary klubu Hradec Králové*, Hradec Králové 1998, s. 6–12.

[94] Tamtéž, s. 13.

[95] Tamtéž, s. 23.

[96] Tamtéž, s. 40–41.

[97] SOkA HK, fond Klub českých turistů – odbor Hradec Králové, protokoly schůzí 1911–1928, zápis o schůzi konané 9. května 1911.

[98] Tamtéž, zápis o schůzi konané 9. května 1911.

[99] Tamtéž, zápis o schůzi konané 26. února 1926.

V roce 1919 se název změnil na KČST HK a klub vstoupil do Orlické župy, která sdružovala odbory KČST ve východních Čechách.[101] Hlavní činností klubu bylo pořádání výletů, přednášek a značkování turistických tras. V roce 1919 se objevily snahy postavit v Orlických horách Masarykovu chatu.[102] To se skutečně podařilo a chata byla slavnostně otevřena 26. září 1925.[103] K tomu ještě klub v roce 1930 zakoupil hostinec na Čiháku, který přestavěl na chatu a v roce 1935 zakoupil ještě chatu na Adamově vrchu v Německých Petrovicích.[104] O tyto nemovitosti, které se nacházely v Sudetech, KČST HK přišel po mnichovské dohodě v září 1938. Klub během války nezanikl, ale jeho činnost byla značně omezená.[105] Svou činnost po válce ještě obnovil, ale kvůli nástupu komunismu byl definitivně rozpuštěn 23. září 1948.[106]

J. Pilnáček je uveden už v seznamu členů, kteří se zúčastnili ustavující schůze.[107] Na této schůzi byl zvolen revizorem účtů.[108] Od roku 1913 byl jednatelem,[109] tuto funkci vykonával až do roku 1922, kdy se stal místopředsedou klubu.[110]

---

[100] *Karel Slavomil Kašpar*, Klub českých turistů, Hradec Králové. Dostupné na: https://kcthradeckralove.estranky.cz/clanky/o-nas/z-historie/karel-slavomil-kaspar.html, 23. 3. 2025.

[101] Karel Slavomír KAŠPAR, *Pohled do 25leté historie KČST odboru královéhradeckého*, in: Josef Simon (ed.), *25 let Klubu československých turistů odbor Hradec Králové*, Hradec Králové 1936, s. 3.

[102] SOkA HK, fond Klub českých turistů – odbor Hradec Králové, protokoly schůzí 1911–1928, propagační leták k Masarykově chatě z 20. února 1919.

[103] Tamtéž, zápis o řádné valné hromadě konané 11. března 1926.

[104] Karel Slavomír KAŠPAR, *Pohled do 25leté historie KČST odboru královéhradeckého*, in: Josef Simon (ed.), *25 let Klubu československých turistů odbor Hradec Králové*, Hradec Králové 1936, s. 9.

[105] Václav HOVORKA, *Klub českých turistů, odbor Hradec Králové 1911–2011: 100 let odboru Hradec Králové*, Hradec Králové 2010, s. 5.

[106] SOkA HK, fond Klub českých turistů – odbor Hradec Králové, vlastní tiskoviny odboru, kdy a kam s hradeckými turisty v r. 1950.

[107] V seznamu členů je u něj poznámka, že do KČST HK přestoupil z ústředního spolku KČST. (převzato z: SOkA HK, fond Klub českých turistů – odbor Hradec Králové, protokoly schůzí 1911–1928, seznam členů.)

[108] SOkA HK, fond Klub českých turistů – odbor Hradec Králové, protokoly schůzí 1911–1928, zápis o řádné valné hromadě konané 26. února 1912.

[109] Tamtéž, zápis o schůzi konané 14. května 1913.

[110] Tamtéž, zápis o schůzi konané 22. února 1922.

Postupně vykonával funkce místopředsedy, jednatele[111] a pokladníka Orlické župy,[112] kromě toho působil jako delegát v ústředním spolku.[113] V klubu se velmi zasloužil o výstavbu Masarykovy chaty, kde byl členem pracovního výboru její stavby.[114] Sám na stavbu přispěl částkou 11 000 Kč.[115] Díky návštěvní knize je možné dohledat, že po jejím otevření ji pravidelně navštěvoval se svojí manželkou A. Pilnáčkovou. V roce 1933 zde manželé Pilnáčkovi trávili Vánoce[116] a během roku 1934 ji navštívili minimálně čtyřikrát.[117] Co se samotné turistiky týče, ze svědectví jeho vnučky O. Řeháčkové[118] i jeho vnuka J. Porkerta[119] vyplývá, že pro ně připravoval velice zajímavé a dobře organizované rodinné výlety. V archivních materiálech ale není jako organizátor uveden u žádného výletu pořádaného KČST HK. Z fotografií je ovšem patrné, že se jich aktivně účastnil.[120] Jako místopředseda klubu zůstal až do roku 1930, kdy už na funkci z důvodu časového vytížení nekandidoval.[121] Ve výboru je naposledy veden v roce 1931 jako člen za odbor vodní turistiky.[122] V témže roce byl k příležitosti

[111] Karel PROKEŠ, *Život a činnost Orlické župy*, in: Josef Simon (ed.), *25 let Klubu československých turistů odbor Hradec Králové*, Hradec Králové 1936, s. 19.

[112] SOkA HK, fond Klub českých turistů – odbor Hradec Králové, protokoly schůzí 1911–1928, zápis o schůzi konané 5. května 1926.

[113] Tamtéž, zápis o řádné valné hromadě konané 15. února 1922.

[114] Tamtéž, propagační leták k Masarykově chatě z února 1920.

[115] SOkA HK, fond Klub českých turistů – odbor Hradec Králové, účetní kniha (stavební fond Masarykovy chaty a pronájem pozemků) 1920–1938.

[116] SOkA HK, fond Klub českých turistů – odbor Hradec Králové, pamětní kniha podpisová Masarykovy chaty na Šerlichu 1933–1938.

[117] Tamtéž.

[118] Luboš JANHUBA, *Olga Řeháčková (1937)*, paměť národa. Dostupné na: https://www.pametnaroda.cz/cs/rehackova-olga-1937, 20. 3. 2025.

[119] Osobní archiv Filipa Řeháčka, vzpomínky Jiřího Porkerta na J. Pilnáčka.

[120] SOkA HK, fond Klub českých turistů – odbor Hradec Králové, fotografie (především sbírka K. S. Kašpara).

[121] SOkA HK, fond Klub českých turistů – odbor Hradec Králové, protokoly schůzí (výbor, valné hromady) 1930–1938, činovníci klubu československých turistů odboru Hradec Králové v letech 1911–1935.

[122] Tamtéž, zápis o schůzi konané 25. srpna 1931.

dvacátého výročí založení KČST HK společně s F. Ulrichem, K. Sl. Kašparem a tehdejším ministrem veřejných prací Janem Dostálkem zvolen čestným členem.[123]

Ačkoliv se nejedná o činnost přímo pro KČST HK, J. Pilnáček také provozoval horskou chatu Panorama, což mělo velký vliv na rozvoj české turistiky v Orlických horách. Původně malý hostinec v Deštném v Orlických horách koupil v roce 1915 Jindřich Štemberka[124] a udělal z něj první českou turistickou chatu v Orlických horách. Kvůli svému zhoršujícímu se zdraví nakonec Panoramu v únoru 1920 prodal svému příteli J. Pilnáčkovi.[125] Ten chatu rozšířil, ale i tak její kapacity nestačily stále stoupajícímu zájmu turistů. Proto se v roce 1930 J. Pilnáček rozhodl přistavět další objekt. Jednalo se o stavbu Jiráskova domu s třiceti pokoji, který byl navržen architektem Janem Rejchlem.[126] Touto přístavbou získala chata navíc 28 pokojů s celkem 50 lůžky.[127] V roce 1938 Deštné v Orlických horách připadlo Německu a J. Pilnáček o chatu přišel.[128] Po válce ji sice získal zpět, ale už v roce 1948 byla znárodněna.[129] V restitucích byla chata navrácena O. Řeháčkové a J. Porkertovi.[130] Dle vzpomínek O. Řeháčkové nebyla chata nikdy výdělečná a ze strany J. Pilnáčka se jednalo o službu české turistice.[131]

---

[123] SOkA HK, fond Klub českých turistů – odbor Hradec Králové, protokoly schůzí (výbor, valné hromady) 1930–1938, zápis o řádné valné hromadě konané 27. března 1931.

[124] Narodil se v roce 1867 a zemřel v roce 1926 na následky nervové choroby. Byl to právník, poslanec, básník, propagátor české turistiky v Orlických horách a hlavně vlastenec, který podporoval českou menšinu v pohraničí. V těchto oblastech se podílel hlavně na zakládání českých škol. (převzato z: Václav ŠPLÍCHAL, *JUDr. Jindřich Štemberka*, Rychnov nad Kněžnou 1991, s. 3–20.)

[125] Petr RÝGR, *Jak šel čas Panoramou,* Aparthotel Panorama. Dostupné na: https://www.aparthotelpanorama.cz/historie-chaty/, 9. 2. 2025.

[126] Tamtéž.

[127] *„Dépendance"při Panorámě v Deštném v Orlických horách*, Osvěta lidu, 21. 9. 1929.

[128] Petr RÝGR, *Jak šel čas Panoramou,* Aparthotel Panorama. Dostupné na: https://www.aparthotelpanorama.cz/historie-chaty/, 9. 2. 2025

[129] Tamtéž.

[130] Tamtéž.

[131] Luboš JANHUBA, *Olga Řeháčková (1937)*, paměť národa. Dostupné na: https://www.pametnaroda.cz/cs/rehackova-olga-1937, 20. 3. 2025.

1.4. Tělovýchovná jednota Sokol v Hradci Králové

TJ Sokol HK byla založena v prosinci 1865 z iniciativy Adolfa Preittenberga, Václava Petříčka a Morice Lhotského.[132] První schůze se konala 7. ledna 1866[133] a starostou byl zvolen Václav František Červený.[134] Když v čele jednoty stál jeho syn Jaroslav,[135] obdržela TJ Sokol HK od města starou budovu sladovny, kterou v roce 1884 za finanční pomoci Královéhradecké spořitelny přestavěla na Sokolovnu.[136] Dalším významným starostou byl Otakar Klumpar,[137] který tuto funkci vykonával minimálně od roku 1898[138] do roku 1915.[139] Po O. Klumparovi to byl v letech 1925[140] až 1935 Josef Jetmar a po něm František Steinfeld.[141] V tomto období výrazně stoupnul počet členů z 388 v roce 1915[142] na 1071 v roce 1935.[143] TJ Sokol HK organizačně spadala

[132] SOkA HK, fond Sokol – tělocvičná jednota Hradec Králové, pamětní kniha (1865–1948), přehled nejvýznamnějších událostí z historie.

[133] SOkA HK, fond Sokol – tělocvičná jednota Hradec Králové, výroční a jednatelské zprávy, jednatelská zpráva 1941.

[134] Narodil se v roce 1819 v Dubči u Běchovic. Pracoval v továrnách na výrobu hudebních nástrojů ve Vídni a Pešti. V roce 1842 si založil v Hradci Králové továrnu na výrobu hudebních nástrojů. Byl také členem městského zastupitelstva a městské rady. Zemřel 19. ledna 1896 a firmu převzali jeho synové Jaroslav Červený a Stanislav Červený. (převzato z: *V. F. Červený*, Ratibor, 25. 1. 1896.)

[135] SOkA HK, fond Sokol – tělocvičná jednota Hradec Králové, výroční a jednatelské zprávy, jednatelská zpráva 1882.

[136] SOkA HK, fond Sokol – tělocvičná jednota Hradec Králové, pamětní kniha (1865–1948), přehled nejvýznamnějších událostí z historie.

[137] Narodil se 25. února 1860. Vystudoval Lékařskou fakultu tehdejší Karlo-Ferdinandovy univerzity a poté působil jako lékař v Sobotce a Hradci Králové. V okresní nemocnici v Hradci Králové zastával v letech 1897–1906 funkci primáře. Na konci života působil jako městský lékař. Byl velmi vážený a oblíbený v celém Hradci Králové, protože chudé ošetřoval zadarmo. Díky tomu byl znám jako „lékař-lidumil“. Zemřel po dlouhém boji s aterosklerózou 3. prosince 1915. (převzato z: *MUDr. Otakar Klumpar*, Osvěta lidu, 11. 12. 1915. & Jan DIVECKÝ, *Památce br. Dra Otakara Klumpara*, Věstník Sokolské župy Orlické 22, 1925, č. 6–7, s. 223–227.)

[138] Jan DIVECKÝ, *Památce br. Dra Otakara Klumpara*, Věstník Sokolské župy Orlické 22, 1925, č. 6–7, s. 224.

[139] SOkA HK, fond Sokol – tělocvičná jednota Hradec Králové, kronika Těl. Jednoty „Sokol“ v Hradci Králové, rok 1915.

[140] Tamtéž, rok 1925

[141] Tamtéž, rok 1935.

[142] Tamtéž, rok 1915.

pod Sokolskou župu Orlickou, a to od jejího založení v roce 1885.[144] Orlická župa měla za úkol sdružovat jednoty Sokola ve východních Čechách a v roce 1924 měla 9 556 členů.[145] V čele župy stál například O. Klumpar[146] nebo František Habr.[147]

Největším počinem TJ Sokol HK byla stavba nové budovy sokolovny. Už v roce 1901 bylo založeno Družstvo pro stavbu Sokolovny, které do roku 1928 díky sbírkám shromáždilo částku 1 324 707 Kč.[148] Díky našetřené částce a zápůjčce 1 500 000 Kč u Královéhradecké spořitelny[149] mohlo dojít v roce 1928 k zahájení stavby. Slavnostní otevření poté proběhlo 28. října 1930.[150] Při této příležitosti pronesl J. Pilnáček z funkce starosty města tento projev: „*Zdá se nám malým zázrakem, pomyslíme-li, jak malé a nedostatečné prostředky měla jednota a družstvo na začátku tohoto díla. V době plné vzájemných bojů, závisti a nenávisti, kdy lidem vládne čiré sobectví, spojili se lidé nejrůznějších stavů a tříd, majetku a vzdělání, bez rozdílu věku a pohlaví k tomu, aby dali z toho, co jim život ponechává, svůj podíl na zbudování stánku, který má sloužiti nejen dnešní generaci, ale i generacím následujícím.*“[151]

Hlavní činností TJ Sokol HK bylo cvičení a účast na sletech, kromě toho se ale věnoval i jiným aktivitám. Součástí organizace byl loutkářský, zábavní, kluzištní,

---

[143] SOkA HK, fond Sokol – tělocvičná jednota Hradec Králové, kronika Těl. Jednoty „Sokol“ v Hradci Králové, rok 1935.

[144] SOA HK, fond Československá obec sokolská – župa Orlická, Hradec Králové, kniha zápisů ze schůzí předsednictva sokolské župy Orlické 1885–1889, zpráva o zřízení sokolské župy východních Čech.

[145] SOA HK, fond Československá obec sokolská – župa Orlická, Hradec Králové, kniha zápisů ze schůzí předsednictva sokolské župy Orlické 1921–1924, počet členů.

[146] SOA HK, fond Československá obec sokolská – župa Orlická, Hradec Králové, kniha zápisů ze schůzí předsednictva sokolské župy Orlické 1905–1913, zápis o valné hromadě konané dne 13. února 1910.

[147] SOA HK, fond Československá obec sokolská – župa Orlická, Hradec Králové, kniha zápisů ze schůzí předsednictva sokolské župy Orlické 1929–1936, zápis o valné hromadě konané dne 26. března 1933.

[148] SOkA HK, fond Sokol – tělocvičná jednota Hradec Králové, kronika Těl. Jednoty „Sokol“ v Hradci Králové, zápis o valné hromadě Družstva pro stavbu Sokolovny v Hradci Králové konané dne 22. února 1928.

[149] Tamtéž., rok 1930.

[150] Tamtéž.

[151] Tamtéž, proslov J. Pilnáčka k příležitosti otevření sokolovny.

lyžařský a biografický odbor.[152] Velký význam měla také jeho vlastenecká činnost. Během první světové války pět členů TJ Sokol HK působilo ve francouzských legiích a 20 členů v ruských legiích.[153] V roce 1918 se členové TJ Sokol HK zhostili odzbrojení maďarských vojáků, kteří byli umístění v Hradci Králové, a následného udržování veřejného pořádku ve městě.[154] Jejich vlastenecká činnost se znovu naplno ukázala při mobilizaci 23. září 1938, kdy drželi stráž u elektrárny na Slezském Předměstí. Mnoho členů patřilo do civilní protiletecké ochrany. Během Česko-Slovenské republiky pomáhali uprchlíkům z pohraničí a po okupaci se zapojili do protinacistického odboje.[155] Velké množství členů bylo za války vězněno a 15 jich bylo zabito v koncentračních táborech.[156] Po roce 1948 byl TJ Sokol HK rozpuštěn a obnoven byl až v roce 1990.[157]

Od kdy přesně byl J. Pilnáček členem, se mi nepovedlo dohledat. Ale mezi lety 1912–1920 byl členem výboru.[158] V roce 1925 se na rok stal prvním místostarostou[159] a poté od roku 1927[160] do roku 1931 vykonával funkci druhého místostarosty.[161] Byl také členem výboru pro uzavření zápůjčky na stavbu Sokolovny[162] a společně se svým otcem J. Pilnáčkem starším členem Družstva pro stavbu Sokolovny.[163] Jeho otec

[152] SOkA HK, fond Sokol – tělocvičná jednota Hradec Králové, kronika Těl. Jednoty „Sokol“ v Hradci Králové, zápis o valné hromadě Družstva pro stavbu Sokolovny v Hradci Králové konané dne 22. února 1928.

[153] Tamtéž, seznam členů tělocvičné jednoty Sokol v Hradci Králové, kteří byli členy zahraničního vojska.

[154] Tamtéž, dopis ze dne 7. října 1925.

[155] SOkA HK, fond Sokol – tělocvičná jednota Hradec Králové, výroční a jednatelské zprávy, jednatelská zpráva 1946.

[156] SOkA HK, fond Sokol – tělocvičná jednota Hradec Králové, pamětní kniha (1865–1948), seznam nezvěstných členů.

[157] Tamtéž, leták k oslavě 60. výročí slavnostního otevření královéhradecké sokolovny.

[158] SOkA HK, fond Sokol – tělocvičná jednota Hradec Králové, kronika Těl. Jednoty „Sokol“ v Hradci Králové, rok 1912.

[159] Tamtéž, rok 1925.

[160] Tamtéž, rok 1927.

[161] Tamtéž, rok 1931.

[162] Tamtéž, zápis o valné hromadě Družstva pro stavbu Sokolovny v Hradci Králové konané dne 22. února 1928.

[163] Tamtéž, proslov J. Pilnáčka k otevření sokolovny.

byl dokonce jeden z jeho 12 zakládajících členů.[164] Co se týče samotného příspěvku J. Pilnáček věnoval do 20. října 1928 na stavbu Sokolovny 57 000 Kč, což byl po částce 300 000 Kč od nejmenovaného peněžního ústavu[165] druhý největší příspěvek.[166]

1.5. Český Ski klub Hradec Králové

ČSK HK byl založen 30. října 1912[167] a spadal pod Svaz lyžařů v Království českém (dále jen SLKČ), který byl v roce 1918 přetransformován do Svazu lyžařů Republiky československé (dále jen SLRČ).[168] Druhým významným spolkem byl Huptverband der deutschen Wintersportvereine (Hlavní svaz německých zimních sportovních spolků), který byl založen v roce 1919 německým obyvatelstvem Československé republiky.[169] Mezi nimi pak panovala nevraživost, protože SLRČ chtěl německé sportovní spolky připojit, což se Němcům nelíbilo a následoval vzájemný bojkot závodů. Situace se v druhé polovině 20. let 20. století začala zlepšovat,[170] což mohlo být způsobeno větší spolupráci německých a českých politiků a též podílů německých stran BdL a DSAP na vládě.

Prvním předsedou ČSK HK byl J. Pilnáček,[171] který funkci vykonával až do roku 1932, kdy byl zvolen čestným předsedou[172] a funkci předsedy převzal K. Mlynář.[173] Nejpozději roku 1940 ho nahradil J. Pilnáček mladší[174] a funkci

[164] SOkA HK, fond Sokol – tělocvičná jednota Hradec Králové, výroční a jednatelské zprávy, jednatelská zpráva za rok 1885.

[165] Pravděpodobně se jednalo o Královéhradeckou spořitelnu.

[166] *Seznam jubilejních darů a úpisů*, Osvěta lidu 20. 10. 1928.

[167] *Čtvrtstoletí českého Ski klubu v Hradci Králové*, Osvěta lidu, 6. 11. 1937.

[168] Marek WAIC, *Svaz lyžařů republiky Československé a Hlavní svaz německých zimních sportovních spolků*, in: Marek Waic (ed), *Češi a Němci ve světě sportu a tělovýchovy*, Praha 2004, s. 229.

[169] Tamtéž.

[170] Tamtéž, s. 231–233.

[171] *Dvacet let Českého Ski klubu v Hradci Králové*, Osvěta lidu, 23. 11. 1932.

[172] Tamtéž.

[173] Tamtéž.

[174] SOkA, fond Český Ski klub Hradec Králové, korespondence, dopis policejnímu ředitelství ze dne 30. prosince 1940.

vykonával i po obnovení činnosti po druhé světové válce.[175] Hlavní náplní ČSK HK byl lyžařský výcvik nováčků, pořádání zájezdů, závodů a přednášek.[176] Během léta se mnoho členů věnovalo horolezectví.[177] [178] ČSK HK svou aktivitu nejvíce vykonával v Krkonoších.[179] Zájezdy ale pořádal i do Orlických hor, Jeseníků a Jestřebích hor. Právě v Jestřebích horách si v roce 1924 na vlastním pozemku blízko Malých Svatoňovic postavil lyžařský můstek,[180] který byl ještě v roce 1939 rozšířen.[181] Co se velikosti spolku týká, měl ČSK HK v roce 1922 celkem 200 členů,[182] v roce 1927 už 523 členů[183] a v roce 1932 byl se svými 714 členy největším lyžařským spolkem v Československé republice.[184] Vzhledem k počtu členů není překvapivé, že se klub už od svého založení snažil o postavení vlastní chaty. Původně bylo její umístění zamýšleno v Orlických horách na Suchém vrchu.[185] Nakonec byla 31. října 1930[186]

[175] *Hradečtí lyžaři sněmovali*, Lidové proudy, 20. 12. 1946.

[176] Adolf ŽABOKRTSKÝ, *Sport v Hradci Králové*, in: *Osvěta lidu městu Hradci Králové k 28. říjnu 1922*, Hradec Králové 1923, s. 139.

[177] Karel MLYNÁŘ, Josef KAŇKA, *Hradec Králové přehled desetileté práce 1924–1934*, Hradec Králové 1934, s. 84.

[178] J. Pilnáček mladší během při horolezectví poznal svoji budoucí manželku Věru Klozarovou. (převzato z: Luboš JANHUBA, *Olga Řeháčková (1937)*, paměť národa. Dostupné na: https://www.pametnaroda.cz/cs/rehackova-olga-1937, 20. 3. 2025.)

[179] Adolf ŽABOKRTSKÝ, *Sport v Hradci Králové*, in: *Osvěta lidu městu Hradci Králové k 28. říjnu 1922*, Hradec Králové 1923, s. 139.

[180] Karel MLYNÁŘ, Josef KAŇKA, *Hradec Králové přehled desetileté práce 1924–1934*, Hradec Králové 1934, s. 35.

[181] *Petrovice*, SKI jumping hill archive. Dostupné na: https://www.skisprungschanzen.com/EN/Ski+Jumps/CZE-Czech+Republic/H-Hradec+Kr%C3%A1lov%C3%A9+Region/Mal%C3%A9+Svato%C5%88ovice/1680-Petrovice/, 24. 3. 2025.

[182]Adolf ŽABOKRTSKÝ, *Sport v Hradci Králové*, in: *Osvěta lidu městu Hradci Králové k 28. říjnu 1922*, Hradec Králové 1923, s. 139.

[183] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, pamětní kniha 1927–1928, pamětní kniha 1927, s. 301.

[184] *Čtvrtstoletí českého Ski klubu v Hradci Králové*, Osvěta lidu, 6. 11. 1937.

[185] SOkA HK, fond Klub českých turistů – odbor Hradec Králové, protokoly schůzí 1911–1928, zápis o schůzi konané 18. listopadu 1913.

[186] Pavel KLIMEŠ, *Pec čp. 63 Hradecká bouda, zaniklo r. 1971*, Archa Krkonoš. Dostupné na: https://archakrkonos.cz/en/objects/111-pec-cp-63-hradecka-bouda-zaniklo-r-1971/, 26. 3. 2025.

zakoupena v Krkonoších na Liščí louce chata z roku 1830,[187] která byla postupně přestavována.[188] V přízemí byl zbudován hospodský lokál a v patře vzniklo 12 pokojů.[189] Kolaudace se uskutečnila dne 26. září 1937 a chata byla pojmenována jako Hradecká bouda.[190] Po mnichovské dohodě přišel klub o Hradeckou boudu a během druhé světové války byla lyžařská činnost výrazně omezena nařízením, které zakazovalo přepravovat lyže ve vlacích i autobusech.[191] ČSK HK po válce navázal na svou činnost, ale 11. listopadu 1948 byl na základě zákona o sjednocení tělovýchovy zrušen.[192] Hradecká bouda, poslední připomínka klubu, v roce 1971 vyhořela a poté byla zbourána.[193]

J. Pilnáček byl společně se svým bratrem R. Pilnáčkem členem už od založení klubu.[194] Vzhledem k tomu, že se k ČSK HK nedochoval dostatek materiálů, nelze přesně konstatovat, jestli se J. Pilnáček ve svém mládí aktivně účastnil závodů. Podle J. Porkerta ale měl být například součástí výpravy, která se 24. března 1913 snažila o záchranu Bohumila Hanče a Václava Vrbaty.[195] Při zkoumání jeho další činnosti nastává problém v tom, že v některých zápisech je uvedeno pouze příjmení Pilnáček a není tedy jisté, jestli se jednalo o něj, jeho bratra, nebo jeho syna. S jistotou lze říct, že J. Pilnáček byl téměř vždy v závodním výboru, kde působil jako rozhodčí u běhu na lyžích[196] nebo hodnotil styl u skoků na lyžích.[197] Dále vedl lyžařské kurzy[198]

[187] *Časopis Krkonoše: Liščí louka*, ekolist. Dostupné na: https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/co-pisi-jini/lisci-louka, 26. 3. 2025.

[188] *Čtvrtstoletí českého Ski klubu v Hradci Králové*, Osvěta lidu, 6. 11. 1937.

[189] Pavel KLIMEŠ, *Pec čp. 63 Hradecká bouda, zaniklo r. 1971*, Archa Krkonoš. Dostupné na: https://archakrkonos.cz/en/objects/111-pec-cp-63-hradecka-bouda-zaniklo-r-1971/, 26. 3. 2025.

[190] Tamtéž.

[191] SOkA, fond Český Ski klub Hradec Králové, oběžníky Svazu lyžařů v Praze a Krkonošské župy Svazu lyžařů ve Dvoře Králové nad Labem, oběžník číslo 46 ze dne 29. ledna 1942.

[192] SOkA, fond Český Ski klub Hradec Králové, dějiny původce fondu, s. 18.

[193] *Časopis Krkonoše: Liščí louka*, ekolist. Dostupné na: https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/co-pisi-jini/lisci-louka, 26. 3. 2025.

[194] *Čtvrtstoletí českého Ski klubu v Hradci Králové*, Osvěta lidu, 6. 11. 1937.

[195] Osobní archiv Filipa Řeháčka, Jiří PORKERT, *Dar muzeu*.

[196] SOkA, fond Český Ski klub Hradec Králové, protokoly schůzí technické komise 1923–1929, zápis o schůzi cvičitelského sboru konané 10. ledna 1924.

[197] Tamtéž, zápis o schůzi cvičitelského sboru konané 22. ledna 1924.

a dle vzpomínek jeho vnuka J. Porkerta byl i ve svých 70 letech stále aktivním lyžařem.[199] Důležité je zdůraznit, že J. Pilnáček byl v roce 1903 jeden ze zakladatelů SLKČ[200] a v roce 1929 byl zvolen předsedou SLRČ.[201] Tuto funkci vykonával až do roku 1932, ale kvůli jeho velkému pracovnímu vytížení za něj spolek řídil první místopředseda Jaromír Pečírka.[202] V ČSK HK působil jako místopředseda a předseda technické komise[203] i výše zmíněný R. Pilnáček.[204] Nejpozději od roku 1923[205] byl členem i J. Pilnáček mladší, který byl později předsedou klubu.[206] Zároveň vedl zájezdy[207] a účastnil se závodů v běhu i skokách na lyžích.[208]

1.6. Názory a osobnost Josefa Pilnáčka

Ačkoliv byl J. Pilnáček členem ND, dle dochovaných zpráv místního tisku J. Pilnáček nevykonával ve straně žádnou funkci.[209] Možná právě i to z něj udělalo ideálního kandidáta na funkci starosty. Jeho nadstranickost při výkonu funkce starosty

---

[198] SOkA, fond Český Ski klub Hradec Králové, protokoly schůzí technické komise 1923–1929, zápis o schůzi technické komise konané 3. ledna 1929.

[199] Osobní archiv Filipa Řeháčka, vzpomínky Jiřího Porkerta na J. Pilnáčka.

[200] František KOLÁŘ, *Po stopách lyží a snowboardů: 120 let Svazu lyžařů*, Praha 2023, s. 72.

[201] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, pamětní kniha 1929–1930, pamětní kniha 1929, s. 286.

[202] František KOLÁŘ, *Po stopách lyží a snowboardů: 120 let Svazu lyžařů*, Praha 2023, s. 72.

[203] SOkA, fond Český Ski klub Hradec Králové, protokoly schůzí technické komise 1923–1929, zápis o schůzi technické komise konané 15. prosince 1925.

[204] *Dvacet let Českého Ski klubu v Hradci Králové*, Osvěta lidu, 23. 11. 1932.

[205] SOkA, fond Český Ski klub Hradec Králové, protokoly schůzí technické komise 1923–1929, zápis o schůzi cvičitelského boru konané 3. prosince 1923.

[206] SOkA, fond Český Ski klub Hradec Králové, korespondence, dopis policejnímu ředitelství ze dne 30. prosince 1940.

[207] SOkA, fond Český Ski klub Hradec Králové, protokoly schůzí technické komise 1923–1929, zápis o schůzi technické komise konané 3. února 1926.

[208] V sezóně 1926/1927 skončil šestý v závodě na 18 km s časem 1:31:64, v dalším závodě na 18 km skončil třetí a ve skoku na lyžích byl čtvrtý. (převzato z: SOkA, fond Český Ski klub Hradec Králové, protokoly schůzí technické komise 1923–1929, zápis o schůzi technické komise konané 9. února 1927.)

[209] *Výroční valná schůze místní organizace Čs. N. D. v Hradci Králové*, Osvěta lidu, 23. 3. 1929.

vyzdvihoval například první náměstek starosty Josef Beneš[210] (ČSDSD): „...*vděčnost za jeho komunální práci, za jemný takt, s nímž řídí naše jednání na obci, za trpělivost a vždy vlídnou pozornost ke všem a za největší snahu po spravedlnosti a nestrannosti, kterou ve svém úřadě stále sleduje*.“[211] Mezi politické vzory J. Pilnáčka patřil hlavně první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk a jeho předchůdce ve funkci královéhradeckého starosty F. Ulrich. J. Pilnáček na T. G. Masarykovi oceňoval jeho aktivní politiku, odvahu a lidskost: „*Náš president nestál nikdy jako pouhý divák před těmito strhujícími ději, ale vrhal se do samého víru těchto událostí v zaníceném zápasu hledaje pravdu, spravedlnost a lidskost.*“[212] Dále zde pak pro úplnost zmíním Pilnáčkův projev, který pronesl po Masarykově smrti v roce 1937: „*Tato pochodeň vždy a všude zářila dvěma světly, dvěma velkými principy, jimiž Masaryk spravedlivě a vítězně řešil věci sociální, národní, mezinárodní i hospodářské. Byla to idea humanity a demokracie, myšlénka lidskosti a lidovlády. Humanita a demokracie byla mu uskutečňováním božího řádu na zemi. Zesnulý prezident těmito dvěma světly převedl nás šťastně rozvratem a temnotou zmatených myslí poválečných bez bojů a beze ztrát*.“[213] Vliv F. Ulricha na politiku J. Pilnáčka je patrný v tom, že se J. Pilnáček nijak nesnažil změnit fungování městského zastupitelstva a na práci F. Ulricha navazoval. Mezi oběma muži pak panovalo přátelství a J. Pilnáček často vyzdvihoval Ulrichovy zásluhy a z dochované korespondence vyplývá, že si velmi vážil jeho názorů a další práce pro město: „*Milý pane starosto, Vzpomínaje vděčně na radost, kterou mi prokazujete možností tu a tam s Vámi spolupracovati, přeji Vašim ideálním snahám*

[210] Narodil se 4. listopadu 1875 v Sendražicích. V městském zastupitelstvu působil od roku 1914.
V letech 1918–1941 působil jako první náměstek starosty a výrazně se zasloužil o rozvoj o výstavbu města. (převzato z: *Náměstek královéhradeckého starosty J. Beneš mezi šedesátníky*, Kraj Královéhradecký, 1. 11. 1935.)

[211] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1937–1938, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 19. února 1937.

[212] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 5. března 1935.

[213] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1937–1938, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 15. září 1937.

bez konce nových úspěchů Vaší vpravdě starosti plné práce pro blaho města, jakož i bez konce *osobního štěstí*.“[214]

Svými vnoučaty bývá J. Pilnáček popisován jako milý, ale zároveň přísný muž, a to nejen ke svému okolí, ale i k sobě. J. Porkert k tomu dodal, že v rodinném kruhu byl jakýmsi „monarchou“ a jeho výchova byla sparťanská. Jako příklad uvedl, že jeho bratr Jan (vnuk J. Pilnáčka) ležel tehdy na pohovce a když J. Pilnáček přišel domů, reagoval na to slovy: „*Co je mu, je nemocný? Není? Tak proč leží!*“[215] O. Řeháčková například vzpomínala na to, že jako čtyřletá dívka procházela se svým dědou J. Pilnáčkem továrnou, kde se vyvářely staré kosti. Zacpávala si tehdy nos a řekla, jak to tam hrozně smrdí.[216] V tu chvíli dostala pohlavek a J. Pilnáček naštvaně reagoval: „*Moji zaměstnanci tady pracují celý den, a ty to nedokážeš překonat ani těch pět minut, co jdeš kolem!*“[217] J. Pilnáček byl také velmi organizovaným a zodpovědným člověkem. Jeho firma fungovala bez úvěrů a měla velkou finanční rezervu, kterou mohla používat k placení faktur, jejichž splatnost byla tehdy 30 dnů a při platbě do 14 dnů byla 2% sleva, kterou díky finanční rezervě mohla firma pravidelně využívat.[218] J. Pilnáček osobně dohlížel na fungování továrny, kterou každý den prošel, promluvil si se zaměstnanci, vše zkontroloval a až potom šel do kanceláře.[219] Z výše uvedených skutečností je patrná jeho velká pracovitost a O. Řeháčková též zmiňovala jeho šetřivost a skromnost.[220] Noviny ČSL Štít o jeho skromnosti napsaly toto: „*Jedna vlastnost provázela vždy pana jubilanta: osobní skromnost. Třeba, že mnoho dělal, podnikal*

[214] SOkA HK, fond Ulrich František, JUDr., 1868–1939, korespondence s J. Pilnáčkem, dopis ze dne 30. prosince 1936.

[215] Osobní archiv Filipa Řeháčka, vzpomínky Jiřího Porkerta na J. Pilnáčka.

[216] Luboš JANHUBA, *Olga Řeháčková (1937)*, paměť národa. Dostupné na: https://www.pametnaroda.cz/cs/rehackova-olga-1937, 20. 3. 2025.

[217] Tamtéž.

[218] Osobní archiv Filipa Řeháčka, vzpomínky Jiřího Porkerta na J. Pilnáčka.

[219] Luboš JANHUBA, *Olga Řeháčková (1937)*, paměť národa. Dostupné na: https://www.pametnaroda.cz/cs/rehackova-olga-1937, 20. 3. 2025.

[220] Tamtéž.

i pomáhal, nerad s tím chodil na veřejnost.“[221] Podobný článek zveřejnily i noviny ČSNS Lidové proudy.[222]

Ačkoliv byl J. Pilnáček skromný a spořivý, byl na druhou stranu velkým mecenášem. Některé konkrétní příklady jsem uváděl již výše, ale je nutné zmínit i další. Věnoval 10 000 Kč na stavbu městské galerie,[223] při příležitosti úmrtí svého otce J. Pilnáčka staršího přispěl částkou 4000 Kč na královéhradecké chudé obyvatele.[224] Společně s Rudolfem Steinským-Sehnoutkou[225] a ministrem J. Dostálkem[226] nejvíce přispěl na stavbu kostela Božského srdce Páně.[227] J. Pilnáček si za své starostování nevybíral plat a později tyto finance použil k tomu, aby v slovenské Malé Poľaně koupil dřevěný pravoslavný kostel svatého Mikuláše.[228] V květnu 1935 byl kostel rozebrán a po částech odvezen do Hradce Králové.[229] Pořizovací cena byla pouze 10 000 Kč, většinu nákladů ale tvořil převoz a restaurování, které provedl Bohumil Lizner.[230]

[221] *70 let Josefa Pilnáčka*, Štít, 21. 2. 1947.

[222] *Josef V. B. Pilnáček sedmdesátníkem*, Lidové proudy, 21. 2. 1947.

[223] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, pamětní kniha 1929–1930, pamětní kniha 1930, s. 65.

[224] Tamtéž, pamětní kniha 1929, s. 226.

[225] Narodil se v roce 1892. Po smrti jeho rodičů ho adoptoval továrník Jan Sehnoutka, po kterém převzal jeho textilní továrny. Po roce 1945 mu byly podniky znárodněny a zemřel v emigraci v roce 1973. (převzato z: Iva KOŠŤÁLOVÁ, *Rudolf Steinský*, Osobnosti regionů. Dostupné na: https://www.osobnostiregionu.cz/osoby/3589-rudolf-steinsky-sehnoutka-1892-1973, 29. 3. 2025.)

[226] Byl to politik a člen ČSSL. Vykonával funkci poslance, místopředsedy poslanecké sněmovny, ministra veřejných prací a ministra průmyslu, obchodu a živností. Na základě vykonstruovaných obvinění byl v roce 1954 zatčen a na následky vyslýchání zemřel v roce 1955 ještě před začátkem procesu. (převzato z: *Ing. Jan Dostálek*, Osobnosti regionů. Dostupné na: https://www.osobnostiregionu.cz/osoby/751-jan-ing-dostalek-1883-1955, 29. 3. 2025.)

[227] Základní kámen tohoto kostela byl položen v roce 1928 a dokončen byl v roce 1930, náklady na jeho stavbu se vyšplhaly na 1 200 000 Kč. Kostel má železobetonovou konstrukci a půdorys 40 x 26 m. Jeho věž měří 46 m. (převzato z: Ladislav ZIKMUND-LENDER, *Struktura města v zeleni*, Hradec Králové 2017, s. 103.)

[228] Miloš KUDRNOVSKÝ, Renata VESELÁ, *Kostel svatého Mikuláše v Hradci Králové*, Hradec Králové 2021, s. 28.

[229] Tamtéž, s. 32.

[230] *Slovenský kostelík v Jiráskových sadech*, Kraj Královéhradecký, 9. 11. 1935.

Tím se cena zvedla na 72 894 Kč.[231] Kostel, který byl umístěn v Jiráskových sadech, J. Pilnáček věnoval městu. Byl slavnostně otevřen 28. října 1935 jako vzpomínka na vojáky, kteří padli za první světové války.[232] Mezi lety 2017–2019 byl kostel zrestaurován a v Jiráskových sadech stojí dodnes.[233] Zbytek nevybíraného platu, který v roce 1942 činil 100 000 Kč, použil J. Pilnáček k tomu, aby vytvořil Chudinskou nadaci starosty Josefa V. B. Pilnáčka k uctění památky starosty Dra. Františka Ulricha. Tato nadace byla přijata do správy města a úrok z nadační jistiny měl být každoročně vyplacen nejpotřebnějšímu zestárlému, řádnému a zachovalému příslušníku města Hradce Králové, české národnosti, bez rozdílu pohlaví a náboženství.[234]

Tento výčet je pouhým zlomkem Pilnáčkových mecenášských aktivit, protože dnes už je kvůli tomu, že své příspěvky veřejně neprezentoval, nemožné zjistit, na co všechno přispěl a co bylo díky němu postaveno. Z toho důvodu uvádím článek K. Mlynáře, který v plném rozsahu vystihoval jeho zásluhy: „*Snad ještě nebylo hovořeno o této tiché, avšak obětavé národní práci Pilnáčkově a víme, že si článkem svým u dnešního padesátníka neposloužíme. Význačným rysem Pilnáčkovy povahy jest noblesní skromnost, často až do plachosti zabíhající, jež nedopustí, aby ústa mluvila o tom, co ruce vydávají. Anonymita spolkové firmy jest Pilnáčkovi vítanou zástěnou pro každý dobrý čin, ať již jest to mohyla Hančova s pamětní deskou na Krakonoši, jíž za jeho pomoci jilemnický a hradecký lyžařský spolek splatil dluh českého sportu památce krkonošského hrdiny, ať jest to krásná Spaneilova socha lyžaře v příčném skoku, jíž Svaz lyžařů RČS odměňuje vítěze v mezinárodním závodě o mistrovství republiky, ať jest to můstek pro skok v Malých Svatoňovicích, majetek tamního a hradeckého klubu, o nějž si Pilnáček získal velkého zásluhy, či jiné a jiné činy, na něž právě nevzpomínáme a o kterých by mohli vyprávět přátelé jeho v horách Orlických, v Krkonoších, na Šumavě a jinde.*“[235]

---

[231] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935, zápis o schůzi finanční komise konané 2. května 1935.

[232] *Hradecký památník padlých odevzdán veřejnosti*, Osvěta lidu, 2. 11. 1935.

[233] Miloš KUDRNOVSKÝ, Renata VESELÁ, *Kostel svatého Mikuláše v Hradci Králové*, Hradec Králové 2021, s. 91.

[234] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1940, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 23. února 1940.

[235] *J. V. Pilnáček, lyžař a turista*, Osvěta lidu, 19. 2. 1927.

2. Předchůdci Josefa Pilnáčka

Před zaměřením se na politiku samotného J. Pilnáčka je pro kontext nezbytné nastínit vývoj Hradce Králové předtím, než se J. Pilnáček stal starostou. Proto jsem vybral dva nejvýznamnější Pilnáčkovi předchůdce, na jejichž práci navazoval. Z důvodu zjednodušení jsem vykonanou práci celého zastupitelstva přisuzoval pouze jim, ačkoliv je naprosto zřejmé, že se jednalo o práci všech členů městského zastupitelstva, městské rady a členů komisí. I níže popsání politici si vždy skromně nepřisluhovali žádné zásluhy a vyzdvihovali práci všech svých spolupracovníků a veškerá vykonaná činnost směřovala k rozvoji Hradce Králové a lepším životním podmínkám jeho obyvatel.

2.1. Ladislav Jan Pospíšil

Ladislav Jan Pospíšil (dále jen L. Pospíšil, z důvodu rozlišení je jeho otec Ladislav Pospíšil v práci uveden jako L. Pospíšil starší) se narodil 24. prosince 1848 v Trutnově. Jeho matkou byla Ludmila Pospíšilová a jeho otcem tiskař a knihkupec L. Pospíšil starší,[236] syn významného českého tiskaře, nakladatele a knihkupce Jana Hostivíta Pospíšila.[237] V roce 1856 se s rodinou přistěhoval do Hradce Králové, kde dokončil základní školu a poté navštěvoval nižší reálku. Ve studiích pokračoval na vyšší reálce v Praze a po jejím dokončení se zapsal na Český polytechnický ústav Království českého (dnes České vysoké učení technické).[238] Kvůli smrti mladšího bratra Jana, který měl převzít otcův podnik ale školu nedokončil a musel se vrátit do Hradce Králové, aby získal zkušenosti s tiskařstvím, nakladatelstvím a knihkupectvím.

[236] Ludvík DOMEČKA, *Ladislav Jan Pospíšil*, Hradec Králové 1933, s. 7.

[237] Český nakladatel a tiskař, významný představitel českého národního obrození. V roce 1808 díky tchánovi zakoupil v Hradci Králové tiskárnu, kromě toho též koupil tiskárnu v Praze a zřídil další pobočky v Chrudimi a Pardubicích. Z jeho nakladatelské činnosti je potřeba zmínit vydání Komenského *Orbis pictus*, nebo vydávaní časopisu *Květy*, jehož redakci tehdy vedl Josef Kajetán Tyl. Jeho synové Jan Jaroslav, Ladislav a Stanislav v otcově nakladatelské tradici pokračovali. (převzato z: Bohumil VAVROUŠEK, *Literární atlas československý, obrazová historie naší literatury 2,* Praha 1938, s. 334. & Jan DIVECKÝ, *Naše vzory. Jan (Frant.) Hostivít Pospíšil,* in: František Ladislav Sál (red.), *Královéhradecko,* Hradec Králové 1928, s. 69–71.

[238] Jaroslava POSPÍŠILOVÁ, *Ladislav Jan Pospíši*l, Hradec Králové 1993, s. 3.

Otcovo knihkupectví přebral v roce 1875 a po jeho smrti v roce 1891 ke knihkupectví přidal i tiskárnu.[239]

V roce 1880 byl poprvé zvolen do městského zastupitelstva, od roku 1884 byl členem městské rady. Když se královéhradeckým purkmistrem stal Hynek Václav Lhotský,[240] L. Pospíšil byl jmenován jeho náměstkem.[241] L. Pospíšil velice prosazoval kulturní aktivity v Hradci Králové. Důležitost viděl především v českých spolcích, které významně podporoval. On sám se zasadil o stavbu divadla a založení muzea v roce 1879.[242] Důležitá byla též Pospíšilova práce ve výborech a odborech. Ve zdravotním odboru se zasadil o zřízení provizorní epidemické nemocnice a konečně pak o její přemístění do nově vybudovaných prostorů na pravém břehu řeky Orlice. Dále se mu podařilo zřídit v Hradci Králové mateřskou školu a schválit stavbu nové budovy pro odbornou školu zámečnickou. Byl také iniciátorem založení Obchodního grémia, které sdružovalo živnostníky z Hradce Králové a Pražského Předměstí a jehož byl prvním předsedou.[243]

Naprosto klíčovou úlohu sehrál L. Pospíšil v hradebním odboru. Město se kvůli hradbám nemohlo rozvíjet ani rozrůstat, a proto není překvapením, že snahy o zbourání městských hradeb se objevily ještě před působením L. Pospíšila, a to konkrétně v roce 1863, kdy městské zastupitelstvo odhlasovalo jejich demolici, ale nepodniklo žádné kroky k samotné realizaci. Nová jednání byla obnovena v roce 1875, ale město se dlouho nemohlo dohodnout s Ministerstvem vojenství na prodejní ceně vojenských objektů a pozemků. Výkup těchto pozemků byl pro vedení města naprosto klíčový, aby mohlo v budoucnu plánovat efektivní výstavbu a nemuselo řešit problémy s výkupem pozemků, které by mu nepatřily. Zároveň se do budoucna počítalo s finančním zajištěním města díky prodeji těchto pozemků soukromníkům.

[239] Karel MLYNÁŘ, *Ladislav Jan Pospíšil*, Hradec Králové 1933, s. 8.

[240] Královéhradecký starosta v letech 1885–1895, druhorozený syn prvního královéhradeckého starosty Ignáce Jana Lhotského. (převzato z: Jaroslav ŠŮLA, *Hynek Václav Lhotský,* in: Petr Zimmermann (ed.), *Radnice v Hradci Králové: Její reprezentanti a jejich činnost v letech 1850–1998*, Hradec Králové 1998, s. 31.)

[241] Jaroslav ŠŮLA, *Hynek Václav Lhotský,* in: Petr Zimmermann (ed.)*, Radnice v Hradci Králové: Její reprezentanti a jejich činnost v letech 1850–1998*, Hradec Králové 1998, s. 31.

[242] Karel MLYNÁŘ, *Ladislav Jan Pospíšil*, Hradec Králové 1933, s. 11–12.

[243] Jaroslava POSPÍŠILOVÁ, *Ladislav Jan Pospíšil*, Hradec Králové 1993, s. 6–9.

Až v roce 1882 byla dohodnuta konečná částka 400 000 zlatých a zdálo se, že už nic nebránilo zbourání hradeb, ale výše dohodnuté částky se nezdála Ministerstvu financí, které ji odmítlo jako příliš nízkou.[244] L. Pospíšil se musel vydat do Prahy za říšským poslancem zvoleným za obvod Hradec Králové Antonínem Otakarem Zeithammerem[245] a společně s ním odjel do Vídně, kde se mu o svém záměru povedlo přesvědčit císaře Františka Josefa I.[246] 2. července 1884 císař svým nařízením ruší královéhradeckou pevnost a 4. října 1884 dochází ke zbourání první části hradeb.

Ale brzy bylo zřejmé, že náklady na zbourání hradeb a výkup pozemků budou daleko vyšší, než se původně předpokládalo, což způsobilo, že ne všichni občané Hradce Králové byli jeho snaze o zbourání městských hradeb nakloněni a L. Pospíšil musel své myšlenky často obhajovat,[247] s čímž mu pomáhal například Pavel Albieri,[248] redaktor regionálního týdeníku *Ratibor*, kde bylo obyvatelstvo důkladně informováno o průběhu demolice hradeb a hlavně výhodách v oblasti rozvoje města, pokud se jejich zbourání a výkup pozemků povede dotáhnout do konce.[249] Ignát Herrmann dokonce o kritice, která se snesla na L. Pospíšila napsal: *„Bylo mu zápasiti s nevylíčitelnými překážkami. Nejenže vojenský erár choval se nepříznivě k tužbám Pospíšilovým – i v samém občanstvu setkával se bojovník za svobodu Hradce s neporozuměním a šosáckým odporem. Co krůpějí pelyňku a jedu skanulo mu v tomto šlechetném zápase v číši života! Starý cop, hamižnosť malicherných zajmův osobních a činžovních, spatřujících v nastávajícím pak mohutném vzrůstání Hradce nebezpečí pro dosavadní těsné seskupení starých domů na kopci, vše to zjevně i tajně spiklo se proti ušlechtilým snahám Pospíšilovým.*“[250] Tato dlouhá jednání vedl L. Pospíšil až do úspěšného konce,

[244] Ludvík DOMEČKA, *Ladislav Jan Pospíšil*, Hradec Králové 1933, s. 10.

[245] Český učitel, redaktor deníků Politik a Pokrok, úspěšný politik za Národní stranu – poslanec Českého zemského sněmu a také Říšské rady. (převzato z: Karel ŽÁK, *Antonín Otokar Zeithammer*, Národní politika, 5. 11. 1932.)

[246] *Zajímavá vzpomínka na kroky o rozvoj města Král. Hradce*, Národní politika, 4. 4. 1914.

[247] Jaroslava POSPÍŠILOVÁ, *Ladislav Jan Pospíšil*, Hradec Králové 1993, s. 11.

[248] Český spisovatel, novinář a zakladatel týdeníku Ratibor. Kromě toho též přispíval do časopisů Lumír, Květy, Osvěta a Světozor. Za zmínku jistě stojí dvě jeho novely *V zajetí Armidy* a *Když jsme táhli na Paříž*. (převzato z: Jan Stanislav POLICKÝ, *Pavel Albieri. Studie životopisná a literární*, Hradecký kraj 6, 1909, č. 3–4, s. 151–161.)

[249] *Převzetí pevnosti hradecké*, Ratibor, 9. 6. 1887.

[250] Ignát HERRMANN, *Ladislav Pospíšil*, Zlatá Praha, 17. 3. 1893.

kdy 3. března 1893 na městském zastupitelstvu mohl podat zprávu o osnově zákona, který dovoloval prodej pozemků a objektů městu.[251] Svou řeč zakončil L. Pospíšil takto: *„Doba, do které v budoucnosti jdeme, bude dobou kruté a namáhavé práce, vyžadující, aby každý jednotlivec svorně držel k celku. Ne nezdar jednotlivců, ale zdar celku musí býti všem nám vodítkem k docílení důstojné budoucnosti. K tomu svorná vůle a Bůh bude pomáhati.*“[252] Bohužel v tento den, kdy se L. Pospíšilovi podařilo dotáhnout do konce své několikaleté úsilí, si ještě jednou vzal slovo, když hodlal mluvit o dopisu od četnického velitelství. Svůj proslov ale nedokončil a kvůli náhlému zhoršení svého zdravotního stavu musel opustit místnost. L. Pospíšil byl stižen mozkovou mrtvicí a umřel o tři dny později, konkrétně 6. března 1893 ve svých 45 letech.[253] Zanechal po sobě manželku Olgu[254] a čtyři děti.[255] Jeho manželka Olga umřela 11. srpna téhož roku a o jejich děti se poté starali přátele L. Pospíšila. Nejdříve to byl F. Ulrich a po něm Břetislav Tolman.[256]

Poslední rozloučení s L. Pospíšilem se konalo 10. března 1893 a jeho rakev byla uložena na hřbitově na Kopci svatého Jana. S nadsázkou se dá říct, že samotného pohřbu se zúčastnili téměř všichni obyvatelé Hradce Králové. Jeho bratranec I. Hermmann[257] jeho odchod a pohřeb popisoval takto: *„Nedočkal se volného Hradce... Zvěst o jeho smrti vyvolala v celém městě neobyčejné rozčílení. S Pospíšilem stál*

[251] Jaroslav ŠŮLA, *Hynek Václav Lhotský*, in: Petr Zimmermann (ed.), *Radnice v Hradci Králové: Její reprezentanti a jejich činnost v letech 1850–1998*, Hradec Králové 1998, s. 34.

[252] Karel MLYNÁŘ, *Ladislav Jan Pospíšil*, Hradec Králové 1933, s. 20.

[253] *Jan Ladislav Pospíšil*, Národní listy, 8. 3. 1893.

[254] Svou manželku Olgu, dceru svého strýce Jaroslava Pospíšila, si vzal v roce 1877. (převzato z: *Jan Ladislav Pospíšil*, Národní listy, 8. 3. 1893.)

[255] L. Pospíšil měl pravděpodobně pět dětí, Karel Mlynář uvádí ve své publikaci, že byl pochován vedle své nejmladší dcery, naproti tomu Ludvík Domečka, který taktéž uvádí pět dětí (synové Jaroslav a Jan a dcery Marie a Růžena), zmiňuje jako nejmladší zesnulé dítě syna Jiřího. (převzato z: Karel MLYNÁŘ, *Ladislav Jan Pospíšil*, Hradec Králové 1933, s. 20–21. & Ludvík DOMEČKA, *Ladislav Jan Pospíšil*, Hradec Králové 1933, s. 9.)

[256] Ludvík DOMEČKA, *Ladislav Jan Pospíšil*, Hradec Králové 1933, s. 45.

[257] Český spisovatel a redaktor, vnuk J. H. Pospíšila. Ve svém díle se věnoval městskému prostředí a to především Praze, ale také Hradci Králové. Mezi jeho nejznámější díla patří *U snědeného krámu*, *Otec Kondelík a ženich Vejvara* a *Tchán Kondelík a ženich Vejvara*. Mnohá jeho díla byla zfilmována. (převzato z: Bohumil VAVROUŠEK, *Literární atlas československý, obrazová historie naší literatury 2,* Praha 1938, s. 92–93.)

a vítězil pokrokový ruch v královském Hradci – na každé tváři tkvěla otázka: jak bude dál? Co znamená muž ten pro Hradec, jak byl oblíben, vážen, uznáván, přes tajné i zjevné protiproudy odpůrců jeho snah – okázal den pohřbu. Byla to slavnost smutečná, v Hradci nevídaná – snad první toho druhu. To nebyl pohřeb aranžovaný, pořádaný, chladně provedený na pouhé rozloučení s hodnostou obce, to bylo dojímavém uchvacující osvědčení zármutku všeho občanstva nad ztrátou jednoho z nejlepších synův obce, z nejvzornějších občanův."[258] Tak odešel jeden z nejvýznamnějších královéhradeckých politiků, který je dodnes symbolem osvobození města od hradeb a iniciátor jeho následného rozvoje, kterého se už ale nedožil. L. Pospíšil měl ale zdatného následovníka, a to tentokrát na pozici starosty, kterým se v roce 1895 stal F. Ulrich.

2.2. František Ulrich

F. Ulrich (z důvodu rozlišení je jeho otec František Ulrich v práci uveden jako F. Ulrich starší) se narodil 6. února 1859 v Hradci Králové do vlastenecké rodiny učiteli F. Ulrichovi staršímu a jeho ženě Marii Ulrichové (rozené Jeřábkové). F. Ulrich navštěvoval hlavní školu v Hradci Králové a odtud poté přešel na osmileté královéhradecké gymnázium, kde v roce 1876 odmaturoval.[259] Ve studiích pokračoval v Praze na právnické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity, kterou úspěšně dokončil. V té době se věnoval též básnické činnosti, přispíval do časopisu Lumír a byl jedním z redaktorů almanachu Máj z roku 1787.[260] V roce 1881 nastoupil na soudní praxi a později na advokátní praxi,[261] které obě úspěšně dokončil a v roce 1888 si otevřel vlastní advokátní kancelář.[262] Do městského zastupitelstva byl poprvé zvolen ve volbách v roce 1889, od roku 1893 působil též v městské radě a o dva roky později nahradil

[258] Ignát HERRMANN, *Ladislav Pospíšil*, Zlatá Praha, 17. 3. 1893.

[259] Vladimír ŠKALOUD, *Starosta Hradce Králové František Ulrich*, Hradec Králové 1998, s. 11.

[260] Tamtéž, s. 96.

[261] Advokátní praxi vykonával u královéhradeckého právníka Františka Srdínka. Zde se seznámil Ludmilovu Srdínkovou, dcerou F. Srdínka, kterou si v roce 1885 vzal a měl s ní syna Karla a dcery Ludmilu a Marii. (převzato z: Vladimír ŠKALOUD, *Starosta Hradce Králové František Ulrich*, Hradec Králové 1998, s. 11–12.)

[262] Vladimír ŠKALOUD, Starosta Hradce Králové František Ulrich, Hradec Králové 1998, s. 11–12.

H. Lhotského ve funkci starosty. F. Ulrich byl do této funkce zvolen celkem osmkrát, a to v letech 1895, 1899, 1902, 1906, 1911, 1914, 1919 a 1923. Úřad starosty opustil až po dlouhých 34 letech v roce 1929, kdy se rozhodl, že již nebude kandidovat.[263] Kromě toho byl členem okresního zastupitelstva, okresního výboru a okresní správní komise.[264] V roce 1901 byl navíc za Národní stranu svobodomyslnou zvolen do zemského sněmu.[265]

S působením F. Ulricha ve funkci starosty byl spojen především velký stavební, architektonický a urbanistický rozvoj města. Díky práci svého předchůdce mohl započít s přeměnou starého pevnostního města na moderní metropoli. Už L. Pospíšil si uvědomoval důležitost detailního plánování výstavby a rozšiřování města. Proto už v roce 1884 vypsalo město konkurz na regulační plán Hradce Králové, ve kterém mělo být řešeno územní plánování města včetně vymezení funkčních zón a regulace řek, aby se zabránilo povodním.[266] V soutěži zvítězil návrh technické kanceláře Reiter a Štěpán, který počítal s vytvořením malého městského okruhu okolo historického centra města. Ačkoliv původní regulační plán nebyl realizován, na jeho základě vznikl v roce 1890 nový regulační plán Hradce Králové vypracovaný Josefem Zámečníkem,[267] který byl poté nadále upravován.[268]

90. léta 19. století se nesla ve znamení intenzivního bourání hradeb[269] a stavebního ruchu, ke kterému přispěl i městský asanační zákon z roku 1897,[270] který osvobozoval majitele nových domů od domovní daně a městských přirážek.[271]

---

[263] Josef POTOČEK, Petr ZIMMERMANN, *JUDr. František Ulrich*, in: Petr Zimmermann (ed.), *Radnice v Hradci Králové: Její reprezentanti a jejich činnost v letech 1850–1998*, Hradec Králové 1998, s. 37.

[264] Vladimír ŠKALOUD, Starosta Hradce Králové František Ulrich, Hradec Králové 1998, s. 12.

[265] *Seznam poslanců sněmu království českého*, Národní listy, 20. 10. 1901.

[266] Jiří KRÁTKÝ, *Urbanistická koncepce Hradce Králové*, Hradec Králové 1990, s. 69–70.

[267] Tamtéž.

[268] Karel KUČA, *Novodobý urbanistický rozvoj Hradce Králové,* Earch.cz. Dostupné na: https://www.earch.cz/architektura/clanek/novodoby-urbanisticky-rozvoj-hradce-kralove, 20. 8. 2024.)

[269] Jiří KRÁTKÝ, *Urbanistická koncepce Hradce Králové*, Hradec Králové 1990, s. 70.

[270] Tamtéž, s. 71.

[271] Karel KUČA, *Novodobý urbanistický rozvoj Hradce Králové,* Earch.cz. Dostupné na: https://www.earch.cz/architektura/clanek/novodoby-urbanisticky-rozvoj-hradce-kralove, 26. 8. 2024.)

Nutno podotknout, že prosazení tohoto zákonu bylo hlavně zásluhou F. Ulricha.[272] V letech 1893–1911 probíhala výstavba města převážně na pozemcích zbouraných hradeb. Po první světové válce pak rozšiřování města pokračovalo na pozemcích mimo původní pevnost.[273] F. Ulrichovi šlo i o estetickou stránku města, a proto do města pozval mnoho předních architektů té doby. F. Ulrich byl ovlivněn architekturou a urbanistickými teoriemi rakouského architekta a urbanisty Otty Wagnera.[274] Jeho žáci Hubert Gessner[275] a Otokar Bém[276] zde v 1896–1897 postavili budovu Obchodní akademie.[277] Nejznámějším Wagnerovým žákem působícím v Hradci Králové se ale bezpochyby stal Jan Kotěra.[278] Podle jeho návrhu byl postaven hotel Okresní dům, ale největším Kotěrovým dílem v Hradci Králové je budova nynějšího Muzea východních Čech, která se stala jednou z dominant města.[279] V té době pod vlivem J. Kotěry začíná architektura v Hradci Králové směřovat k moderně a secesi.[280] Z dalších architektů působících v Hradci Králové zmíním například architekta Tomáše Suhradu, který navrhl budovu nynějšího Gymnázia Boženy Němcové na Pospíšilově třídě,[281] Oldřicha Lisku,[282] architekta mnoha královéhradeckých vil, ale také budovy

[272] Vladimír ŠKALOUD, *Starosta Hradce Králové František Ulrich*, Hradec Králové 1998, s. 15.

[273] Jiří KRÁTKÝ, *Urbanistická koncepce Hradce Králové*, Hradec Králové 1990, s. 82.

[274] Tamtéž, s. 74.

[275] Architekt, působící v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, ale hlavně v Rakousku. Byl hlavním architektem čtvrtí Reumann-Hof a Karl-Seitz-Hof postavené ve 20. letech 20. století ve Vídni. (převzato z: LZL, *Hubert Gessner*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/architekt/15-hubert-gessner, 18. 10. 2024.)

[276] Architekt a majitel stavební firmy, která působila v Moravské Ostravě. (převzato z: MŽ, *Otokar Bém*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/architekt/16-otokar-bem, 18. 10. 2024.)

[277] Jiří KRÁTKÝ, *Urbanistická koncepce Hradce Králové*, Hradec Králové 1990, s. 74.

[278] Český architekt a urbanista a jeden ze zakladatelů české moderní architektury. Mezi jeho nejvýznamnější díla, kromě výše zmiňované budovy Muzea východních Čech, patří Národní dům v Prostějově, Baťova vila ve Zlíně a budova Právnické fakulta Univerzity Karlovy v Praze. (převzato z: LZL, *Jan Kotěra*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/architekt/1-jan-kotera, 16. 10. 2024.)

[279] Jiří KRÁTKÝ, *Urbanistická koncepce Hradce Králové*, Hradec Králové 1990, s. 74.

[280] Karel KUČA, *Novodobý urbanistický rozvoj Hradce Králové,* Earch.cz. Dostupné na: https://www.earch.cz/architektura/clanek/novodoby-urbanisticky-rozvoj-hradce-kralove, 26. 8. 2024.)

[281] Vladimír ŠKALOUD, *Starosta Hradce Králové František Ulrich*, Hradec Králové 1998, s. 16.

městských lázní a Václava Rejchla staršího a jeho syny Václava Rejchla mladšího a Jana Rejchla.[283]

Zdaleka nejvíce je ale s Hradcem Králové spjat architekt a urbanista Josef Gočár, který zde své první projekty realizoval už před první světovou válkou, a to konkrétně Gočárovo schodiště, které spojuje dnešní Velké náměstí a Komenského třídu.[284] Po válce zde na svou činnost navázal například projekty Ulrichova náměstí s budovou bývalého ředitelství státních drah a Masarykova náměstí s přilehlou budovou Anglobanky.[285] Za zmínku stojí též výstavba budov Rašínova gymnázia (dnes Gymnázium J. K. Tyla) a základní a mateřské školy (dnes Základní škola Josefa Gočára) na Tylově nábřeží.[286] Výčet Gočárových staveb v Hradci Králové je mnohonásobně delší, než jsem zde uvedl. Některým dalším, které byly postaveny až za starosty J. Pilnáčka, se budu podrobněji věnovat v dalších kapitolách.

F. Ulrich si uvědomoval problém častých záplav, a proto se podílel na prosazení regulace Labe v letech 1907–1911 a regulace Orlice v letech 1910–1914. Součástí toho byla též výstavba Pražského mostu, Moravského mostu, Malšovického mostu a vodní elektrárny na Labi a dalších dvou na Orlici.[287] F. Ulrich dále podporoval vztah města k zeleni. První parky vznikly v Hradci Králové už v první polovině 19. století. Velký rozvoj přišel po roce 1885, kdy soudní úředník Jan Voneš založil Okrašlovací

---

[282] MB, *Oldřich Liska*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/architekt/111-oldrich-liska, 16. 10. 2024.

[283] Jednalo se o rodinu architektů, která působila především na Královéhradecku. V. Rejchl starší je architektem několika vil především u dnešního Orlického nábřeží. V. Rejchl mladší působil též jako stavitel, který často stavěl budovy podle návrhu svého mladšího bratra Jana. Zmíním proto jejich nejznámější společná díla v Hradci Králové. Jedná se o budovu nádraží, budovu krajského soudu a věznice a budovu Národní československé banky. V rodinné tradici pokračuje Milan Rejchl, syn J. Rejchla. (převzato z: LZL, *Václav Rejchl st.*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/architekt/87-vaclav-rejchl-st, 17. 10. 2024. & LZL, *Václav Rejchl ml.*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/architekt/9-vaclav-rejchl-ml, 17. 10. 2024. & LZL, *Jan Rejchl.*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/architekt/64-jan-rejchl, 17. 10. 2024.)

[284] Jiří KRÁTKÝ, *Urbanistická koncepce Hradce Králové*, Hradec Králové 1990, s. 78.

[285] Tamtéž, s. 84–85.

[286] Tamtéž, s. 85–86.

[287] Vladimír ŠKALOUD, *Starosta Hradce Králové František Ulrich*, Hradec Králové 1998, s. 16–17.

spolek.[288] V roce 1909 byl pak zřízen při městské radě okrašlovací odbor. Za starostování F. Ulricha vznikly například Jiráskovy a Žižkovy sady, jejichž projekt vypracoval František Thomayer.[289]

Pro úplnost zmíním ještě přehled výstavby důležitých budov od vzniku Československé republiky do konce působení F. Ulricha ve funkci starosty. Mezi lety 1918 až 1928 bylo vystavěno 241 obytných domů s 1684 byty, z čehož 46 těchto domů postavilo samo město. Bylo postaveno 12 nových továren a další velké průmyslové podniky byly rozšířeny, zřízena byla plynárna, rozvodna elektrické sítě. Důležité bylo též vybudování nového areálu okresní nemocnice a zahájení výstavby civilního i vojenského letiště a nové budovy hlavního nádraží. Z kulturních budov lze zmínit stavbu Ambrožova sboru, který je dodnes sídlem Královéhradecké diecéze Církve československé husitské, položení základního kamene Sokolovny, modernizace Klicperova divadla[290] a zřízení umělecké galerie.[291]

Veškerá tato stavební činnost a rozvoj města měla za následek strmý růst populace Hradce Králové. V letech 1920–1930 vzrostl počet obyvatel z 12 870 na 17 818. V celé královéhradecké aglomeraci[292] se počet obyvatel zvýšil z 26 626

[288] Účelem spolku bylo spravování cest a zakládaní parků a alejí. Za dobu své existence spolek vynaložil k okrašlovacím účelům 60 000 Kč, které byly použity převážně na vysázení stromů, keřů a trávníků. (převzato z: Karel PROKEŠ, *Okrašlovací spolek v Hradci Králové,* in: František Ladislav Sál (red.), *Královéhradecko,* Hradec Králové 1929, s. 76–77.)

[289] Jiří KRÁTKÝ, *Urbanistická koncepce Hradce Králové*, Hradec Králové 1990, s. 73.

[290] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1928, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 27. října 1928.

[291] Na zřízení galerie měl největší podíl královéhradecký biskup a mecenáš a sběratel umění Josef Doubrava, který městu věnoval většinu ze svých 122 nasbíraných uměleckých děl. (*Biskup Josef Doubrava proslul (nejen) jako* mecenáš umění, Zprávy z Mníšku. Dostupné na: https://www.zpravyzmnisku.cz/historie/biskup-josef-doubrava-proslul-nejen-jako-mecenas-umeni/, 28. 9. 2024.)

[292] Je náročné přesně definovat, co to byla královéhradecká aglomerace a jaké všechny obce a předměstí do ní zařadit. Vladimír Škaloud ve své publikaci uvádí, že už v roce 1921 měla královéhradecké aglomerace více než 35 000 obyvatel, tento nepoměr se zdrojem, který cituji níže, vychází z toho, že V. Škaloud do toho počtu zahrnul i Nový Hradec Králové, Svobodné Dvory, Třebeš a Věkoše. (převzato z: Vladimír ŠKALOUD, *Starosta Hradce Králové František Ulrich*, Hradec Králové 1998, s. 43)

na 34 517.[293] Velkou změnou proto muselo projít i školství. Došlo k postátnění obchodní akademie, zřízení státní odborné školy koželužské, státního gymnázia Aloise Rašína, obecné a měšťanské školy Tomáše Garrigua Masaryka, železniční školy, a započala stavba průmyslové školy.[294] Kapacita mateřských, obecných a měšťanských škol byla v letech 1924–1934 navýšena z 1679 na 2952 žáků, a přesto nedostačovala a musela se dále rozšiřovat.[295] Růst populace a rozvoj města vedl ke zvýšení řádného rozpočtu města z 3 322 827 Kč na 16 244 633 Kč, tudíž se rozpočet za posledních 10 let Ulrichova starostování zvedl téměř pětinásobně,[296] což mělo nepochybně souvislost s rychlým rozvojem města. Město se též snažilo zajistit zlepšení sociální situace chudších vrstev obyvatelstva. Zajišťovalo bezplatné stravování chudé mládeže, chudinské podpory oproti roku 1919 byly zečtyřnásobeny, mzdy dělníků pracujících pro město byly lepší než u soukromníků a pro ošetřování chudých občanů bylo zřízeno místo stálé ošetřovatelky.[297]

Díky výše popsanému rozvoji a vzestupu významu města, bylo do Hradce Králové přemístěno několik státních institucí jako například Ředitelství československých státních drah, Hlavní celní úřad, Lesní inspektorát a Četnická pátrací stanice pro Východní Čechy, kromě toho bylo zajištěno autobusové spojení Hradce Králové s Novým Bydžovem a Dobruškou[298] a v prosinci 1928 byla zavedena městská autobusová doprava.[299] Veřejná doprava měla zajistit bližší propojení jednotlivých obcí na Královéhradecku a do budoucna zajistit sloučení těchto obcí a vytvoření Velkého Hradce Králové. Právě snahy o tento projekt byly jediným větším Ulrichovým neúspěchem. Za dílčí úspěch se dá považovat alespoň částečná realizace,

[293] Karel MLYNÁŘ, Josef KAŇKA, *Hradec Králové přehled desetileté práce 1924–1934,* Hradec Králové 1934, s. 17.

[294] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1928, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 27. října 1928.

[295] Karel MLYNÁŘ, Josef KAŇKA, *Hradec Králové přehled desetileté práce 1924–1934,* Hradec Králové 1934, s. 49.

[296] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1928, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 27. října 1928.

[297] Tamtéž.

[298] Tamtéž.

[299] Vladimír ŠKALOUD, *Starosta Hradce Králové František Ulrich*, Hradec Králové 1998, s. 86.

kdy v roce 1923 došlo k připojení Věkoší k Hradci Králové.[300] Ačkoliv ambiciózní projekt Velkého Hradce Králové nebyl za starostování F. Ulricha realizován, docházelo ve 20. letech 20. století k bližší vzájemné kooperaci v oblasti výstavby mezi Hradcem Králové a jeho předměstími a k vytvoření jednotného regulačního plánu.[301]

Z proslovu, který F. Ulrich přednesl na schůzi městského zastupitelstva k příležitosti desátého výročí vzniku Československé republiky je zřejmé, co pro něj práce v zastupitelstvu znamenala.[302] „*Není to jen Vaše věrná vůle k republice u nás ovšem samozřejmá, není to jen vůle k tomu, tvořiti město zevně moderně ladné, v kterém by se zalíbilo každému, kdo v něm žije aneb v ně zavítá, nejen Vaše vůle umožňovati i zvyšovati hospodářskou zdatnost a prosperitu jeho lidu, jest to hlavně vůle, udržeti a stále zvedati jeho duševní výši, aby bylo pěstitelem nejvýš dosažitelné míry života kulturního nejen pro své obyvatelstvo, ale i pro kraj, jemuž je ode dávna tradičním ohniskem, i Vaše vůle, klenouti propasti mezi životem úsměvným a proklínaným, stvořiti každému život spokojený, hlavní to základ klidného vývoje našeho státu*.“[303] Z tohoto vyjádření lze vyčíst, že pro F. Ulricha byl nejdůležitější rozvoj Hradce Králové, který by zajistil prosperitu všem jeho obyvatelům.[304]

Ačkoliv komunální volby dopadly pro ND v roce 1919 v celostátním měřítku velice špatně, F. Ulrich dokázal v Hradci Králové volby pro ND vyhrát se ziskem 32,2 %, čímž strana získala 12 mandátů z 36.[305] Po volbách byl F. Ulrich zvolen jednomyslně starostou města[306] a stejný úspěch zopakoval v roce 1923, kdy byl opět jednomyslně zvolen, a to tentokrát i včetně hlasů tří zastupitelů KSČ, kteří se ve volbách do zastupitelstva dostali.[307] F. Ulrich se v pozici starosty snažil prosazovat

[300] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1928, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 27. října 1928.

[301] Tamtéž.

[302] Tamtéž.

[303] Tamtéž.

[304] Tamtéž.

[305] Vladimír ŠKALOUD, *Starosta Hradce Králové František Ulrich*, Hradec Králové 1998, s. 44.

[306] Tamtéž, s. 77.

[307] Josef POTOČEK, Petr ZIMMERMANN, *JUDr. František Ulrich*, in: Petr Zimmermann (ed.), *Radnice v Hradci Králové: Její reprezentanti a jejich činnost v letech 1850–1998*, Hradec Králové 1998, s. 44.

spolupráci všech stran, které byly v zastupitelstvu. Před volbami v roce 1927 se rozhodl, že již kandidovat nebude. Není přesně jasné, co ho k jeho rozhodnutí vedlo. Mohla to být kritika výstavby Masarykova pomníku,[308] o který se velice zasadil, zklamání z neúspěchu prosadit koncepci Velkého Hradce Králové, neshoda se spolustraníky nebo špatný zdravotní stav.[309] Některé strany se této situace pokusily využít a obviňovaly členy ND, že Ulrichovo rozhodnutí nekandidovat je jejich vina. V Ulrichově pozůstalosti se nachází předvolební vyjádření ND, kde je citováno Ulrichovo prohlášení ze dne 10. října 1927 na městské radě: „*Důvody mé nekandidatury nejsou v žádné souvislosti s mým poměrem ke straně jako takové, které celý život náležím a přirozeně náležeti budu. Podstatným důvodem mé nekandidatury jest a zůstává mé ohrožené zdraví a velice mně ji ulehčuje vědomí, že správa města dostane se do dobrých, především jeho blahu oddaných, zkušených rukou.*“[310] I toto prohlášení přímo z úst F. Ulricha nelze považovat za nevyvratitelný důkaz, že to byl skutečně jediný důvod, protože je nepravděpodobné, že by chtěl před volbami uškodit vlastní straně. K tomu ještě zmíním část projevu F. Ulricha na jeho posledním zastupitelstvu v roce 1929, kde uvedl, že se nepovedlo vše, co zastupitelstvo chtělo a myslím si, že je tím nepřímo myšlen právě koncept Velkého Hradce Králové. „*Měl jsem vždy v tomto sboru dojem, že z tajemných hlubin vyvěrá nějaký divotvorný pramen a nějaké tajemné vroucí síly nás oživují, abychom pro toto město z jeho ponížení přivedli opět k jeho bývalé slávě, tak, aby zde všichni, pokud to osud dovolí, žili šťastně a spokojeně. Snad se nám vše nepodařilo, co jsme chtěli, ale myslím, že jsme udělali v malých poměrech, co bylo v naší moci.*“[311]

F. Ulrich ale v úřadu zůstal i po volbách, protože místní politické strany podaly formální námitky k výsledku voleb a tím prodloužily Ulrichovo starostování až do roku 1929, kdy byly námitky vypořádány. Tyto námitky byly pouze nástrojem, jak udržet

[308] Noviny ND Osvěta lidu kritizovaly to, že po smrti sochaře Jana Štursy, nebyla vypsána soutěž na sochu T. G. Masaryka a místo toho si na zhotovení sochy J. Gočár, který měl na starost podobu celého náměstí, vybral sochaře Ottu Gutfreunda. (převzato z: *Masarykův pomník v Hradci Králové*, Osvěta lidu, 18. 7. 1925. & *A ještě Masarykův pomník v Hradci Králové*, Osvěta lidu, 1. 8. 1925.)

[309] Petr GRULICH a kol., *Hradec Králové*, Hradec Králové 2017, s. 447.

[310] SOkA HK, fond Ulrich František, JUDr., 1868–1939, korespondence, Národní demokracie.

[311] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1929–1930, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 30. září 1929.

F. Ulricha v úřadu starosty do té doby, než dokončí některé započaté projekty. Což například RSZML později přiznala: „*Abychom dru Ulrichovi umožnili úspěšné dokončení těchto prací, podala naše strana republikánská tenkrát stížnost do provedení vykonaných obecních voleb a drželi jsme tento rekurs po celé 2 roky*.“[312] Ulrichovy zásluhy o rozvoj města popsal J. Pilnáček takto: „*Starosta Dr. František Ulrich, který nejen položil základy šťastného rozvoje tohoto města, ale znamenitě přispěl k dobrému jménu české samosprávy daleko za hranicemi našeho města, neboť svou působností podal vzor dokonalého starosty svou nedostižnou obětavostí, iniciativou, pílí a vytrvalostí. Všechno, co krásného a moderního Hradec Králové má je dílem Ulrichovým.*“[313] Už v roce 1929 se proto pokoušel J. Pilnáček, aby byl F. Ulrich jmenován čestným starostou města, ale úřady mu bylo sděleno, že podle platných předpisů obecního zřízení to není možné, protože obecní zřízení zná jen čestné občanství. Návrh znovu předložil náměstek starosty J. Beneš (ČSDSD) v roce 1933 a ten byl tehdy jednohlasně schválen celým zastupitelstvem.[314] F. Ulrich se i po svém odchodu z pozice starosty věnoval práci pro Hradec Králové, například jako předseda Obchodní a živnostenské komory v Hradci Králové. Zemřel 17. května 1939 a pohřeb se konal 22. května v Praze.[315] „*Přišel se s ním rozloučit nejen Hradec, byla tu Praha, byl tu český severovýchod, byli zde městští dělníci, bývalí ministři, byli zde sekční šéfové, byli zde úředníci obchodní komory, města a spořitelny, byl zde primátor města Prahy, byli zde prostí venkované našeho kraje.*“[316] O pohřbu informovaly i Národní listy,[317] z toho je zřejmé, že F. Ulrich nebyl zdaleka jen regionálním politikem, ale osobností, která se podílela na rozvoji nejen Hradce Králové, ale celých severovýchodních Čech a také Československé republiky. Jako důkaz jeho známosti a postavení ještě předkládám blahopřání k jeho 70. narozeninám od tehdejšího prezidenta T. G. Masaryka: „*Vzpomínám na Vás v starém přátelství a přeji Vám a Vašim všecko*

[312] *Jak rostl a tvořil Hradec Králové v posledních osmi letech*, Kraj Královéhradecký, 30. 11. 1935.

[313] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1929–1930, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 31. října 1929.

[314] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1933–1934, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 12. května 1933.

[315] *Budovatel soudobého Hradce Králové mrtev*, Osvěta lidu, 20. 5. 1939.

[316] *Rozloučení s dr. Fr. Ulrichem*, Osvěta lidu, 24. 5. 1939.

[317] *Pohřeb Dr. Fr. Ulricha, nezapomenutelného starosty města Hradce Králové*, Národní listy, 23. 5. 1939.

dobré. My z té staré gardy musíme vydržet v našich pracích.“[318] Na závěr této kapitoly zmíním, že právě v době starostování F. Ulricha získal Hradec Králové přezdívku „Salon republiky“, která vycházela především z urbanistického rozvoje a moderní architektury, ale také celkové koncepce města, kdy regulační plán předepisoval výšku jednotlivých domů a úpravu dvorů a zahrad. Je tedy zarážející, že takto významná královéhradecká osobnost, která se zasloužila o vybudování moderního města, nemá po odstranění umělecky nezdařilé sochy[319] v roce 2011 v Hradci Králové žádný důstojný památník.

[318] František TICHÝ, *Kytička blahopřejných projevů starostovi Hradce Králové Dru Frant. Ulrichovi k jeho sedmdesátce,* Hradec Králové 1929, s. 5.

[319] Socha na místě nevydržela ani rok, protože její podoba vyvolala kritiku veřejnosti i odborníků. Sochař Štěpán Málek například uvedl: „*Socha vypadá jako podivně nastřelená skica, což by nevadilo, kdyby byl výsledek dobrý. Začíná to rozdělením bloku, kvůli kterému chybí prsty na jedné ruce, a končí nešťastným šlincem na oku. Sporná je i podoba s Ulrichem.*“ (převzato z: *Petice: Dejte sochu jinam*, e15. Dostupné na: https://www.e15.cz/magazin/petice-dejte-sochu-jinam-842249, 1. 3. 2025.)

3. Volby a nástup Josefa Pilnáčka do úřadu starosty

V následující kapitole jsem rozebral dvoje pro J. Pilnáčka klíčové volby, ve kterých vedl kandidátní listinu ND (v případě druhých voleb už se jednalo o NS). Přesné volební zisky jednotlivých stran jsem uvedl v tabulce, která porovnává zisky jednotlivých politických stran ve všech čtyřech volbách do obecních zastupitelstev, které se v meziválečném období Československé republiky konaly. Je nutné podotknout, že se jedná o volební výsledky pouze v Hradci Králové, a ne v předměstích a obcích, které jsou v dnešní době součástí Hradce Králové, ale do roku 1942 byly samostatné. Stejně tak jako v předchozí kapitole i v této a následujících kapitolách jsem pro zjednodušení a nedostatek informací, kdo se přesně na čem podílel, přisuzoval zásluhy celého zastupitelstva J. Pilnáčkovi. Pokud bylo v protokolech přímo zmíněno jméno iniciátora, snažil jsem se jeho zásluhy vyzdvihnout.

	1919[320]	**1923**[321]	**1927**[322]	**1935**[323]
Československá národní demokracie (od roku 1935 Národní sjednocení)	1664	2122	1778	2559
	30,48 %	29,58 %	22,19 %	26,78 %
	12	11	8	10
Československá sociálně demokratická strana dělnická	1336	1323	1593	1807
	24,47 %	18,44 %	19,89 %	18,91 %
	8	7	7	7
Československá strana národně socialistická	868	856	919	1207
	15,9 %	11,93 %	11,47 %	12,63 %
	6	4	4	5
Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu	112	309	277	503
	2,05 %	4,3 %	3,46 %	5,26 %
	0	2	1	2
Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská	824	849	955	977
	15,09 %	11,83 %	11,92 %	10,22 %
	6	4	4	4
Československá strana lidová	655	1008	1089	1373
	12 %	14,05 %	13,59 %	14,37 %
	4	5	5	5
Komunistická strana Československa	xxx	707	398	529
	xxx	9,86 %	4,97 %	5,54 %
	xxx	3	2	2
Národní strana práce (ve volbách v roce 1935 kandidovala jako Pokroková demokracie)	xxx	xxx	847	370
	xxx	xxx	10,57 %	3,87 %
	xxx	xxx	4	1
Československá lidová strana Domova (v roce 1935 společně s RSZML)	xxx	xxx	155	xxx
	xxx	xxx	1,93 %	xxx
	xxx	xxx	1	xxx
Celkem hlasů	5459	7174	8011	9557
Volební účast	96,89 %	77,13 %	87,72 %	xxx[324]

[320] Vladimír ŠKALOUD, *Starosta Hradce Králové František Ulrich, Hradec Králové 1998*, s. 44.

[321] *Výsledky obecních voleb v Hradci Králové dne 16. října 1927*, Osvěta lidu, 19. 10. 1927.

[322] Tamtéž.

[323] *Národní sjednocení v našem kraji mohutní*, Osvěta lidu, 4. 12. 1935.

3.1. Volby 1927

V obecních volbách v Hradci Králové v roce 1927 se poprvé od svého vzniku ND nemohla spolehnout na zvučné jméno F. Ulricha na kandidátce, což bylo v předvolebním boji využito: „*Zejména zneužíváno bylo nekandidování starosty Dra Ulricha proti straně národně-demokratické.*“[325] K této citaci je ale nutno podotknout, že Osvěta lidu byly noviny ND na Královéhradecku, a tak je pochopitelné, že informace v nich nebyly nestranné. Přesto byl zvýšený tlak na stranu patrný a bylo nepravděpodobné, že by obhájila všech 11 mandátů z voleb v roce 1923. Na prvním místě kandidátky byl J. Pilnáček, na dalších místech poté František Cengr a Karel Vondrouš.[326] Strana ztratila více než 7 % hlasů proti roku 1923, a získala tak osm mandátů, což by se dalo považovat za neúspěch, ale pokud počet hlasů srovnáme s výsledkem strany v Hradci Králové ve volbách do Národního shromáždění v roce 1925, povedlo se straně svůj zisk hlasů navýšit o 137 hlasů, což bylo největší zlepšení ze všech stran kandidujících v Hradci Králové proti volbám z roku 1925. Osvěta lidu zhodnotila volební výsledek takto: „*Strana nestojí a nepadá s osobami, program strany svým nacionalismem a hlubokým smyslem pro kulturní, hospodářské i sociální otázky všech vrstev národa je přitažlivou silou, která dovedla připoutati k němu tisíce a tisíce věrných příslušníků na Královéhradecku.*“[327] Volební výsledek strany lze tedy zkoumat z mnoha směrů a podle více parametrů a nelze jej jednoznačně označit za úspěch nebo neúspěch. Lze pouze konstatovat, že i po volbách zůstala nejsilnější stranou v královéhradeckém zastupitelstvu. Kromě ztráty ND ještě výrazně oslabila KSČ. Naopak nově založená NSP, která kandidovala poprvé, získala čtyři mandáty. Výsledky ostatních stran se příliš nelišily od voleb v roce 1923.[328]

---

[324] Přesná volební účast není uváděna, je pouze zmiňovaná jako menší kvůli tomu, že volební místnosti se uzavíraly už v 15:00 a ne jako bylo obvyklé až v 16:00. (převzato z: *Národní sjednocení v našem kraji mohutní*, Osvěta lidu, 4. 12. 1935.)

[325] *Po volbách*, Osvěta lidu, 19. 10. 1927.

[326] *Kandidátní listina československ. národní demokracie pro volbu do měst. zastupitelstva v Hradci Král. 16. října 1927*, Osvěta lidu, 15. 10. 1927.

[327] *Po volbách*, Osvěta lidu, 19. 10. 1927.

[328] *Výsledky obecních voleb v Hradci Králové dne 16. října 1927*, Osvěta lidu, 19. 10. 1927.

3.2. Volby 1935

Ve 30. letech 20. století se v Československu nekonaly volby do obecních zastupitelstev ve všech obcích v jednotném termínu. To byl i případ Hradce Králové, ve kterém se volby konaly až v prosinci 1935. V té době už byl v platnosti zákon č. 123/1933 Sb., který upravoval volební řád pro volby do obecních zastupitelstev.[329] Důležitý byl především § 10, který měnil volební období obecního zastupitelstva: „*Volební období obecního zastupitelstva končí uplynutím šesti let ode dne, kdy volba starosty, náměstků a ostatních členů obecní rady stala se právoplatnou.*“[330] J. Pilnáček inicioval snahy o jednotnou kandidátku, aby volby v roce 1935 nemusely vůbec proběhnout. Počet kandidátů jednotlivých stran na jednotné kandidátce by byl odvozen od výsledku voleb do Národního shromáždění v Hradci Králové, které se konaly v květnu 1935.[331] Tento návrh se dočkal kladného přijetí většiny stran a zbylé ho zvažovaly. Velkým problémem této jednotné kandidátky byla NSP, která v obecních volbách 1927 získala čtyři mandáty, ale v roce 1930 byla rozpuštěna, a proto ve volbách do Národního shromáždění nekandidovala, takže by přišla o všechny mandáty v městském zastupitelstvu.[332] Pilnáčkovy snahy ale nakonec definitivně ztroskotaly kvůli místním fašistům v čele s Antonínem Šulcem, který odmítl i Pilnáčkovu nabídku jednoho zastupitele na úkor ND.[333]

Atmosféra před volbami nebyla tak vypjatá jako v roce 1927, J. Pilnáček několikrát apeloval na slušnou a neosobní formu politického boje, což se nakonec až na drobné výjimky stalo. Paradoxem bylo, že právě Osvěta lidu, noviny ND, toto starostovo přání příliš nedodržovala. Kraj Královéhradecký noviny RSZML situaci popisovaly takto: „*Nepochybujeme, že starosta města mínil svou výzvu opravdu vážně a že je přesvědčen, že boj volební lze vésti vážně, věcně a neosobně. Rádi konstatujeme,*

[329] *Zákon č. 123/1933 Sb. o úplném znění zákona, kterým se vydává řád volení v obcích*, Aspi. Dostupné na: https://www.aspi.cz/products/lawText/1/5713/1/2/vyhlaska-c-123-1933-sb-o-uplnem-zneni-zakona-kterym-se-vydava-rad-voleni-v-obcich-republiky-ceskoslovenske/vyhlaska-c-123-1933-sb-o-uplnem-zneni-zakona-kterym-se-vydava-rad-voleni-v-obcich-republiky-ceskoslovenske, 9. 2. 2025.

[330] Tamtéž.

[331] *Je možnou jednotná kandidátka v Hradci Králové?*, Kraj Královéhradecký, 9. 11. 1935.

[332] Tamtéž.

[333] Radek POKORNÝ, *Proměny života Hradce Králové v okupačních letech 1939–1940*, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, s. 93.

že všechny strany dosud přání starosty města respektovaly, bohužel nelze to říci o tisku strany, ke které starosta města náleží.“[334] Kritika Osvěty lidu se zaměřovala především na agrárníky, komunisty a sociální demokraty. Zmíním například článek *Stavební dílo soudruhů zralé pro krumpáč*,[335] který byl zaměřen proti J. Benešovi (ČSDSD), který zastával funkci prvního náměstka starosty. *„... Druhý, neméně odstrašující případ: obecní činžovní dům zv. Dům hrůzy. Také byl stavěn z iniciativy náměstka Beneše. Není horšího obytného domu v Hradci Králové. ... a podobných ostudných domů chtěl nám tehdá nám. Beneš se svými soudruhy stavět pět. Bylo potřebí celé váhy prozíravých lidí ve správě obce, aby Benešův projekt byl zmařen k dobru města.*“[336]

I přes výše zmíněné nebyla předvolební kampaň strany pouze negativní. ND byla od roku 1934 součástí NS a její pozice v Hradci Králové byla jiná než před volbami v roce 1927. V čele její kandidátky stál opět J. Pilnáček, ale tentokrát už v pozici úřadujícího starosty. Proto se i kampaň více zaměřovala na jeho osobu a jeho úspěchy za šest let působení v čele městského zastupitelstva. To dokládají i články v Osvětě lidu jako například *Město Hradec Králové za starostování Jos. Pilnáčka*[337] nebo *Éra starosty Pilnáčka*: „*Jeho dosavadní starostenská práce je voličům nejlepší zárukou, že budoucnost města bude v dobrých rukou, bude-li Pilnáček i nadále jeho osudy řídit.*“[338] NS nakonec ve volbách získalo 2559 hlasů, což bylo o 104 více než ve volbách do Národního shromáždění v témže roce, a s velkým náskokem je vyhrálo. Díky tomu nakonec mělo v zastupitelstvu deset mandátů oproti devíti, které by získalo, kdyby vznikla jednotná kandidátka.[339] Ačkoliv NS nezískalo tolik mandátů jako během éry F. Ulricha, lze tyto volby považovat za jednoznačný volební úspěch. Výsledky ostatních stran byly podobné jako při volbách v roce 1927 s výjimkou PD (bývalá NSP), která ve volbách ztratila tři ze čtyř zastupitelů. Zbylé dvě kandidující strany Národní obec fašistická a Nepolitická skupina hospodářská, kvůli

[334] *Nová výzva hradeckého starosty*, Kraj Královéhradecký, 20. 11. 1935.

[335] *Stavební dílo soudruhů zralé pro krumpáč*, Osvěta lidu, 27. 11. 1935.

[336] Tamtéž.

[337] *Město Hradec Králové za starostování Jos. Pilnáčka*, Osvěta lidu, 27. 11. 1935.

[338] *Éra starosty Pilnáčk*a, Osvěta lidu, 20. 11. 1935.

[339] *Národní sjednocení v našem kraji mohutní*, Osvěta lidu, 4. 12. 1935.

kterým nevznikla jednotná kandidátka, získaly ve volbách pouze lehce přes 1 % hlasů a do zastupitelstva se nedostaly.[340]

3.3. Zvolení Josefa Pilnáčka starostou a jeho výchozí pozice

J. Pilnáček byl starostou zvolen 4. října 1929, kdy při hlasování v městském zastupitelstvu obdržel 29 z 36 hlasů.[341] Co se týče jeho výchozí pozice v roli starosty, tak ta nebyla vůbec jednoduchá. Ve funkci starosty vystřídal F. Ulricha, který ji vykonával 34 let a váhou své osobnosti dokázal zařídit spolupráci všech stran v zastupitelstvu. Před J. Pilnáčkem stál nelehký úkol na takto významného politika navázat. Bez komplikací se neobešlo ani jeho uvedení do úřadu, kdy byly 3. října 1929 tajemníkem Václavem Ichou podány námitky proti volbě starosty, náměstků a městské rady. V této situaci byla dokonce svolána schůze starého zastupitelstva, V. Icha nakonec námitky odvolal a 31. října 1929 mohlo nové zastupitelstvo poprvé zasedat.[342]

Samotná situace v Hradci Králové i ve světě J. Pilnáčkovi taky příliš nenahrávala. 4. července 1929 totiž Hradec Králové zasáhla vichřice,[343] která byla v místním tisku popsána takto: „*K 7. hodině večerní ve čtvrtek minulého týdne zatáhla se západní obloha takovými mraky, že z nich šla hrůza a za chvíli již řádila nad krajem naším větrná smršť, jaké nepamatují ani nejstarší obyvatelé našeho kraje.*“[344] Nejvíce byly zasaženy obce Roudnička, Kluky, Nový Hradec Králové, Třebeš, Malšovice, Svinary, Slezské Předměstí, Pražské Předměstí, Pouchov, Svobodné Dvory, Plotiště a samotný Hradec Králové.[345] Vichřice poškodila střechy, plechová krytina byla odnášena desítky metrů daleko a způsobovala další škody. Výrazně poškozena byla katedrála sv. Ducha, střecha Bílé věže, nedokončený kostel Božského srdce Páně na Pražském Předměstí, Petrofova továrna, kde byl přeražen komín a poničený byl

[340] *Přehled volebních výsledků v obci Hradci Králové*, Kraj Královéhradecký, 4. 12. 1935.

[341] Vladimír ŠKALOUD, *Starosta Hradce Králové František Ulrich*, Hradec Králové 1998, s. 126,

[342] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1929–1930, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 31. října 1929.

[343] Tamtéž, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 20. září 1929.

[344] *Živelní katastrofa na Králové*hradecku, Osvěta lidu, 13. 7. 1929.

[345] Tamtéž.

i dům J. Pilnáčka.[346] Velké škody byly též na infrastruktuře města, poškozené byly železniční tratě i elektrárny, kde byl zničen transformátor na Pospíšilově ulici i transformátor u Hotelu Grand, zpřetrháno bylo také téměř všechno elektrické vedení.[347] Po vichřici zůstalo několik mrtvých a desítky zraněných.[348]

Důležité je zmínit, že zdevastované byly taktéž lesy: „*Okrouhle jest vyvráceno na 300 ha půdy porostu IV. třídy, tedy že nejstarší porost našich lesů podlehl více jak z poloviny.*“[349] Jednalo se přibližně o 70 000 m^3 užitkového dřeva a nespecifikované množství palivového dřeva,[350] jehož celková hodnota měla být 16 000 000 Kč.[351] Situaci se dřevem řešil ještě tehdejší starosta F. Ulrich, který se vydal do Podkarpatské Rusi, kde se mu povedlo najmout 300 Rusínů, kteří společně s místními dělníky dřevo zpracovali.[352] Na škody na obecním majetku a elektrických podnicích si město muselo vzít půjčku 900 000 Kč.[353] Uvést lesní hospodářství opět do rovnováhy se podařilo až po 10 letech.[354] K tomu všemu navíc v říjnu 1929 propukla světová hospodářská krize, jejímuž dopadu na město se budu podrobně věnovat v kapitole o financích a hospodaření města.

[346] *Živelní katastrofa na Královéhradecku*, Osvěta lidu, 13. 7. 1929.

[347] Tamtéž.

[348] Tamtéž.

[349] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1929–1930, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 20. září 1929.

[350] Tamtéž.

[351] *Živelní katastrofa na Královéhradecku*, Osvěta lidu, 13. 7. 1929.

[352] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1929–1930, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 20. září 1929.

[353] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935, zápis o schůzi finanční komise konané 1. dubna 1930.

[354] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1939, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 16. března 1939.

4. Politické fungování zastupitelstva a politika v Hradci Králové

V následující kapitole jsem se zabýval politickým fungováním zastupitelstva Hradce Králové a jeho vývojem během starostování J. Pilnáčka. Složení městského zastupitelstva na začátku obou volebních období jsem shrnul do tabulky na začátku kapitoly. Z důvodu přehlednosti jsem veškeré personální změny zmínil pouze v poznámkách pod čarou.

Složení městského zastupitelstva ve volebním období v letech 1929–1935[355]		**Složení městského zastupitelstva ve volebním období v letech 1936–1942**[356]	
jméno	**strana**	**jméno**	**strana**
František Cengr	ND	František Cengr	NS
Antonín Haba	ND	Josef Jetmar	NS
Růžena Hakenová	ND	Miloš Kafka	NS
Karel Mlynář	ND	Karel Mlynář	NS
Josef Pilnáček	ND	Josef Pilnáček	NS
Václav Škoda	ND	Marie Salavcová	NS
Jiří Tolman[357]	ND	Karel Sikáček	NS
Karel Vondrouš[358]	ND	Josef Skraněk	NS
Josef Beneš	ČSDSD	Josef Srna	NS
Josef Gregora	ČSDSD	Bořivoj Studený	NS
Vítězslav Hanousek	ČSDSD	Josef Beneš[359]	ČSDSD
Marie Jančárková	ČSDSD	Hugo Kafka[360]	ČSDSD
Hugo Kafka	ČSDSD	Marie Jančárková[361]	ČSDSD
František Maryška[362]	ČSDSD	Václav Křenek	ČSDSD

[355] *Volby v Hradci Králové*, Kraj Královéhradecký, 19. 10. 1927.

[356] *Kdo byl zvolen do měst. zastupitelstva v Hradci Král.*, Kraj Královéhradecký, 4. 12. 1935.

[357] Od začátku mandátu místo něho v zastupitelstvu Karel Sikáček (ND). (převzato z: Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2004, s. 158.)

[358] Od začátku mandátu místo něho v zastupitelstvu Miloš Kafka (ND). (převzato z: Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2004, s. 158.)

[359] Od roku 1941 místo něho v zastupitelstvu Max Baier (NSDAP). (převzato z: Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2004, s. 159.)

[360] Od roku 1939 místo něho v zastupitelstvu Josef Tomášek (ČSDSD). (převzato z: Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), *Královéhradecko,* Hradec Králové 2004, s. 160.)

[361] Od roku 1939 místo něho v zastupitelstvu Jan Válek (ČSDSD), ve stejném roce nahrazen Janem Krškou (ČSDSD). (převzato z: Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), Královéhradecko, Hradec Králové 2004, s. 159.)

Josef Tomášek	ČSDSD	Stanislav Slabý	ČSDSD
Gustav Domabyl[363]	ČSSL	Karel Tichý	ČSDSD
Josef Janků	ČSSL	Karel Trubač	ČSDSD
Václav Jenčovský	ČSSL	Jan Brabec	ČSSL
Josef Louda	ČSSL	Václav Jenčovský	ČSSL
František Reyl	ČSSL	Marie Kieslichová	ČSSL
František Černý[364]	ČŽOSS	Josef Louda[365]	ČSSL
Ladislav Černý[366]	ČŽOSS	Arnošt Pitr	ČSSL
Ladislav Lorenc[367]	ČŽOSS	Ladislav Hruška[368]	ČŽOSS
Josef Novotný.	ČŽOSS	Josef Nevyhoštěný	ČŽOSS
Alois Beran	NSP	Josef Novotný	ČŽOSS
Čeněk Falta	NSP	Eduard Řezáč	ČŽOSS
Julie Herdová	NSP	Bohdan Dobiáš[369]	PD

[362] Od roku 1931 místo něho v zastupitelstvu Josef Sýkora (ČSDSD), ve stejném roce nahrazen Čeňkem Černým (ČSDSD). (převzato z: Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2004, s. 157.)

[363] Od začátku mandátu místo něho v zastupitelstvu Bohumila Kořínková (ČSSL). (převzato z: Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2004, s. 157.)

[364] Od roku 1930 místo něho v zastupitelstvu Václav Vyleťal (ČŽOSS). (převzato z: Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2004, s. 157.)

[365] Od roku 1939 místo něho v zastupitelstvu Václav Mareček (ČSSL). (převzato z: Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2004, s. 160.)

[366] Od roku 1933 místo něho v zastupitelstvu Eduard Řezáč (ČZOSS), ((převzato z: Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2004, s. 157.)

[367] Od roku 1929 místo něho v zastupitelstvu Josef Nevyhoštěný (ČŽOSS), ten v roce 1935 nahrazen Františkem Hlávkou. (ČŽOSS). (převzato z: Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2004, s. 157.

[368] Od roku 1939 místo něho v zastupitelstvu Emanuel Svoboda (ČŽOSS). (převzato z: Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2004, s. 159.)

Rudolf Schenk[370]	NSP	Ludmila Burešová	ČSNS
Ludmila Burešová	ČSNS	Ladislav Eisenbarth	ČSNS
Josef Jung	ČSNS	Josef Hofírek	ČSNS
František Komárek[371]	ČSNS	Bohumil Jakl	ČSNS
Josef Návesník[372]	ČSNS	Josef Šeda	ČSNS
Josef Moník	KSČ	Josef Morávek[373]	KSČ
Bohumil Nikodým	KSČ	Václav Vaníček[374]	KSČ
Jan Houžvička	RSZML	Jan Houžvička	RSZML
Josef Razim[375]	ČSLS Domova	Jaroslav Jung	RSZML

[369] Od roku 1939 místo něho v zastupitelstvu Čeněk Falta (PD), v roce 1940 nahrazen Rudolfem Kafkou (NSDAP). (převzato z: Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2004, s. 159.)

[370] Od roku 1932 místo něho v zastupitelstvu Vojtěch Matys. (převzato z: Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2004, s. 158.)

[371] Od roku 1932 místo něho v zastupitelstvu Jaromír Enšpenger (ČSNS), ten v roce 1934 nahrazen Karlem Borovským (ČSNS). (převzato z: Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2004, s. 157.)

[372] Od roku 1934 místo něho v zastupitelstvu Rudold Beer (ČSNS), ten ve stejném roce nahrazen Františkem Křížem (ČSNS). (převzato z: Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2004, s. 157.)

[373] Po rozpuštěný KSČ na jeho místo v zastupitelstvu jmenován František Kollert, v roce 1940 nahrazen Rudolfem Schildem (NSDAP). (převzato z: Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2004, s. 160.)

[374] Po rozpuštěný KSČ na jeho místo v zastupitelstvu jmenován Jaromír Tobiáš, v roce 1940 nahrazen Brunem Kutschou (NSDAP), který byl v roce 1941 nahrazen Hansem Peschlem (NSDAP). (převzato z: Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2004, s. 160.)

[375] Postupně se ve funkci vystřídali Richard Kadečka, Emil Pravda, Bedřich Česák, Jan Hofman a Václav Vejdovský (všichni ČSLS Domova). (převzato z: Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), Královéhradecko, Hradec Králové 2004, s. 158.)

4.1. Politické rozložení sil a spolupráce všech stran v městském zastupitelstvu

Na první schůzi nového zastupitelstva konané 31. října 1929 přednesl J. Pilnáček tento projev: „*My všichni budeme a musíme ze všech sil pracovati k tomu, aby s námi i nadále zůstala a rozvíjela se Ulrichova tradice svorné spolupráce všech stran, vzájemná úcta k přesvědčení jednotlivců, důvěra, upřímnost a živá touha prospěti drahému městu, které je svěřeno naší péči.*“[376] Z tohoto vyjádření bylo zřejmé, že J. Pilnáček chtěl v politickém směřování města a fungování městského zastupitelstva navázat na svého předchůdce. V městské radě tedy měly s výjimkou ČSLS Domova zastoupení všechny strany, které se ve volbách dostaly do městského zastupitelstva.[377] Náměstky starosty byli jmenováni J. Beneš z ČSDSD a Josef Janků z ČSSL.[378] Rozložení pravice a levice v městském zastupitelstvu bylo téměř vyrovnané s mírnou převahou pravicových stran, které měly 19 zastupitelů proti 17 zastupitelům levicových stran. Tento poměr se ještě o něco navýšil ve prospěch pravicových stran po obecních volbách v roce 1935. I přes některé níže zmíněné rozpory lze konstatovat, že J. Pilnáčkovi se Ulrichova tradice spolupráce všech politických stran v městském zastupitelstvu povedla zachovat a sám ji zhodnotil takto: „*Nalezl jsem vždy ve všech členech rady i zastupitelstva oddané pomocníky a spolupracovníky, kteří při všech jednáních o obecních věcech nechávali stranou své osobní neb stranické zájmy a spojili se svorně k plodné spolupráci pro blaho a prospěch města*.“[379]

4.2. Rozpory v zastupitelstvu

První větší konflikt přišel už v listopadu 1929, kdy se pravicové strany v zastupitelstvu rozhodly rozdělit správu nad městskými podniky mezi čtyři výbory a každý z nich měl spravovat jeden podnik, touto změnou by se jejich vedení rozdělilo

[376] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1929–1930, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 31. října 1929.

[377] Martin LANDSMANN, Radek POKORNÝ, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2004, s. 158.

[378] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 23. července 1935.

[379] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1937–1938, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 29. dubna 1937.

mezi více lidí z více politických stran.[380] Původně měl všechny tyto podniky na starost J. Beneš (ČSDSD), který stál v čele jejich správní rady. Proti návrhu se postavili zástupci ČSDSD, NSP a KSČ, kteří protestovali proti omezení vlivu J. Beneše (ČSDSD) a požadovali původní stav. Jejich hlavním argumentem bylo, že rozdělení správní rady městských podniků na čtyři výbory není prospěšné a není to ani v zájmu obce ani samotných podniků.[381] Bohumil Nikodým (KSČ) navíc kritizoval těžkopádnost aparátu, protože rozdělení by znamenalo zečtyřnásobení počtu schůzí i funkcionářů rad.[382] F. Cengr (ND) oponoval námitkám a předkládal jako inspiraci město Ostrava a na jeho příkladu dokládal, že menší výbory mohou být lépe obeznámeny s chodem podniku a fungují účelněji.[383] K němu se přidal Emil Pravda (ČSLS Domova), který podotknul, že městské podniky se mají vést odděleně, aby byla zřejmá jejich aktivita a hospodaření.[384] František Černý (ČŽOSS) zmínil, že zvláštní správní rady má město i pro méně důležité věci a argumentoval množstvím peněz, které město do jednotlivých podniků investovalo a že tyto podniky bude nutné řádně spravovat.[385] Navrhované změny podpořil i Josef Návesník (ČSNS) a další členové jeho strany, z čehož je zřejmé, že se nejednalo pouze o politický spor pravice a levice.[386] Nakonec pro návrh hlasovalo 22 z 36 městských zastupitelů a byl přijat.[387] Rozdělení správní rady proběhlo následovně, J. Beneš (ČSDSD) se stal referentem pro záležitosti městských elektrických podniků, F. Cengr (ND) pro záležitosti městské vodárny, Josef Louda (ČSSL) pro záležitosti městské plynárny a J. Návesník (ČSNS) pro záležitosti městských autodráh.[388]

Další spory nastaly během zadávání stavebních prací a jiných zakázek na nové městské stavby. Během hospodářské krize se před městským zastupitelstvem naskytl

[380] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1929–1930, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 19. listopadu 1929.

[381] Tamtéž.

[382] Tamtéž.

[383] Tamtéž.

[384] Tamtéž.

[385] Tamtéž.

[386] Tamtéž.

[387] Tamtéž.

[388] Tamtéž.

problém, kdy při výběrovém řízení nejnižší nabídky nebyly od místních živnostníků, ale část zastupitelů ze stran ČSDSD, ČŽOSS, KSČ a ČSLS Domova byla pro zadávání těchto prací výhradně královéhradeckým živnostníkům i přes vyšší cenu. Největší konflikt nastal při zadávání truhlářských, zámečnických, natěračských a elektrotechnických prací na novostavbě domů v Moravské ulici.[389] Ladislav Černý (ČŽOSS) odmítl návrh městské rady a žádal, aby práce byly zadány výhradně jen místním živnostníkům, kteří byli vystaveni vysokým obecním přirážkám a dávkám a nemohli se cenou vyrovnat živnostníkům z menších obcí. Argumentoval též tím, že zadání práce místním živnostníkům, znamená snížení nezaměstnanosti v Hradci Králové a zároveň zdroj příjmů pro město, protože živnostníci museli ve městě platit daně.[390]

K L. Černému (ČŽOSS) se přidali i další členové městského zastupitelstva,[391] bylo hlasováno o různých podobách zadání práce, ale žádný z pozměňovacích návrhů nebyl schválen.[392] Podobné rozpory nastaly při zadávání práce na instalaci kanalizace, vodovodu, plynovodu a lázeňského zařízení Městských jubilejních lázní. Výběrové řízení vyhrál mimohradecký živnostník, ale měsíc po ofertní lhůtě podal místní živnostník lepší nabídku. F. Cengr (ND) se pokusil přesvědčit, aby práce byla zadána místnímu živnostníkovi, ale přesvědčit dostatek zastupitelů se mu nepodařilo a původní návrh na zadání prací cizímu živnostníkovi byl odhlasován 20 z 36 hlasů.[393] V tomtéž roce ani stavba Tyršova mostu nebyla přidělena místnímu živnostníkovi, ale bylo alespoň usneseno, že na stavbu museli být najímáni pouze místní dělníci.[394] Tyto rozpory ohledně zadávání městských zakázek pokračovaly i dále, v roce 1936 například F. Cengr (ND) vyjádřil znepokojení nad klesajícím výnosem obecních přirážek: „*Výnos přirážek, jest však nižší, neboť poplatní síla obyvatelstva se zmenšila.*

[389] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 10. dubna 1931.

[390] Tamtéž.

[391] Tamtéž.

[392] Tamtéž.

[393] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 5. února 1932.

[394] Tamtéž, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 4. června 1932.

Daňová základna klesá. Z toho plyne pro nás povinnost. Musíme podporovati místní poplatnictvo, místní živnostníky.“[395]

Patrně největším konfliktem bylo určení místa stavby Sborového velitelství 2. armádního sboru. Ministerstvu národní obrany byly nabídnuty různé možnosti umístění velitelství. První návrh neplánoval výstavbu nové budovy, ale poskytnutí prostorů České průmyslové banky, zbylé dva návrhy poté počítaly s výstavbou nové budovy buď na staveništi na Malém náměstí, nebo na Ravelinu č. 9 blízko kasáren 4. pluku Prokopa Velikého.[396] Ministerstvo národní obrany nakonec jako nejlepší vybralo poslední jmenovanou možnost.[397] Toto rozhodnutí se pokusil zvrátit Spolek majitelů domů, Obchodní grémium, Klub přátel starého Hradce, Spořitelna královéhradecká a Právovární měšťanstvo, které chtěly, aby velitelství bylo umístěno na Malém náměstí, což by znamenalo větší ekonomické oživení centra města, než kdyby byla budova postavena na periferii. Tato varianta by podle nich vyžadovala vícenáklady ve výši 1 530 000 Kč na zbourání některých budov, které ale byly výše jmenované spolky a organizace ochotné uhradit.[398] Problémem bylo, že odhad vícenákladů se lišil a pohyboval se mezi 1 800 000 Kč až 2 360 000 Kč a mnozí městští zastupitelé se obávali, že by zbytek zvýšených nákladů museloměsto uhradit samo.

Důvody pro výstavbu na Malém náměstí shrnul Miloš Kafka (NS) takto: „*Stavbou sboru na Malém náměstí se mělo začíti, tím by se byli povzbudili majitelé starých domů v městě i živnostnictvo. Tento moment nebyl uznán. Pro stavbu ve starém městě mluví i důvody historické, tato část města potřebuje podpory, aby se z ní nestalo rumiště. Starý Hradec založil novou část města, byla vybudována z prostředků, které dali k dispozici obyvatelé starého města. Zasloužilo by proto nyní staré město více uznání.*“[399] Podle něj by se sborem přišly do města i jejich rodiny a zvýšil by se počet konzumentů, a vylepšila by se tak finanční situace místních živnostníků, kterým by se

[395] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 27. listopadu 1936.

[396] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 27. února 1936.

[397] Tamtéž, zápis o schůzi finanční komise konané 14. května 1936.

[398] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 22. května 1936.

[399] Tamtéž.

nahradilo to, že z centra města po postavení nových budov krajského soudu a okresního a finančního úřadu odešli úředníci.[400] Hlavními argumenty proti stavbě na Malém náměstí byly, že vícenáklady 1 530 000 Kč nebudou stačit, celá výstavba se kvůli výkupu domů a jejich demolici protáhne a že moderní budova se do historického centra nehodí.[401] Zároveň byl zpochybňován reálný dopad na ekonomické oživení starého města. Po dlouhé diskuzi nakonec bylo prosazeno hlasování podle jmen, aby se dalo dohledat, kdo jak hlasoval. Z 35 přítomných zastupitelů pro návrh stavby na Ravelinu č. 9 hlasovalo 20 členů zastupitelstva (ČSDSD, ČSNS, KSČ, ČŽOSS, PS, RSZML) proti 15 (NS, ČSSL a Eduard Řezáč z ČŽOSS) a místo stavby bylo tedy určeno na Ravelinu č. 9.[402]

Za zmínku též stojí spor J. Beneše (ČSDSD) a L. Černého (ČŽOSS) ohledně městského lesního majetku. V roce 1931 došlo k vyvlastnění a zestátnění lesního majetku markraběte Alexandera Kolomana Pallaviciniho okolo Velkého Chvojna. Díky pozemkové reformě byly tyto lesní pozemky v celkové výměře přibližně 6500 ha poté nabídnuty okolním obcím k odkupu.[403] Město v témže roce jednalo o odkupu revíru Bělč (1547 ha), části revíru Bělečko (80 ha), části revíru Vysoká (246 ha) a části z albrechtického revíru (305 ha).[404] Nakonec se městu povedlo odkoupit celý revír Bělč a 47 ha z revíru Vysoká v celkové ceně 3 200 000 Kč.[405] Po zaplacení zálohy 1 220 000 Kč mohlo město 19. 11. 1931 lesy převzít.[406] Celkem se přibližně jednalo

[400] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 22. května 1936.

[401] Tamtéž.

[402] Tamtéž.

[403] *Historie lesního družstva*, Lesní družstvo Vysoké Chvojno. Dostupné na: https://www.lesnidruzstvo.cz/historie/, 23. 2. 2025.

[404] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935, zápis o schůzi finanční komise konané 18. září 1931.

[405] Tamtéž, zápis o schůzi finanční komise konané 29. října 1931.

[406] *Přídělové lesy do vlastnictví města Hradce Králové*, Osvěta lidu, 21. 11. 1931.

o 1000 ha borovicových a 600 ha smrkových lesů[407] a rozloha lesního majetku Hradce Králové se tím zvýšila na 3725 ha.[408]

Celý spor začal rezignací L. Černého na místo v městské radě, kterou zdůvodnil takto: „*Pan náměstek Beneš bez vědomí městské rady intervenoval na ministerstvo zahraničí ohledně přídělu lesa a nabízel, že by se město spokojilo peněžitým odstupným, které by zaplatil p. Pallaviccini; doklad toho podá pan starosta Pilnáček opisem dopisu, který byl zaslán na pozemkový úřad. Jakým právem pan náměstek Beneš, který má o mně nepříznivé mínění, on, který by měl vlastně býti veden k odpovědnosti, chce mně nechati odhlasovati nedůvěru, to prostě nesnesu a s ním v městské radě sedět nebudu.*“[409] Za výše zmíněné prohlášení J. Beneš podal na L. Černého žalobu pro urážku na cti, vymezoval se hlavně proti slovu „nabízel“. L. Černý zdůvodňoval, že se jako referent městského lesního hospodářství dozvěděl, že se ve městě objevil zástupce markraběte Pallaviciniho, který měl jednat s neznámým členem městského zastupitelstva ohledně finanční náhrady za to, pokud se Hradec Králové nároků na les vzdá. Celou věc začal tedy řešit se starostou J. Pilnáčkem a díky jeho vlivu také s bývalým starostou F. Ulrichem a povedlo se zjistit, že neznámý člověk, který intervenoval na Ministerstvu zahraničních věcí, byl J. Beneš.[410] Při dalších slyšeních J. Beneš nepopíral, že by k jeho intervenci došlo, ale rázně odmítal, že by se jednalo z jeho strany o nečestné jednání.[411] Tímto jeho počínáním ale pravděpodobně vzniklo nedorozumění, že Hradec Králové o lesy nestojí.[412] Dále bylo zjištěno, že onen vyslanec markraběte Pallaviciniho nejednal s J. Benešem, ale s jeho spolustraníkem Hugem Kafkou.[413]

---

[407] *Dnešní lesní majetek města Hradce Králové a jeho hospodářská obnova*, Kraj Královéhradecký, 28. 11. 1931.

[408] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 22. listopadu 1935.

[409] *Hradecké přídělové lesy před soudem*, Osvěta lidu, 25. 11. 1931.

[410] Tamtéž.

[411] *Hradecké přídělové lesy před soudem*, Osvěta lidu, 16. 1. 1932.

[412] *Hradecké přídělové lesy před soudem*, Osvěta lidu, 20. 1. 1932.

[413] *S kým jednal zástupce markraběte Pallavicciniho v Hradci Králové o příděl lesů?*, Osvěta lidu, 30. 1. 1932.

Finální verdikt vynesl soud až na konci roku 1933 a uznal L. Černého vinného z urážky na cti a zaplacení pokuty 200 Kč.[414] Ačkoliv L. Černý soud prohrál, celé počínání J. Beneše bylo podezřelé, a i kdyby nebylo myšleno se špatným záměrem, mohlo uškodit zájmům města a jen díky aktivitě L. Černého, J. Pilnáčka a F. Ulricha se povedlo celou záležitost zvrátit. U soudu J. Pilnáček i F. Ulrich svědčili, že jednání J. Beneše nebylo nečestné, i zde je ale potřeba zmínit, že J. Beneš dělal oběma výše zmiňovaným starostům náměstka a pravděpodobně nebylo v jejich zájmu vyvolávat konflikty s druhou nejsilnější stranou v městském zastupitelstvu, kterou J. Beneš zastupoval. Z celého jednání vyplývá, že k soudnímu sporu vůbec nemuselo dojít, protože L. Černý chtěl celou věc už dříve řešit před městskou radou, ale nebylo mu vyhověno, protože by z toho dle slov ředitele městských kanceláří Josefa Kaňky mohly být nepříjemnosti. Z toho je patrná určitá neochota vedení města některé problémy řešit a případně jít do konfliktu.

Celkově se proti návrhům městského zastupitelstva nejvíce vyslovovala KSČ v čele s B. Nikodýmem a ČSLS Domova, a to hlavně během působení E. Pravdy. J. Pilnáček ale na konci svého prvního volebního období hodnotil spolupráci jako dobrou a zmiňoval, že rozporům se nikdy vyhnout nejde: „*Jsou to skutečné výsledky vaší svorné práce, poctivé, úsilovné práce, dámy a pánové, výsledky práce vás všech. Já to vypočítávám proto, abychom si vážně uvědomili, že i v tak těžké době jako je nynější krise, bylo možno docíliti těchto šťastných výsledku jen vzájemnou důvěrou, svornou prací a účinnou, obětavou láskou k tomuto našemu drahému městu. Kde se nic neděje, tam není příležitosti k rozporu mínění. U nás se dělo a děje mnoho. A přece při tak rozsáhlé práci není a nebylo mezi námi takřka nikdy žádných rozporů zásadních. Ve všech těchto skutečně velikých pracích byli jsme téměř vždycky jednomyslni a svorni, protože jsme věděli a víme, že u nás jde o práci poctivou, nezištnou a dobrou. V tom je veřejné tajemství našich příznivých výsledků.*“[415]

[414] *Hradecké přídělové lesy před soudem*, Rozhledy, 3. 2. 1933.

[415] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 22. listopadu 1935.

4.3. Mnichovská dohoda a období druhé republiky

Reálnost rizika války, a to že by Hradec Králové mohl být vzhledem ke své poloze ohrožen, si uvědomoval J. Pilnáček už v roce 1932, kdy inicioval vytvoření místního výboru protiletecké obrany,[416] který se snažil o jednotně řešení otázky protiletecké ochrany ve všech obcích na Královéhradecku a naplňovat opatření,[417] která byla uvedena v zákoně č. 82/1935 Sb.[418] o ochraně a obraně proti leteckým útokům a vládním nařízení č. 199/1935 Sb.,[419] které určovalo předpisy o pořizování plynových masek a o některých povinnostech obcí podle výše zmíněného zákona. Město se dlouhodobě zaměřovalo na armádu, když se ve 30. letech 20. století snažilo o získání a umístění vojenských institucí a jednotek v Hradci Králové. Do fondu na obranu státu poté v roce 1938 přispělo město 100 000 Kč.[420] Částečná mobilizace v květnu 1938 se samozřejmě dotkla i Hradce Králové a královéhradečtí záložníci splnili své povinnosti vůči státu: „*Záložní vojíni rukovali s elánem, který překvapoval. Předháněli se takřka, kdo dříve nastoupí do kasáren po obdržení svolávacího lístku.*“[421] Druhý náměstek starosty J. Louda (ČSSL) poté v červnu na schůzi městského zastupitelstva přednesl tento projev: „*Za všechno obyvatelstvo našeho státu slibujeme, že zůstaneme věrni demokratickému odkazu prezidenta Masaryka a že s nasazením všech sil a bude-li třeba i životů budeme brániti dílo jeho a jeho velkých spolupracovníků i dílo celého národního odboje.*“[422] V září 1938 se v Hradci Králové sešly tisíce lidí z celého kraje, kteří manifestovali za obranu republiky,[423] všechny místní politické strany se poté

[416] *Ochrana proti leteckým útokům na Hradec Králové*, Osvěta lidu, 12. 3. 1932.

[417] *Porada starostů okresu králové-hradeckého o organisaci protiletadlové ochrany v obcích,* Kraj Královéhradecký, 30. 11. 1935.

[418] *Zákon č. 82/1935 Sb. o ochraně a obraně proti leteckým útokům*, Aspi. Dostupné na: https://www.aspi.cz/products/lawText/1/6220/1/2/zakon-c-82-1935-sb-o-ochrane-a-obrane-proti-leteckym-utokum/zakon-c-82-1935-sb-o-ochrane-a-obrane-proti-leteckym-utokum, 6. 4. 2025.

[419] Vládní nařízení č. 199/1935 Sb., jímž se vydávají některé předpisy o pořizování plynových masek a o některých povinnostech obcí podle zákona o ochraně a obraně proti leteckým útokům, Aspi. Dostupné na: https://www.aspi.cz/products/lawText/1/6337/1/2, 6. 4. 2025.

[420] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 28. dubna 1938.

[421] *Naše armáda na stráži!*, Osvěta lidu, 25. 5. 1938.

[422] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1937–1938, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 22. června 1938.

[423] *Manifestace hradeckého občanstva pro obranu státu*, Osvěta lidu, 24. 9. 1938.

domluvily na zřízení výboru, který by se v případě nouze dohodl na jednotném řešení. Každá politická strana zde měla jednoho zástupce.[424] Ačkoliv obyvatelé Hradce Králové byli připraveni se bránit, přijetí mnichovské dohody jakékoliv pokusy o obranu zastavilo.

Zdrcený J. Pilnáček reagoval na tyto události takto: „*Mnichovská konference státníků, dílem ostře proti nám zaujatých, dílem naprosto o nás neinformovaných, vykoupila mír svým národům jednostrannými obětmi, požadovanými výhradně od státu našeho, a to bez ohledu na naše mínění a na náš souhlas. Trestné sankce nebyly obráceny proti útočníku, nebyly zaplaceny těmi, kdož ve své neprozíravosti, ve svém ostrovním blahobytném pohodlnictví či vnitřní rozvrácenosti se včas a postačující měrou nezajistili proti porušené rovnováze politických sil evropských, nýbrž byly diktovány malému národu, jenž věřil v čestné mezinárodní závazky na obranu práva a spravedlnosti. Mnichovský diktát nepostihl národ poražený, nýbrž národ zrazený. Moravské pole a Bílá hora došly v posledních dnech měsíce září tragické reprisy a vyvrcholení.*“[425] Dále neskrýval znechucení nad tím, že ve světě platí spíše moc a síla než právo.[426] Zároveň ve svém projevu nastínil, jakým směrem by město mělo nadále směřovat: „*Především pečovati musí se o to, aby Hradec Králové byl český; český svým vnějším rázem, český svým obyvatelstvem, aby se tedy bránil přílivu živlů nečeských, lidí, kteří by ujídali z naší – nyní tak malé – národní skývy chleba, o nějž se však rádi rozdělíme s těmi českými krajany, jež krutý osud vyhnal z jejich domovů za novou hranici. Apeluji na občanstvo našeho města, aby nám bylo v tomto směru nápomocno: Aby bylo vlídným rádcem, pomocníkem a hostitelem českým lidem, kteří u nás přechodně či trvale budou hledat útulek, ...*“[427] Tento projev na jednu stranu vybízel k pomoci československým uprchlíkům z pohraničí, ale zároveň nabádal k tomu, aby se v Hradci Králové neusazovalo nečeské obyvatelstvo a celkově mohl přispět k protiněmeckým a protižidovským náladám ve městě.

[424] *Všechny politické strany na Hradecku se sešly*, Kraj Královéhradecký, 24. 9. 1938.

[425] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1937–1938, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 14. října 1938.

[426] Tamtéž.

[427] Tamtéž.

Tyto protiněmecké a protižidovské tendence šířily hlavně noviny Kraj Královéhradecký a Osvěta lidu, což byl tisk RSZML a NS. Požadováno především bylo, aby lidé německé národnosti byli vyhozeni z práce a veřejných funkcí: „*A to ještě nejsou všichni ti, kteří by měli býti dávno za hranicemi tohoto národního státu, kteří se hlásili k němectví a jimž nebylo nic, co bylo české, dosti dobré.*“[428] Postupně se více objevovala kritika Židů: „*Nyní by skoro všichni židé, hlásící se k národnosti německé a sionistické, ať již ze zabraného území nebo žijící v Praze a jiných českých městech, rádi se hlásili k národnosti české, protože v tom vidí svoji existenční spásu. Tento příklon k Čechům, diktovaný čirým sobectvím, je ovšem českým lidem přijímán jen s velkou zdrženlivostí.*“[429] V samotném Hradci Králové pak některým obchodníkům židovského původu bylo rušeno povolení k obchodování: „*Současně nařídil, aby krámy a obch. místnosti obou firem byly uzavřeny. Toto rozhodnutí bylo firmám Karel Červinka a Fischer a Hass oznámeno v pondělí dopoledne. Firmám nezbývá, než z Hradce Král. zmizet. Nemají tu už více co pohledávat.*“[430] Tyto tendence se dají vzhledem k okolnostem pochopit, protože místní obyvatelstvo se obávalo toho, že pokud by se do Hradce přistěhovalo německé obyvatelstvo, stejný scénář jako v pohraničí by se v budoucnu mohl opakovat znovu i zde. Na druhou stranu noviny ČSDSD Rovnost se snažily více rozlišovat, o jaké uprchlíky se jedná a ve slovních přestřelkách s Osvětou lidu a Krajem Královéhradeckým židovské a německé uprchlíky, kteří podporovali Československo, bránily. „*Jsou mezi židy mnozí, kteří pro stát a národ vykonali mnohem více, než některý český sjednocenec. Jsme zásadně proti štvavému psaní proti židům, ve kterém si libuje O. l., proti polepování výkladních skříní a obchodů protižidovskými plakáty a nápisy.*“[431] Toto nové směřování a nálady ve společnosti, které nepanovaly pouze v Hradci Králové, ale v celé Česko-Slovenské republice způsobily změny i v městském zastupitelstvu, kde po zákazu KSČ v říjnu 1938 došlo k nahrazení komunistických zastupitelů. Okresním úřadem byli na dvě uvolněná místa jmenováni Jaromír Tobiáš a František Kollert.[432] Zastupitelé

[428] IGNOTUS, *Jak dlouho ještě?*, Osvěta lidu, 9. 11. 1938.

[429] *K české národnosti se hlásí čím dál tím méně židů*, Osvěta lidu, 9. 11. 1938.

[430] *Živnostenské listy dvou německo-židovských obchodních domů v Hradci Králové zrušeny s okamžitou platností*, Osvěta lidu, 19. 10. 1938.

[431] *Neštvěte ulici a národ*, Rozhledy, 28. 10. 1938.

[432] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1939, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 30. ledna 1939.

ze stran NS, ČSNS, ČŽOSS, RSZML a ČSSL vstoupili do nové Strany národní jednoty a zastupitelé ČSDSD do Národní strany práce. Bohdan Dobiáš z PD nevstoupil ani do jedné a později na svůj mandát rezignoval.[433]

4.4. Nacistická okupace a Protektorát Čechy a Morava

15. března 1939 obsadila německá vojska Hradec Králové. Převzetí kontroly nad městem proběhlo podle J. Pilnáčka bez odporu: „*Rád konstatuji, že všechno naše občanstvo pochopilo velikost a vážnost této chvíle a zachovalo naprostou rozvahu, klid a pořádek. Také chování německého vojska a jeho velitelů k úřadům a k občanstvu jest přátelské a korektní*.“[434] J. Pilnáček si uvědomoval, že v tu chvíli bylo pro město nejdůležitější udržení stávajícího městského zastupitelstva, a proto bylo na schůzi městského zastupitelstva schváleno odeslání telegrafu Adolfu Hitlerovi: „*Zastupitelstvo města Hradce Králové ze své první schůze konané pod ochranou veliké říše Německé a jejího Vůdce, v plné a hluboké důvěře v jeho mocnou ochranu a v jeho záruku autonomie a svébytnosti českého národa, jménem všeho občanstva královéhradeckého pozdravuje Vůdce a říšského kancléře a ujišťuje jej svou naprostou loyalitou s toužebným a vroucím přáním, aby za nových poměrů bylo zemi a všemu jejímu lidu dopřáno pracovati v pokoji, pořádku a míru pro zajištění a pro rozvoj celku i jednoho každého občana.*“[435] J. Pilnáček se obával, hlavně toho, že by v čele města mohl stanout kolaborant a člen NSDAP Rudolf Kafka.[436] Přesto na konci roku ke změnám v městském zastupitelstvu došlo. Okresním úřadem dosazení zastupitelé J. Tobiáš a F. Kollert rezignovali a jejich místa společně s uvolněným místem B. Dobiáše (PD) podle nařízení oberlandráta Waltera Ringela (NSDAP)[437] obsadili zástupci německé

[433] Svou rezignaci odůvodnil s tím, že v městském zastupitelstvu nebyly protokolovány dva návrhy, což označil za nezákonné. (převzato z: SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, volby obecních sborů a funkcionářů, doplňovací volby, rezignace a j. změny, prohlášení k dotazu pana starosty.)

[434] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1939, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 16. března 1939.

[435] Tamtéž.

[436] Radek POKORNÝ, *Hradec Králové v období druhé republiky*, in: Jaroslav Šůla (ed.), *Když nad Hradcem vlál nacistický prapor…*, Hradec Králové 2010, s. 10.

[437] Narodil se v roce 1888, vystudoval práva a poté působil ve státní správně. W. Ringel působil v NSDAP a v SA. V září 1939 se stal oberlandrátem v Hradci Králové, v této funkci vydržel

národnosti, Bruno Kutscha (NSDAP), Rudolf Schild (NSDAP) a R. Kafka (NSDAP), který byl jmenován i do městské rady.[438] V dubnu 1939 též začala náborová akce do strany Národního souručenství,[439] která byla jedinou povolenou stranou v Protektorátu Čechy a Morava. J. Pilnáček se mohl stát členem až poté, co se mu povedlo ubránit se obvinění Jana Rysa-Rozsévače,[440] že on a další královéhradečtí politici jsou členy „židozednářské lóže Oreb".[441] Pravděpodobně to mohlo být kvůli tomu, že J. Pilnáček byl členem Rotary klubu, což byla jedna z organizací, kterou J. Rys-Rozsévač označoval jako židozednářskou.[442]

K větším projevům nesouhlasu došlo 20. dubna 1939 během oslav Hitlerových narozenin, kdy proběhla tichá demonstrace u pomníku T. G. Masaryka, kam lidé přinášeli květiny.[443] Další den shromáždění pokračovala a na Novém Hradci Králové byla ukradena říšskoněmecká vlajka z budovy pošty, to vše mělo za následek preventivní opatření, která omezovala shromažďování.[444] Přesto se tiché demonstrace opakovaly 31. července 1939 u památníku 4. střeleckého pluku Prokopa Velikého

---

až do června 1941, kdy ho nahradil Rudolf Schultz von Dratzig. Říšským protektorem hodnocen jako výborný správní úředník. V tomtéž roce byl na základě rozsudku Župního stranického soudu pro Sudety vyloučen z NSDAP za přátelský styk s českou šlechtou, o rok později byl vyloučen i z SA, umírá v sovětském zajetí v roce 1947 za nejasných okolností. (převzato z: Zdeňka KOKOŠKOVÁ, Jaroslav PAŽOUT, Monika SEDLÁKOVÁ, *Úřady oberlandrátů v systému okupační správy Protektorátu Čechy a Morava a jejich představitelé,* Praha 2019, s. 247.)

[438] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1940, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 12. ledna 1940.

[439] *Z Národního souručenství na Královéhradecku*, Kraj Královéhradecký, 15. 4. 1939.

[440] Byl český fašistický politik, novinář a pronacistický kolaborant. Působil jako člen organizace Vlajka, kam vstoupil v roce 1936. Známý je především pro své antisemitské názory, které publikoval v knihách *Židozednářství - metla lidstva* a *Hilsneriáda a TGM*. I přes svou aktivní spolupráci s okupačním režimem byl kvůli sporům s Emanuelem Moravcem uvězněn v koncentračním táboře Dachau. Po skončení války se vrátil do Československa, kde byl odsouzen k trestu smrti. (převzato z: Milan CHURÁŇ a kol., *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století 2. díl N–Ž,* Praha 1998, s. 113.)

[441] Radek POKORNÝ*, Hradec Králové v období druhé republiky*, in: Jaroslav Šůla (ed.), *Když nad Hradcem vlál nacistický prapor…*, Hradec Králové 2010, s. 20.

[442] Jan RYS, *Židozednářství – metla lidstva*, Praha 1938, s. 293–298.

[443] *Hradečtí občané*, Kraj Královéhradecký, 22. 4. 1939.

[444] Radek POKORNÝ, *Hradec Králové v období druhé republiky*, in: Jaroslav Šůla (ed.), *Když nad Hradcem vlál nacistický prapor…*, Hradec Králové 2010, s. 23.

a 28. října 1939 u pomníku T. G. Masaryka.[445] Kvůli tomu místní Národní kulturní árijská jednota požadovala odstranění obou pomníků, stejný požadavek měl i člen městského zastupitelstva R. Kafka (NSDAP).[446] J. Pilnáček ale odůvodnil, že pomníky neporušují pravidla a odmítl je odstranit. Ačkoliv R. Kafka stupňoval svůj tlak, J. Pilnáček i přesto neustoupil a sochy neodstranil. Takto dokázal vzdorovat až do té doby, než mu to bylo přikázáno Ministerstvem vnitra. Sochy byly sejmuty z podstavců 22. července 1940 a uloženy v městském muzeu.[447] Ani to R. Kafkovi nestačilo a požadoval jejich roztavení, v čemž mu už J. Pilnáček nedokázal zabránit.[448]

Další ranou pro fungování města bylo zatčení prvního náměstka J. Beneše (ČSDSD) 1. září 1939. J. Pilnáček se to dozvěděl až po návratu z dovolené, zároveň zjistil, že německá státní policie původně hledala jeho.[449] Velitel gestapa v Hradci Králové Albert Hardtke[450] odůvodnil zatčení tím, že dostal více udání, podle kterých měl J. Beneš údajně prohlásit: „*Všechny Němce pověsíme*.“[451] J. Pilnáček hned 22. září 1939 intervenoval u oberlandráta W. Ringela (NSDAP), který mu slíbil, že bude J. Beneš propuštěn.[452] Hned dalšího dne ale v dopise J. Pilnáčkovi napsal, že kvůli nařízení z vyšších míst nebude jeho propuštění zatím možné, ale že se pokusí se za něj

[445] Petr ZIMMERMANN, Josef POTOČEK, *Josef V. B. Pilnáček*, in: Petr Zimmermann (ed.), *Radnice v Hradci Králové: Její reprezentanti a jejich činnost v letech 1850–1998*, Hradec Králové 1998, s. 53.

[446] Robert KVAČEK a kol., *Příběh pomníku T. G. Masaryka v Hradci Králové*, Hradec Králové 2017, s. 27.

[447] Tamtéž, s. 29.

[448] Petr ZIMMERMANN, Josef POTOČEK, *Josef V. B. Pilnáček*, in: Petr Zimmermann (ed.), *Radnice v Hradci Králové: Její reprezentanti a jejich činnost v letech 1850–1998*, Hradec Králové 1998, s. 53.

[449] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, starosta a náměstkové starosty (Karel Mlynář, Hans Pešl, Josef Beneš), vyjádření Josefa Pilnáčka.

[450] Od roku 1920 pracoval u policejních složek, v červnu 1939 poté přišel, do Hradce Králové, kde v čele gestapa působil až do konce války. Po válce obviněn z uvěznění více než 2 000 osob, deportací československého obyvatelstva, poprav, vydírání a obohacování se. Za své zločiny byl odsouzen k trestu smrti oběšením a 22. února 1947 popraven. Paradoxně se tak minimálně v jeho případě údajná slova, za která nechal J. Beneše zatknout, skutečně vyplnila. (převzato z: A. JANKOVIČ, *Zápas a soud zmučeného národa*, Štít, 21. 2. 1947. & *Soud nad největšími zločinci*, Štít, 28. 2. 1947.)

[451] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, starosta a náměstkové starosty (Karel Mlynář, Hans Pešl, Josef Beneš), vyjádření Marie Lískovcové ze dne 24. září 1939.

[452] Tamtéž, vyjádření Josefa Pilnáčka.

přimluvit.[453] J. Beneš byl mezitím odvezen do koncentračního tábora Buchenwald, ale povedlo se mu zůstat s městským zastupitelstvem v kontaktu.[454] J. Pilnáček se pokoušel J. Beneše zachránit a opakovaně psal předsedovi vlády Aloisi Eliášovi[455] i protektorátnímu prezidentovi Emilu Háchovi[456] s prosbou, aby intervenovali u říšského protektora za jeho propuštění. Ačkoliv Petr Zimmermann ve své publikaci *Radnice v Hradci Králové* uvádí,[457] že tyto starostovy snahy nebyly úspěšné, povedlo se mi dohledat, že J. Beneš byl propuštěn 8. června 1940[458] a poté byl ze zdravotních důvodů (diabetes mellitus, dna, gastritis chronica) omluven z jednání městského zastupitelstva.[459] J. Beneš nakonec ze zdravotních důvodů odstoupil a na místo prvního náměstka starosty byl jmenován Hans Peschl (NSDAP). Jeho nástupem byla omezena pravomoc starosty, protože ke všem rozhodnutím od té doby musel být kromě starostova podpisu připojen i podpis prvního náměstka.[460] V této situaci, kdy J. Pilnáček nemohl efektivně čelit tlaku nacistů v zastupitelstvu, kteří si své požadavky vždy vymohli přes úřad oberlandrátu, a několikrát proto přemýšlel o odstoupení, ale bylo mu to vždy rozmluveno jeho spolupracovníky.[461] J. Pilnáček tak nakonec svou funkci vykonával až do 30. března 1942. Vytvořením Velkého Hradce Králové o den později zanikla obecní zastupitelstva, obecní rady, finanční komise i funkce obecního starosty. Okresní úřad jmenoval vládním komisařem města Hradce Králové vedoucího hlavní

[453] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, starosta a náměstkové starosty (Karel Mlynář, Hans Pešl, Josef Beneš), dopis Waltera Ringela ze dne 23. září 1939.

[454] Tamtéž, odpověď ze dne 29. září 1939 na dopis Josefe Beneše.

[455] Tamtéž, dopis Josefa Pilnáčka Aloisi Eliášovi ze dne 30. října 1939.

[456] Tamtéž, dopis Josefa Pilnáčka Emilu Háchovi ze dne 30. prosince 1939.

[457] Petr ZIMMERMANN, Josef POTOČEK, *Josef V. B. Pilnáček*, in: Petr Zimmermann (ed.), *Radnice v Hradci Králové: Její reprezentanti a jejich činnost v letech 1850–1998*, Hradec Králové 1998, s. 53.

[458] *Josef Beneš*, Terezín Memorial. Dostupné na: https://www.pamatnik-terezin.cz/prisoner/bu-benes-josef-4, 1. 3. 2025.

[459] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, starosta a náměstkové starosty (Karel Mlynář, Hans Pešl, Josef Beneš), lékařská zpráva ze dne 20. července 1940, doporučující J. Benešovi tři měsíce zdravotní dovolené.

[460] Josef POTOČEK, Petr ZIMMERMANN, *Pouze podpis starosty již nestačí*, Hradecké noviny, 29. 7. 1994.

[461] Radek POKORNÝ, *Proměny života Hradce Králové v okupačních letech 1939–1940*, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, s. 73.

župní úřadovny v Liberci Františka Hegera,[462] který v čele města stál až do 8. května 1945.[463]

[462] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1941, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 27. března 1942.

[463] Petr ZIMMERMANN, Josef POTOČEK, *Královéhradecká radnice za doby okupace*, in: Petr Zimmermann (ed.), *Radnice v Hradci Králové: Její reprezentanti a jejich činnost v letech 1850–1998*, Hradec Králové 1998, s. 58.

5. Hospodářství a finance města

Jak už jsem výše zmínil nástup J. Pilnáčka do funkce starosty byl poznamenán začátkem velké hospodářské krize. Ta poté výrazně ovlivnila fungování městského zastupitelstva, které muselo řešit především nedostatek finančních prostředků a nezaměstnanost. Tento stav trval po většinu 30. let 20. století a začal se lepšit až na jejich konci, kdy ale ekonomiku zase poznamenala mnichovská dohoda a sní spojená uprchlická krize a poté drahotní krize během období Protektorátu Čechy a Morava. Lze tedy konstatovat, že skoro celou dobu vykonával J. Pilnáček úřad starosty za nelehkých ekonomických podmínek. Pro lepší orientaci v rozpočtech jsem tuto kapitolu doplnil tabulkami návrhů rozpočtů z let 1923–1942. Kromě rozpočtů z doby starostování J. Pilnáčka, jsem pro srovnání v tabulkách uvedl i rozpočty z posledního volebního období F. Ulricha. Tyto rozpočty byly později upravovány, což jsem rozebral v jednotlivých podkapitolách. Ke schodkům obecních rozpočtů je ještě důležité zmínit, že nekryté schodky z minulých let se vždy převáděly do nového rozpočtu, dokud na ně nebyla sjednána výpůjčka. Z toho důvodu jsou některé schodky takto vysoké.

[464]	**1923**	**1924**	**1925**	**1926**
Řádná potřeba obecních důchodů	8 057 170 Kč	9 119 095 Kč	10 615 873 Kč	14 118 652 Kč
Mimořádná potřeba obecních důchodů	8 659 416 Kč	616 400 Kč	8 772 843 Kč	17 072 900 Kč
Celkem potřeba	16 716 586 Kč	9 807 495 Kč	19 388 716 Kč	31 191 552 Kč
Řádná úhrada obecních důchodů	7 493 871 Kč	8 650 782 Kč	10 051 957 Kč	13 394 950 Kč
Mimořádná úhrada obecních důchodů	8 584 416 Kč	616 400 Kč	8 763 643 Kč	17 072 900 Kč
Přirážka k dani činžovní (%)	82 %	82 %	75 %	75 %
Přirážka k dani činžovní	123 000 Kč	132 840 Kč	135 000 Kč	135 000 Kč
Přirážka k ostatním daním (%)	220 %	180 %	170 %	170 %
Přirážka k ostatním daním	484 000 Kč	405 000 Kč	399 500 Kč	578 000 Kč
Celkem úhrada	16 685 287 Kč	9 805 022 Kč	19 350 100 Kč	31 180 580 Kč
Schodek obecního důchodů	31 299 Kč	2 473 Kč	38 616 Kč	10 702 Kč
Celkový rozpočet[465]	25 877 208 Kč	17 889 000 Kč	27 499 558 Kč	39 700 959 Kč
Aktiva města[466]	67 193 258 Kč	67 772 085 Kč	104 105 752 Kč	119 431 645 Kč
Pasiva města	55 187 398 Kč	54 971 873 Kč	67 433 821 Kč	81 255 153 Kč
Čisté jmění města	12 005 859 Kč	12 800 211 Kč	36 671 930 Kč	38 176 491 Kč

[464] Veškeré informace pochází z návrhů rozpočtů na jednotlivé roky, schůzí finanční komise a celoročních uzávěrek účtů města. (převzato z: převzato z: SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, rozpočty městského důchodu 1914–1929. & SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, účetní závěrka městského důchodu 1923, 1924, 1925, 1926. & SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1919–1929.)

[465] V této položce je připočten ještě rozpočet velkostatků, lesního hospodářství, elektrických podniků, ústředních jatek, mlékárny, vodárny, ústavu chudých, chorobince, opatrovny, místní školní rady, zádušního jmění a různých nadací a fondů, postupně také plynárny, městských lázní a zastavárny. (převzato z: SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, rozpočty městského důchodu 1914–1929, rozpočty na rok 1923.)

[466] Předválečné ocenění obecních realit bylo upraveno vzhledem k poválečné hodnotě měny pro účet inventárního jmění r. 1925. Hodnota pozemků byla zvýšena čtyřnásobně, budov trojnásobně a stavebních pozemků pětinásobně (převzato z: SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, rozpočty městského důchodu 1914–1929, rozpočty na rok 1927.)

[467]	**1927**	**1928**	**1929**	**1930**
Řádná potřeba obecních důchodů	15 612 600 Kč	18 088 317 Kč	19 335 242 Kč	23 200 090 Kč
Mimořádná potřeba obecních důchodů	12 412 214 Kč	21 750 000 Kč	13 139 550 Kč	11 026 137 Kč
Celkem potřeba	28 024 814 Kč	39 838 317 Kč	32 474 792 Kč	34 226 227 Kč
Řádná úhrada obecních důchodů	14 710 920 Kč	15 894 958 Kč	15 719 532 Kč	17 354 695 Kč
Mimořádná úhrada obecních důchodů	12 413 214 Kč	21 750 000 Kč	13 139 550 Kč	11 026 137 Kč
Přirážka k dani činžovní (%)	75 %	120 %	120 % (92 %)	92 %
Přirážka k dani činžovní	171 000 Kč	210 000 Kč	278 400 Kč	229 704 Kč
Přirážka k ostatním daním (%)	170 %	300 %	300 %	300 % (200 %)
Přirážka k ostatním daním	646 000 Kč	1 240 600 Kč	1 260 000 Kč	1 524 866 Kč
Celkem úhrada	27 940 134 Kč	39 095 585 Kč	30 397 082 Kč	30 135 402 Kč
Schodek obecního důchodů	84 680 Kč	742 759 Kč	2 077 310 Kč	4 090 825 Kč
Celkový rozpočet[468]	37 155 045 Kč	51 500 188 Kč	45 386 424 Kč	60 785 971 Kč
Aktiva města	132 226 210Kč	147 997 665 Kč	160 120 129 Kč	159 507 982 Kč
Pasiva města	93 984 286 Kč	109 613 847 Kč	121 918 211 Kč	122 628 291 Kč
Čisté jmění města	38 214 923 Kč	38 383 818 Kč	38 201 918 Kč	36 879 691 Kč

[467] Veškeré informace pochází z návrhů rozpočtů na jednotlivé roky, schůzí finanční komise a celoročních uzávěrek účtů města. (převzato z: převzato z: SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, rozpočty městského důchodu 1914–1929, 1930–1939. & SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, účetní závěrka městského důchodu 1927, 1928, 1929, 1930. & SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1919–1929, 1929–1935.)

[468] Rozpočet byl vyšší kvůli lesnímu hospodářství, které bylo v roce 1929 postiženo vichřicí. (převzato z: SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, rozpočty městského důchodu 1930–1939, rozpočty na rok 1930.)

[469]	**1931**	**1932**	**1933**	**1934**
Řádná potřeba obecních důchodů	27 963 017 Kč	27 972 045 Kč	27 893 167 Kč	24 447 366 Kč
Mimořádná potřeba obecních důchodů	10 306 100 Kč	22 152 165 Kč	6 935 000 Kč	8 450 000 Kč
Celkem potřeba	38 269 117 Kč	50 124 210 Kč	34 828 167 Kč	32 897 366 Kč
Řádná úhrada obecních důchodů	20 918 605 Kč	22 276 536 Kč	20 851 417 Kč	21 164 546 Kč
Mimořádná úhrada obecních důchodů	10 306 100 Kč	22 152 165 Kč	6 935 000 Kč	8 450 000 Kč
Přirážka k dani činžovní (%)	92 %	125 %	125 %	125 %
Přirážka k dani činžovní	266 646 Kč	431 250 Kč	505 468 Kč	577 655 Kč
Přirážka k ostatním daním (%)	200 % (350 %)	350 %	350 %	350 %
Přirážka k ostatním daním	1 331 028 Kč	2 366 000 Kč	2 401 837 Kč	2 132 305 Kč
Celkem úhrada	32 822 379 Kč	47 225 951 Kč	30 693 722 Kč	32 324 506 Kč
Schodek obecního důchodů	5 446 738 Kč	1 578 749 Kč 1 319 510 Kč[470]	1 059 040 Kč 3 075 405 Kč[471]	572 860 Kč
Celkový rozpočet	54 549 340 Kč	66 843 485 Kč	52 586 577 Kč	48 806 237 Kč
Aktiva města	167 306 369 Kč	174 039 241 Kč	193 482 948 Kč	188 553 980 Kč
Pasiva města	125 795 977 Kč	129 586 632 Kč	143 881 064 Kč	133 472 699 Kč
Čisté jmění města	41 510 392 Kč	44 452 609 Kč	49 601 884 Kč	55 081 281 Kč

[469] Veškeré informace pochází z návrhů rozpočtů na jednotlivé roky, schůzí finanční komise a celoročních uzávěrek účtů města. (převzato z: převzato z: SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, rozpočty městského důchodu 1930–1939. & SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, účetní závěrka městského důchodu 1931, 1932, 1933, 1934. & SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935.)

[470] Úhrada anuity sanační půjčky na schodek za rok 1930 od zemského úřadu. (převzato z: převzato z: SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, rozpočty městského důchodu 1930–1939, rozpočty na rok 1932.)

[471] Půjčka na schodky z let 1931–1932. (převzato z: převzato z: SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, rozpočty městského důchodu 1930–1939, rozpočty na rok 1933.)

[472]	**1935**	**1936**	**1937**	**1938**
Řádná potřeba obecních důchodů	24 012 964 Kč	23 267 277 Kč	26 042 760 Kč	28 911 060 Kč
Mimořádná potřeba obecních důchodů	5 350 000 Kč	22 239 000 Kč	19 149 000 Kč	14 817 711 Kč
Celkem potřeba	29 362 964 Kč	45 506 277 Kč	45 191 760 Kč	43 728 771 Kč
Řádná úhrada obecních důchodů	21 330 056 Kč	21 037 741 Kč	24 081 794 Kč	26 767 240 Kč
Mimořádná úhrada obecních důchodů	5 350 000 Kč	22 239 000 Kč	19 149 000 Kč	14 817 711 Kč
Přirážka k dani činžovní (%)	125 %	125 %	125 %	125 %
Přirážka k dani činžovní	627 705 Kč	634 292 Kč	633 671 Kč	651 235 Kč
Přirážka k ostatním daním (%)	350 %	350 %	350 %	350 %
Přirážka k ostatním daním	2 055 203 Kč	1 595 244 Kč	1 327 295 Kč	1 492 585 Kč
Celkem úhrada	29 362 964 Kč	45 506 277 Kč	45 191 760 Kč	43 728 771 Kč
Schodek obecního důchodů	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč
Celkový rozpočet	46 335 303 Kč	62 379 974 Kč	61 021 911 Kč	62 189 981 Kč
Aktiva města	193 147 975 Kč	197 246 640 Kč	204 812 875 Kč	208 773 061 Kč
Pasiva města	135 472 232 Kč	137 333 144 Kč	143 028 981 Kč	143 052 252 Kč
Čisté jmění města	57 675 742 Kč	59 713 496 Kč	61 783 984 Kč	65 720 809 Kč

[472] Veškeré informace pochází z návrhů rozpočtů na jednotlivé roky, schůzí finanční komise a celoročních uzávěrek účtů města. (převzato z: převzato z: SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, rozpočty městského důchodu 1930–1939. & SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, účetní závěrka městského důchodu 1935, 1936, 1937, 1938. & SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935, 1936–1942.)

[473]	**1939**	**1940**	**1941**	**1942**
Řádná potřeba obecních důchodů	32 559 126 Kč	29 464 246 Kč	35 390 862 Kč	35 314 267 Kč
Mimořádná potřeba obecních důchodů	12 514 717 Kč	6 062 900 Kč	9 947 000 Kč	6 454 500 Kč
Celkem potřeba	45 073 843 Kč	35 527 146 Kč	45 337 862 Kč	41 768 767 Kč
Řádná úhrada obecních důchodů	30 211 098 Kč	26 954 625 Kč	28 521 030 Kč	28 830 537 Kč
Mimořádná úhrada obecních důchodů	12 514 717 Kč	6 062 900 Kč	9 947 000 Kč	6 454 500 Kč
Přirážka k dani činžovní (%)	100 %	100 %	125 %	125 %
Přirážka k dani činžovní	551 772 Kč	573 561 Kč	737 127 Kč	741 450 Kč
Přirážka k ostatním daním (%)	350 %	350 %	350 %	400 %
Přirážka k ostatním daním	1 796 256 Kč	1 936 060 Kč	2 135 924 Kč	4 175 028 Kč
Celkem úhrada	45 073 843 Kč	35 527 146 Kč	41 341 081 Kč	40 201 515 Kč
Schodek obecního důchodů	0 Kč	0 Kč	3 996 781 Kč	1 397 252 Kč
Celkový rozpočet	62 797 416 Kč	57 253 330 Kč	73 933 645 Kč	77 037 132 Kč
Aktiva města	212 476 350 Kč	208 960 495 Kč	216 228 104 Kč	215 491 983 Kč
Pasiva města	143 072 753 Kč	139 736 738 Kč	144 328 208 Kč	131 532 698 Kč
Čisté jmění města	69 403 596 Kč	67 724 460 Kč	71 889 896 Kč	83 959 285 Kč

[473] Veškeré informace pochází z návrhů rozpočtů na jednotlivé roky, schůzí finanční komise a celoročních uzávěrek účtů města. (převzato z: převzato z: SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, rozpočty městského důchodu 1930–1939, 1940–1949. & SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, účetní závěrka městského důchodu 1939, 1940, 1941, 1942. & SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942.)

5.1. Rozpočty na konci 20. let 20. století

Výše schodků obecních rozpočtů se začala zvedat ještě před nástupem J. Pilnáčka do funkce a vypuknutím hospodářské krize. Hlavní příčinnou toho byl zákon č. 77/1927 Sb., o nové úpravě finančního hospodářství svazků územní samosprávy.[474] Tento zákon přikazoval obcím povinnost odvádět část svých příjmů do fondů (konkrétně částkou ve výši 10 % pozemkové daně předepsané v obci z veškeré půdy kromě lesů) a upravoval nejvyšší možnou výši obecních přirážek k dani a na základě jejich výše pak mohla obec požadovat subvenci z vyrovnávacího fondu při zemském výboru.[475] V Hradci Králové museli navíc řešit problém, že kvůli podpoře stavebního rozvoje města byly budovy postavené po roce 1917 osvobozené ze 3/4 od obecní domovní daně, pokud by tedy město dávky zvyšovalo k poměru růstu města, neúměrně by tak zatížilo budovy postavené před první světovou válkou.[476] Při sestavování rozpočtu na rok 1928 bylo město nuceno zvýšit obecní přirážku k domovní dani ze 75 % na 120 %, a přirážku k ostatním daním[477] ze 170 % na 300 %. I přesto byl schodek rozpočtu 1 410 000 Kč a město muselo zažádat o částku 1 289 480 Kč ze zemského vyrovnávacího rozpočtu.[478] Finanční komise města se k tomuto zákonu a celé situaci vyjádřila takto: „*Důsledky tohoto zákona aspoň v prvních létech budou na další vývoj hospodářských poměrů obcí jistě neblahé. Letos porušená zásada naší správy města zachovati obecní rozpočet ve finanční rovnováze, má být nahrazena příspěvkem dle § 10. poskytnutým zemským výborem ze zvláštního fondu, z něhož musíme požadovat na úhradu nekryté řádné potřeby Kč 1.289.480. Poněvadž fond tento bude se teprve v r. 1928 tvořit, budou příděly z něho povolovat se hodně opožděně a tím bude hospodaření obce v prvním pololetí každého správního roku a zvláště v r. 1928*

[474] *Zákon č. 77/1927 Sb.*, Zákony pro lidi. Dostupné na: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1927-77, 26. 1. 2025.

[475] Tamtéž.

[476] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1919–1929, vyjádření komise finanční k rozpočtům města Hradce Králové na správní rok 1927.

[477] Jednalo se o daň výdělkovou, pozemkovou, důchodovou a od roku 1928 také daň domovní, rentovou a z vyššího služného. (převzato z: SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, rozpočty městského důchodu 1914–1929, rozpočet na rok 1928.)

[478] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1919–1929, zápis o schůzi finanční komise konané 20. října 1927.

silně ohroženo, které může přinést vedle značných škod hmotných i škody morální.“[479] Konečná úprava rozpočtu nakonec schodek snížila na 742 759 Kč. Návrh rozpočtu na rok 1929 už vykazoval schodek 2 077 310 Kč, o které město zažádalo z vyrovnávacího fondu.[480] Navíc v lednu 1929 okresní úřad odmítl zvýšení obecní přirážky k dani činžovní na 120 % a jako nejvyšší možnou hranici až do roku 1931 určil 92 %, schodek rozpočtu se tedy zvýšil ještě o 64 690 Kč.[481]

5.2. Rozpočty v letech 1930–1933

Kvůli hospodářské krizi rozpočet na rok 1930 vykazoval schodek 4 090 825 Kč.[482] Rozpočet byl na hlasování městského zastupitelstva schválen všemi hlasy až na dva členy KSČ.[483] Okresním úřadem byl ale rozpočet vrácený, s čímž starosta J. Pilnáček nesouhlasil a odmítnul jakékoliv navrhované změny okresním úřadem. Argumentoval tím, že Hradec Králové je jedním z nejdůležitějších správních, hospodářských a kulturních středisek a navrhované změny by znamenaly zastavení rozvoje města, což by poznamenalo nejen samotný Hradec Králové, ale také okolní města a vesnice. Dále nesouhlasil s výší příspěvku ze zemského vyrovnávacího fondu, který byl dle něho nedostatečný a byl ve velkém nepoměru proti ostatním méně významným městům, která ani nevybírala všechny povolené obecní dávky.[484] Ke kritice vládní politiky a hlavně zákonu č. 77/1927 Sb. se přidali i zastupitelé B. Nikodým (KSČ), M. Kafka (ND) a H. Kafka (ČSDSD).[485] Ačkoliv městské zastupitelstvo jednohlasně hlasovalo proti návrhu okresního úřadu,[486] bylo město nuceno rozpočet znovu projednat a zvýšit některé zavedené obecní dávky a zavést nové dávky, například

[479] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1919–1929, vyjádření finanční komise města Hradce Králové k obecním rozpočtům na správní rok 1927.

[480] Tamtéž, zápis o schůzi finanční komise konané 6. prosince 1928.

[481] Tamtéž, zápis o schůzi finanční komise konané 18. ledna 1929.

[482] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935, návrh úhrady rozpočtových schodků obecních důchodů města Hradce Králové na rok 1930.

[483] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1929–1930, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 19. prosince 1929.

[484] Tamtéž, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 24. ledna 1930.

[485] Tamtéž.

[486] Tamtéž.

dávku ze světelné elektrické energie.[487] Proti tomu protestovaly hlavně levicové strany v zastupitelstvu (ČSDSD, ČSNS a KSČ):[488] „*Zvýšením dávky z nájemného a zavedením nových dávek muselo by vyvolati dojem, že v naší republice soustavně pracuje se k tomu, aby veškerá břemena převalena byla na bedra lidu nemajetného,…*“[489] Na rozpočet na rok 1930 přišla z vyrovnávacího fondu částka 1 237 748 Kč,[490] na zbylý schodek, který činil 1 631 155 Kč, si město půjčilo u Městské spořitelny v Žamberku.[491] Pro úplnost zmíním, že kritika zákona č. 77/1927 Sb. se nesla napříč polickými stranami a ne jenom mezi politiky, ale také v denním tisku: „*Obce, které žádaly za příděl z vyrovnávacího fondu, jsou vydány na pospas pravému martiriu. Podle zákona jsou povinny zavést veškeré zákonem předepsané dávky a poplatky a když i potom s přirážkami neuhradí nekrytý schodek a zažádají o příspěvek z vyrovnávacího fondu, začne škrtání. Nejdříve u okresního úřadu a pak v Praze u úřadu zemského. Úředník, který nemá ani nejmenší potuchy o potřebách obce, škrtá položky na účely humánní, sociální, kulturní, komunikační a jiné, jen aby rozpočet snížil, aby pak z vyrovnávacího fondu co nejméně muselo se hraditi.*“[492]

Stejné problémy s rozpočtem muselo městské zastupitelstvo řešit i v roce 1931, kdy byl navržen schodek rozpočtu 5 446 738 Kč,[493] což bylo okresním úřadem odmítnuto a přikázal městu, aby schodek snížilo na 1 938 034 Kč.[494] Ředitel městského

[487] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1929–1930, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 26. srpna 1930.

[488] Tamtéž.

[489] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1929–1930, prohlášení zástupců ČSDSD a ČSNS.

[490] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935, zápis o schůzi finanční komise konané 2. června 1931.

[491] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 30. října 1931.

[492] *Účinky zákona č. 77. v praxi*, Rozhledy, 31. 1. 1930.

[493] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935, návrh obecních rozpočtů města Hradec Králové na rok 1931.

[494] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1929–1930, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 26. srpna 1930.

důchodenského úřadu K. Sl. Kašpar[495] na návrh reagoval takto: „*Když by takové snížení potřeb našeho významného města mělo být provedeno, octlo by se město Hradec Králové přes ohromné zatížení poplatnictva v pronikavém úpadku, za který nemohou vzít ti, kteří ku správě jeho s důvěrou voličstva byli pověřeni, žádné zodpovědnosti*.“[496] Ačkoliv město snížilo schodek na 3 590 836 Kč,[497] muselo ho přepracovat znovu, protože 27. listopadu 1930 byl schválen zákon 169/1930 Sb. o finančním hospodářství svazků územní samosprávy, který novelizoval původní zákon z roku 1927.[498] Výraznou změnou bylo to, že příspěvek z vyrovnávacího fondu mohla obdržet pouze obec, která využila nejvýše přípustných obecních přirážkových sazeb k činžovní a k ostatním daním. V případě Hradce Králové to bylo 92 % obecní přirážky k dani činžovní a 350 % obecní přirážky k ostatním daním.[499] Touto novelou bylo zastupitelstvo nuceno zvednout obecní přirážku z ostatních daní z 200 % na 350 %, aby mohlo žádat krytí schodku z vyrovnávacího fondu.[500] Proti tomuto se vymezili členové ČŽOSS, ČSDSD, KSČ a několik dalších zastupitelů z různých stran, návrh na zvýšení byl nakonec schválen 21 hlasy z celkových 35 přítomných zastupitelů.[501] I přes všechny snahy se nepovedlo dosáhnout vyrovnaného rozpočtu města a kromě již poslaných 445 506 Kč ze zemského vyrovnávacího fondu, muselo město zažádat ještě o 2 014 170 Kč.[502] Ačkoliv zemský výbor požadoval další snížení, městské zastupitelstvo došlo k názoru,

[495] Funkci ředitele městského důchodenského úřadu vykonával až do roku 1939. (převzato z: SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 27. ledna 1939.)

[496] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1929–1930, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 26. srpna 1930.

[497] Tamtéž.

[498] *Zákon č. 169/1930 Sb. Novela zákona o fin. hospodářství svazků územní samosprávy*, Aspi. Dostupné na: czhttps://www.aspi.cz/products/lawText/1/5115/0/2/zakon-c-169-1930-sb-kterym-se-meni-a-doplnuje-zakon-ze-dne-15-cervna-1927-c-77-sb-z-a-n-o-nove-uprave-financniho-hospodarstvi-uzemni-samospravy/zakon-c-169-1930-sb-kterym-se-meni-a-doplnuje-zakon-ze-dne-15-cervna-1927-c-77-sb-z-a-n-o-nove-uprave-financniho-hospodarstvi-uzemni-samospravy, 8. 2. 2025.

[499] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1929–1930, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 16. prosince 1930.

[500] Tamtéž.

[501] Tamtéž.

[502] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 10. července 1931.

že nelze zjednat rozpočtovou rovnováhu, protože by městu chyběly finance na úkony, které byly nutné k zajištění jeho fungování.[503] Proto tak město žádné další příspěvky ze zemského vyrovnávacího rozpočtu neobdrželo.[504]

Rozpočet pro rok 1932 mohl být předložen díky prodloužení lhůty až v lednu 1932[505] a J. Pilnáček ho městskému zastupitelstvu představil takto: „*Návrh městského rozpočtu na rok 1932 sestaven byl tak, aby rozpočet tento podle největší možnosti mohl býti reálním základem hospodářství města v roce 1932 a aby finanční a pokladní rovnováha města nebyla rozrušena. Žádal jsem, aby příjmy byly v rozpočtu uvedeny položkami, které odpovídají skutečné nynější situaci, aby vydání byla omezena na míru nejmenší, nevyhnutelně nutnou a na případy skutečné neodkladnosti tak, aby odpadlo dodatečné škrtání nebo snižování rozpočtových položek a opětné projednávání rozpočtu městským zastupitelstvem.*“[506] Aby město mohlo žádat příspěvek ze zemského vyrovnávacího fondu, muselo zvednout obecní přirážku k dani činžovní z původních 92 % na 125 %, s čímž se pravděpodobně většina zastupitelů neztotožnila, ale chápala nutnost tohoto nařízení: „*Proti své dobré vůli jest však městská rada předpisy zákona a tvrdou praksí nadřízených úřadů nucena přes to navrhnouti toto zvýšení přirážky k dani činžovní o 33%.*“[507] Návrh počítal se schodkem 1 578 749 Kč a byl schválen 31 z 34 z přítomných zastupitelů.[508] Rozpočet byl městu opět vrácen a příspěvek z vyrovnávacího fondu byl pouze 205 290 Kč.[509] Ačkoliv se zdálo, že rozpočet nebude možné uvést do rovnováhy, protože už nebylo možné zvyšovat příjmy ani snižovat náklady,[510] nakonec podle finanční uzávěrky vyšel rozpočet s přebytkem 8858 Kč[511] za předpokladu, že se od něj odečetly schodky rozpočtů z minulých let. Celkově se

[503] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 10. července 1931.

[504] Tamtéž, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 23. prosince 1931.

[505] Tamtéž, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 15. ledna 1932.

[506] Tamtéž.

[507] Tamtéž.

[508] Tamtéž.

[509] Tamtéž, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 11. července 1932.

[510] Tamtéž.

[511] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, účetní závěrka městského důchodu 1932.

povedlo ušetřit ve všech oblastech hospodaření, přičemž největší úspory byly v oblasti komunikací, zdravotnictví a sociální péče.[512]

Návrh rozpočtu na rok 1933 plánoval schodek 1 059 040 Kč[513] a opět nebyl schválen zemským výborem, který městu přiznal pouze příspěvek 155 280 Kč.[514] Na základě této částky přistoupilo město k předělání rozpočtu. Potřebné finance se zajistily například zvýšením nájemného v obecních domech,[515] snížením výdajů na čištění města, údržbu kanalizací a úpravu vozovek[516] a také ušetřením na platech, které bylo realizováno podle zákona č. 204/1932 Sb. o úsporných opatřeních personálních,[517] kde celková úspora na mzdách a odměnách pro zaměstnance na rok 1933 činila 334 363 Kč.[518] Všechna tato opatření vedla nakonec k novému návrhu rozpočtu, který byl vyrovnaný a na schůzi městského zastupitelstva byl schválen všemi hlasy.[519] V této věci je nutné vyzdvihnout zásluhy ředitele městského důchodenského úřadu K. Sl. Kašpara, který se svou prací na uvedení městského rozpočtu do rovnováhy nejvíce podílel.[520] Starosta města J. Pilnáček na schůzi městského zastupitelstva přednesl tento proslov: „*Uvedení městského rozpočtu do rovnováhy jest nám nejen příkazem nadřízeného úřadu, ale příkazem svědomí dobrého hospodáře a svědomitého správce veřejného jmění, jemuž záleží na tom, aby nebyla otřesena důvěra věřitelů obce*

[512] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, účetní závěrka městského důchodu 1932.

[513] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 16. prosince 1932.

[514] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1933–1934, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 18. dubna 1933.

[515] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935, zápis o schůzi finanční komise konané 12. prosince 1932.

[516] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 16. prosince 1932.

[517] Zákon č. *204/1932 Sb. o úsporných opatřeních personálních*, Aspi. Dostupné na: https://www.aspi.cz/products/lawText/1/5582/1/2, 12. 2. 2025.

[518] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935, zápis o schůzi finanční komise konané 9. února 1933.

[519] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1933–1934, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 12. května 1933.

[520] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 18. listopadu 1932.

a aby z těžkých současných dob obec převedena byla do budoucích, jak doufáme, lepších časů bez rozvratu svého finančního hospodářství, které by pak těžko bylo možno do pořádku uvésti.“[521]

5.3. Rozpočty města v letech 1934–1942.

Protože na schodky vzniklé v minulých letech byly postupně sjednány zápůjčky, rozpočet na rok 1934 už s nimi při jeho sestavování nepočítal.[522] Schodek rozpočtu byl navržen na 572 860 Kč.[523] Zároveň byla znovu zmíněna nespravedlnost systému přerozdělování financí ze zemského vyrovnávacího fondu: „*Město Hradec Králové již 4 léta má obecní přirážky v nejvyšší limitované sazbě 350 % a od roku 1922 má zavedeny všechny obecní dávky v nejvyšších sazbách. Jest s podivením, že četná jiná města svoji platební schopnost pro vlastní potřeby do té míry nevyvinula a přece dostává se jim vyššího přídělu než našemu městu.*“[524] I přes tyto stížnosti byl městu přiznán příspěvek ze zemského vyrovnávacího fondu pouze 143 100 Kč.[525] K docílení vyrovnaného rozpočtu byly ušetřeny prostředky ze stavby kanalizace a opravy vozovek.[526] Aby město nemuselo rozpočet v průběhu roku předělávat, tak už jeho první návrh na rok 1935, projednaný v listopadu 1934 na schůzi finanční komise, byl vyrovnaný a město nemuselo žádat o příspěvek z vyrovnávacího fondu a díky tomu nemuselo zvýšit obecní přirážky, i když by mu novela zákona dovolila zvýšit obecní přirážku k ostatním daním na 400 %.[527] „*Došli jsme k přesvědčení, že se ve svém podnikání můžeme spoléhati jen na vlastní finanční a poplatní sílu a nežádáme od země*

[521] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1933–1934, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 12. května 1933.

[522] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935, zápis o schůzi finanční komise konané 18. ledna 1934.

[523] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1933–1934, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 24. ledna 1934.

[524] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935, zápis o schůzi finanční komise konané 18. ledna 1934.

[525] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1933–1934, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 28. června 1934.

[526] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935, zápis o schůzi finanční komise konané 25. června 1934.

[527] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1933–1934, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 21. prosince 1934.

vyrovnávacích přídělů.“[528] Vyrovnaný rozpočet byl i v letech 1936,[529] 1937[530] a 1938.[531] Pro rozpočty na roky 1939 a 1940 se město rozhodlo snížit obecní přirážky k činžovní dani ze 125 % na 100 %, aby snížilo finanční zatížení obyvatel, přesto byly oba návrhy rozpočtů vyrovnané.[532]

Ačkoliv finanční uzávěrka rozpočtu na rok 1939 vyšla kladná,[533] ekonomická situace se v průběhu roku 1940 začala výrazně horšit, došlo ke znehodnocení československé koruny kvůli nevýhodnému kurzu proti říšské marce a inflace se pohybovala okolo 19 %,[534] v těchto podmínkách nakonec původně vyrovnaný rozpočet na rok 1940 vykazoval schodek 1 470 781 Kč, který musel být převeden na další rok.[535] I přes zvednutí činžovní přirážky na 125 % a zvýšení obecní dávky z nájemného vykazoval rozpočet na rok 1941 schodek 3 996 781 Kč.[536] Na tom mělo podíl hned několik faktorů. Mezi ně patřilo zvyšování mezd městským zaměstnanců kvůli inflaci a drahotě, v rozpočtu například finanční komise počítala už dopředu s rezervou 450 000 Kč na to, že budou mzdy růst.[537] Dalšími aspekty bylo například zrušení obecních dávek z masa a piva nebo povinnosti k německým občanům, protože Hradec

[528] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 22. listopadu 1935.

[529] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 18. února 1936.

[530] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1937–1938, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 19. února 1937.

[531] Tamtéž, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 25. února 1938.

[532] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1939, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 16. března 1939.

[533] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 8. května 1940.

[534] Richard HINDLS, *Jak se nacistická okupace podepsala na naší ekonomice?*, Český rozhlas. Dostupné na: https://dvojka.rozhlas.cz/richard-hindls-jak-se-nacisticka-okupace-podepsala-na-nasi-ekonomice-7789036?utm_source, 15. 2. 2025.

[535] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 12. prosince 1940.

[536] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1940, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 16. prosince 1940.

[537] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 12. prosince 1940.

Králové se stal sídlem krajských správních říšských úřadů, ve městě byla umístěna posádka říšského vojska a město muselo vynaložit náklady na protiletadlovou obranu.[538] Problémem byly také vojenské objekty města, které po československé armádě převzaly říšské vojenské útvary. Město mělo na využívání těchto objektů smlouvy s Ministerstvem národní obrany, které ale po okupaci zaniklo a říšské úřady, které budovy používaly, zprvu odmítly do těchto původních smluv vstoupit.[539] Ačkoliv později s městem podepsaly podobnou smlouvu jako Ministerstvo národní obrany, ona prodleva se podepsala ve schodku rozpočtu. V této tíživé finanční situaci bylo město nucené zažádat o příspěvek ze zemského vyrovnávacího rozpočtu a na základě článku III § 11 zákona 69/1935 Sb. o finančních opatřeních v oboru územní samosprávy[540] požádat o oddlužení některých výpůjček.[541] Zda a v jaké míře bylo této žádosti vyhověno se mi nepovedlo dohledat. Rozpočet na rok 1942 vykazoval zlepšení a schodek rozpočtu se snížil na 1 397 252 Kč. Aby takovéhoto snížení město dosáhlo, muselo například zvýšit obecní přirážku k ostatním daním na 400 %.[542] Tento rozpočet byla jedna z posledních věcí, které finanční komise projednala, poslední schůze se konala 31. března 1942 a za další sestavování rozpočtů už tedy její členové nezodpovídali, protože po vytvoření Velkého Hradce Králové převzala vedení města dočasná správa.[543] V otázce finančního hospodaření je na závěr kapitoly nutné kromě K. Sl. Kašpara zmínit práci předsedy finanční komise prokuristy Josefa Hromady, který funkci vykonával do roku 1938[544] a poté jeho nástupce ředitele pobočky Národní banky

[538] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1940, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 16. prosince 1940.

[539] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 12. prosince 1940.

[540] *Zákon č. 69/1935 Sb. o finančních opatřeních v oboru územní samosprávy*, Aspi. Dostupné na: https://www.aspi.cz/products/lawText/1/6207/1/2, 26. 2. 2025.

[541] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 12. prosince 1940.

[542] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1941, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 16. prosince 1941.

[543] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 31. března 1942.

[544] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935, zápis o schůzi finanční komise konané 14. prosince 1929.

Československé Ladislava Hesse.[545] Samotný J. Pilnáček ve finanční komisi působil od roku 1929[546] do roku 1942,[547] tedy po celou dobu vykonávání funkce starosty.

5.4. Majetek města Hradce Králové

Vzhledem k tomu, že v roce 1925 bylo provedeno nové ocenění městského majetku, aby odpovídalo poválečné hodnotě měny, kdy byla hodnota pozemků zvýšena čtyřnásobně, budov trojnásobně a stavebních pozemků pětinásobně,[548] je nemožné srovnávat růst obecního majetku během starostování F. Ulricha a J. Pilnáčka. Pro představu v roce 1929 bylo čisté jmění Hradce Králové 38 000 000 Kč a čisté jmění města Olomouc pouze 34 000 000 Kč, při srovnání počtu obyvatel, kterých v Olomouci žilo více než třikrát tolik než v Hradci Králové, je patrné, jak bohaté bylo město Hradec Králové už na konci 20. let 20. století.[549] Nárůst čistého jmění obce v letech 1929–1942 se poté ještě více jak dvojnásobně zvýšil z 38 000 000 Kč na 84 000 000 Kč.[550] To se povedlo především díky stavební činnosti ve 30. letech 20. století, kdy bylo postaveno velké množství obecních budov, které byly majetkem města a též postupným splácením některých starších dluhů. Dalším důležitým faktorem bylo zadlužení města. Zadlužení se během posledního funkčního období F. Ulricha v letech 1923–1929 zvýšilo přibližně o 66 000 000 Kč.[551] Během dvou funkčních období starosty J. Pilnáčka se zvedlo pouze o necelých 10 000 000 Kč.[552] I přes nepříliš velké zvyšování dluhu během starostování J. Pilnáčka bylo město Hradec Králové podle zprávy o zadluženosti statistického úřadu

[545] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 15. června 1938.

[546] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935, zápis o schůzi finanční komise konané 14. prosince 1929.

[547] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 31. března 1942.

[548] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, rozpočty městského důchodu 1914–1929, rozpočty na rok 1927.

[549] *Zajímavé číselné srovnání měst Hradce Králové a Olomouc*, Osvěta lidu, 21. 1. 1931.

[550] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, účetní závěrka městského důchodu 1942.

[551] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, účetní závěrka městského důchodu 1929.

[552] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, účetní závěrka městského důchodu 1942.

z roku 1938 nejvíce zadlužené město z 25 nejvýznamnějších měst v Československu.[553] Na druhou stranu na jednoho obyvatele připadalo v Hradci Králové 2624 Kč čistého majetku, z této statistiky vyplývá, že Hradec Králové byl po Liberci druhé nejbohatší město v Československu.[554] Tuto statistiku okomentoval J. Pilnáček takto: „*Z uvedeného pohledu jest zřejmo, že vyšší zadlužení našeho města jest zcela vyváženo jeho vyšší majetností a je výsledkem větší čilosti a podnikavosti.*“[555]

5.5. Podpora nezaměstnaných během velké hospodářské krize a podpora uprchlíkům z pohraničí po mnichovské dohodě

Hospodářská krize nezasáhla jen rozpočty města, ale také jeho obyvatele, a především ty nejméně majetné vrstvy. Denní tisk popisoval situaci v roce 1932 takto: „*Nesmírná bída je v rodinách statisíců nezaměstnaných. Pracující lid, výrobci i obchodníci většinou živoří a trpí obavami o budoucnost. Státním a veřejným zaměstnancům dostalo se právě před Ježíškem nepěkného nadělení snížení platů. A všemu poplatnictvu se ukládají nová těžká a namnoze nesnesitelná břemena na nových daních, jež ohrozí ještě více náš hospodářský život, a jež zdraží všemu lidu i živobytí.*“[556] Nejkritičtější byla situace v letech 1930–1933, a to hlavně v zimních měsících, například v královéhradeckém okresu v roce 1930 počet nezaměstnaných stoupl z 394 v červnu na 1918 v prosinci.[557] Toho využívala hlavně KSČ, která rozdmýchávala ve městě nepokoje, například v lednu 1931 se pokusil komunistickou propagandou zfanatizovaný dav dělníků obsadit budovu okresního úřadu, což se jim nepodařilo a na místě zůstalo několik zraněných.[558] Městské zastupitelstvo se snažilo situaci intenzivně řešit a s pomocí Královéhradecké spořitelny v roce 1931 založilo sbírku pro nezaměstnané. Peníze z této sbírky byly používány na mzdy dělníků, kteří vykonávali práci pro město, případně na vyplácení příspěvku

[553] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1937–1938, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 25. února 1938.

[554] Tamtéž.

[555] Tamtéž.

[556] *Naděje v lepší Vánoce*, Osvěta lidu, 24. 12. 1932.

[557] *Hledání práce pro nezaměstnané*, Osvěta lidu, 21. 1. 1931.

[558] *Komunisté fanatisují nezaměstnané dělnictvo v Hradci Králové*, Osvěta lidu, 31. 1. 1931.

v nezaměstnanosti, a to především během zimních měsíců, kdy na práci bylo příliš špatné počasí. Příspěvek v nezaměstnanosti byl 20 Kč na osobu za měsíc vyplácený v podobě poukázky na potraviny.[559] Od prosince 1931 do března 1932 bylo nezaměstnaným takto vyplaceno 42 490 Kč a dalších 76 747 Kč bylo použito na mzdy dělníků, kteří prováděli výkopové práce rybníka u Piletického potoka (dnešní Šimkovy sady). Celkem bylo takto zaměstnáno přibližně 190 dělníků. 60 jich pracovalo na stavbě rybníka u Piletického potoka a 130 na dalších pracích. Mzda byla stanovena na 1 Kč za hodinu a práce pro ně byla pouze tři dny v týdnu, protože na víc nebyly finance.[560] I tak bylo podle městského zastupitele B. Nikodýma (KSČ) v únoru 1932 v Hradci Králové 200 nezaměstnaných.[561] Město nemyslelo pouze na nezaměstnané, ale také na jejich děti a vyhradilo částku 6000 Kč na jejich stravování.[562]

Na konci roku 1932 byl zřízen Okresní sbor pro péči o nezaměstnané na Královéhradecku, jehož úkolem bylo přerozdělování státních stravovacích poukázek, pořádání věcných a peněžních sbírek, zřizování nocleháren, ohříváren a stravoven.[563] Kromě sbírek byly prostředky získávány placením dobrovolných příplatků v restauracích nebo při nákupu vstupenek na plesy a do biografů. Také byl v městském zastupitelstvu schválen návrh na zavedení 10% obecní dávky z útraty v barech a vinárnách[564] a byla dvojnásobně zvýšena obecní dávka z nápojů. Předpokládaná vybraná částka 190 000 Kč společně s ostatními vybranými prostředky a darem ve výši 50 000 Kč od Královéhradecké spořitelny[565] měly být použity na obecní práce, aby se docílilo snížení nezaměstnanosti.[566] V této situaci se městské zastupitelstvo snažilo co nejrychleji realizovat stavební projekty. J Pilnáček komentoval zvyšování výdajů na stavební položky takto: „*Připomínám, že zvýšení této položky jest nutné, aby obec*

[559] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 5. února 1932.

[560] Tamtéž, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 15. dubna 1932.

[561] Tamtéž, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 5. února 1932.

[562] Tamtéž, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 15. dubna 1932.

[563] *Porada o nezaměstnanosti v Hradci Králové*, Osvěta lidu, 30. 11. 1932.

[564] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 16. prosince 1932.

[565] Tamtéž.

[566] Tamtéž.

měla rozpočtové opatření pro poskytování práce nezaměstnaným, o než není plně postaráno a kterým jest daleko vítanější produktivní práce a zasloužená dělnická mzda, nežli nedostatečná podpora v nezaměstnanosti.“[567] Mezi největší stavební projekty patřila výstavba budovy krajského soudu a budov okresního a finančního úřadu. Zastupitel Josef Tomášek (ČSDSD) jménem svým i 1800 nezaměstnaných dělníků a odborových organizací, které zastupoval, vyjádřil poděkování městskému zastupitelstvu za jejich práci a snahy o snížení nezaměstnanosti.[568] Ačkoliv hospodářská krize v druhé polovině 30. let 20. století postupně ustupovala, i tak město vynakládalo další částky na snížení nezaměstnanosti, například i v rozpočtu pro rok 1938 byla na tuto položku vyhrazena částka 200 000 Kč.[569]

Další velkou ranou bylo podepsání mnichovské dohody v září 1938. Protože se Hradec Králové nacházel v relativní blízkosti Sudet, musel se vypořádat s přílivem uprchlíků z těchto oblastí,[570] což vyvolalo bytovou nouzi, kterou se město snažilo snížit dostavení domů s 235 byty, i tak byl ale bytů nedostatek, což vedlo k prudkému zvyšování cen nájmů.[571] V listopadu 1938 bylo na Královéhradecku asi 660 uprchlíků,[572] do konce ledna 1939 jejich počet stoupnul na 1257,[573] z čehož 320 z nich bylo nezaměstnaných.[574] V Hradci Králové se na tyto uprchlíky konaly nejprve spíše věcné sbírky,[575] v roce 1939 pak i peněžité: „*Sběratele zažili mnohé zkušenosti radostné i neradostné, někde byli přivítaní s pochopením a viděli, že příspěvek je věnován ochotně. Jinde vycítili nevlídnost a rozmrzelost, takže dar ani*

[567] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 15. ledna 1932.

[568] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1933–1934, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 17. července 1933.

[569] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 19. listopadu 1937.

[570] *Lidé od hranic na Hradecko a Nechanicko*, Kraj Královéhradecký, 1. 10. 1938.

[571] Radek POKORNÝ, *Hradec Králové v období druhé republiky*, in: Jaroslav Šůla (ed.), *Když nad Hradcem vlál nacistický prapor…*, Hradec Králové 2010, s. 8–9.

[572] *Kolik je uprchlíků na Hradecku?*, Kraj Královéhradecký, 12. 11. 1938.

[573] *Kolik je uprchlíků na Hradecku a Nechanicku*, Kraj Královéhradecký, 28. 1. 1939.

[574] *Péče o uprchlíky v Hradci Králové*, Kraj Královéhradecký, 21. 1. 1939.

[575] *Sbírky darů pro naše hraničáře – uprchlíky na Královéhradecku a Nechanicku*, Kraj Královéhradecký, 22. 10. 1938.

mnoho netěšil. Někde opravdu nebyli doma, někde jen "doma nebyli"."[576] Celkově bylo vybráno 38 000 Kč, což bylo považováno spíše za zklamání.[577] V Hradci Králové mezitím na pomoc uprchlíkům vznikla sbírka Národní pomoci.[578] Jejím okresním referentem byl J. Pilnáček, který sám na sbírku přispěl 30 000 Kč,[579] výrazně přispěl i továrník R. Steinský-Sehnoutka, a to částkou 50 000 Kč, stejný obnos poslala Královéhradecká spořitelna.[580] Celkem nakonec sbírka dosáhla výše 250 000 Kč,[581] na čemž měl zásluhu právě i J. Pilnáček, který se na celé organizaci výrazně podílel.[582] Další problémy přišly po březnové okupaci Česko-Slovenské republiky, kdy došlo k prudkému zdražování.[583] Město kvůli tomu vyčlenilo částku 70 000 Kč na drahotní výpomoc dělníkům.[584] Další příspěvky dělníkům vyplácelo město podle vládních nařízení o drahotní výpomoci zaměstnancům.[585]

5.6. Shrnutí

Z výše popsaných faktů vyplývá, že J. Pilnáček vykonával funkci starosty v mimořádně složitém ekonomickém období, které bylo způsobeno zásahy vlády, a to především zákonem č. 77/1927 Sb., velkou hospodářskou krizí, mnichovskou dohodou a následnou okupací. Je důležité zmínit, že zadlužení a schodky obecních rozpočtů se netýkaly pouze Hradce Králové, ale byl to problém většiny obcí v Československé republice.[586] I přesto se povedlo v krátkém období dostat obecní rozpočty do rovnováhy

[576] *Sbírka královéhradecká*, Kraj Královéhradecký, 21. 1. 1939.

[577] Tamtéž.

[578] Radek POKORNÝ, *Hradec Králové v období druhé republiky*, in: Jaroslav Šůla (ed.), *Když nad Hradcem vlál nacistický prapor…*, Hradec Králové 2010, s. 8.

[579] *Budujeme základy „Národní pomoci"!*, Král Královéhradecký, 28. 1. 1939.

[580] *Budujeme základy „Národní pomoci" na Královéhradecku,* Král Královéhradecký, 21. 1. 1939.

[581] *Krásný úspěch sbírky Národní pomoci v Hradci Králové*, Kraj Královéhradecký, 18. 2. 1939.

[582] *Hradec Králové Národní pomoci*, Kraj Královéhradecký, 11. 2. 1939.

[583] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1940, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 27. září 1940.

[584] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 16. června 1939.

[585] Tamtéž, zápis o schůzi finanční komise konané 30. srpna 1939.

[586] Karel SCHELLE, *Organizace veřejné správy v letech 1848–1948*, Brno 1993, s. 446.

a vyvarovat se dalšímu zadlužení. I přes veškeré nepříznivé podmínky nemusel být vývoj a růst Hradce Králové zastaven a díky investicím na stavební projekty se dokázalo město alespoň z části vyrovnat s nezaměstnaností. Zároveň k tomu všemu se podařilo výrazně zvýšit hodnotu majetku města.

6. Městské podniky

Hradec Králové měl pod svou správou některé podniky ve městě. V této kapitole jsem se zaměřil na nejvýznamnější z nich a popsal jsem jejich finanční hospodaření a zároveň výstavbu, pokud k nějaké došlo. Kromě níže uvedených podniků to byla ještě mlékárna[587] a městské lázně, které jsem z důvodu jejich kompletní výstavby během starostování J. Pilnáčka podrobněji rozebral až v následující kapitole. Město také provozovalo ústav chudých, chorobinec a opatrovnu.[588]

6.1. Městská hromadná doprava

Na počátku 20. století vedení města zvažovalo zavedení tramvajové dopravy v Hradci Králové. Na Pražském mostě byly dokonce při rekonstrukci položeny koleje, ale k realizaci projektu nikdy nedošlo a koleje byly odstraněny v roce 1932.[589] V Hradci Králové už v 10. letech 20. století jezdily autobusy soukromníků a roku 1920 byl zahájen provoz poštovních autobusů, které přepravovaly kromě pošty i cestující.[590] Samotné městské autodráhy vznikly v listopadu 1928[591] a jejich prvním ředitelem byl Ervín Nápravník.[592] Každodenní pravidelný provoz poté zahájily od 1. prosince 1928,

[587] Byla postavena v letech 1925–1926 a nacházela se na Pražském Předměstí, ve své době se jednalo o jednu z nejmodernějších mlékáren na území Československa. Její provoz fungoval až do roku 1998. (převzato z: LZL, *Družstevní mlékárna*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/objekt/222-druzstevni-mlekarna, 6. 4. 2025.)

[588] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, rozpočty městského důchodu 1940–1949, rozpočty na rok 1940.

[589] Helena REZKOVÁ, *Historie městské hromadné dopravy v Hradci Králové 1928–2013,* Vlkov 2013, s. 23.

[590] Tamtéž, s. 24–26.

[591] Tamtéž, s. 31.

[592] Narodil se v roce 1884 v Hradci Králové. Řídil elektrické podniky v Hradci Králové a zasloužil se o elektrizaci města. Byl také správcem královéhradecké vodárny a od roku 1929 do roku 1935 ředitelem městských autodráh. Podílel se na vybudování městských plynáren, vodáren a lázní. V Hradci Králové založil východočeskou pobočku Elektrotechnického svazu československého a stal se jejím předsedou. Za zmínku též stojí jeho role při založení Aeroklubu v Hradci Králové v roce 1925 a obecně propagace letectví v Československu. Co se týká politického smýšlení byl E. Nápravník členem ND. Zemřel náhle po krátké nemoci 19. září 1935. Na pohřbu jeho význam vyzdvihnul F. Ulrich: „*Odchází význačný tvůrčí účastník nové historické epochy Hradce Králové*.“ (převzato z: *Ing. Ervín Nápravník zemřel*, Osvěta lidu,

a to celkem osmi autobusy.[593] O městskou hromadnou dopravu byl v Hradci Králové velký zájem a kapacity vozů často nedostačovaly poptávce, a proto město nakoupilo další autobusy a zavedlo nové linky.[594] V roce 1929 už městské autodráhy provozovaly 11 pravidelných linek, které nejezdily jen v samotném centru Hradce Králové, ale především spojovaly město s přilehlými předměstími a obcemi. Dvě linky poté zajížděly dokonce až do Nového Bydžova a Deštného v Orlických horách. Celkem bylo v prvním roce fungování městských autodráh přepraveno 1 154 000 cestujících.[595]

Na začátku 30. let vznikla ještě nová linka Hradec Králové – Nové Město nad Metují – Náchod a linka do Máslojed byla prodloužena až do Vřešťova a některé spoje až do Dvora Králové nad Labem. K obsluze nových linek bylo objednáno sedm nových vozů za 1 300 000 Kč.[596] Rozvoj městských autodráh zastavila světová hospodářská krize. Zvýšení cen pohonných hmot a zavedení daně z jízdného ve výši 30 % zhoršilo finanční situaci městských autodráh, které byly nuceny od 1. února 1933 zvýšit jízdné,[597] což ale zase vedlo k jejich menšímu využívání.[598] Počet přepravených osob klesl roku 1934 na pouhých 40 % proti roku 1932[599] a jedinou možností bylo úplné zrušení méně frekventovaných linek[600] a omezení těch zbývajících.[601] Provoz

---

21. 9. 1935. & *Příznivec letectví – inž. Ervín Nápravník mrtev*, Osvěta lidu 25. 9. 1935. & *Hradec Králové rozloučil se s řed. inž. Ervínem Nápravníkem*, Osvěta lidu 28. 9. 1935.)

[593] Helena REZKOVÁ, *Historie městské hromadné dopravy v Hradci Králové 1928–2013*, Vlkov 2013, s. 34.

[594] Tamtéž., s. 37.

[595] Tamtéž, s. 41–43.

[596] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 10. července 1931.

[597] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935, zápis o schůzi finanční komise konané 9. února 1933.

[598] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1933–1934, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 24. února 1933.

[599] Helena REZKOVÁ, *Historie městské hromadné dopravy v Hradci Králové 1928–2013*, Vlkov 2013, s. 50–53.

[600] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1933–1934, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 24. února 1933.

[601] Helena REZKOVÁ, *Historie městské hromadné dopravy v Hradci Králové 1928–2013*, Vlkov 2013, s. 50–53.

městských autodráh byl během krize zredukovaný přibližně na polovinu.[602] Obavu nad tímto omezením vznesl na schůzi městského zastupitelstva Jaromír Enšpenger (ČSNS), který upozornil, že udržování městských autodráh je naprosto klíčové pro utvoření Velkého Hradce, s čímž souhlasil i starosta J. Pilnáček.[603] Například v roce 1937 byla schválena přeměna pohonu 12 autobusů na svítiplyn za 350 000 Kč, což mělo do budoucna snížit provozní náklady městských autodráh a zároveň zlepšit finanční situaci městské plynárny.[604] Součástí toho bylo i zřízení plynové tankovací stanice pro autobusy.[605] Bylo vypočítáno, že po předělání budou provozní náklady těchto 12 autobusů sníženy z 365 600 Kč na 256 800 Kč ročně.[606] I když se díky těmto realizovaným opatřením povedlo stabilizovat finanční situaci autodráh, kvůli vypuknutí druhé světové války a nedostatku pohonných hmot došlo postupně k dalšímu omezení provozu na sedm stálých linek.[607]

6.2. Plynárna

Původní plynárna, která byla postavena v roce 1867, sloužila městu 50 let, než byla v roce 1917 kvůli špatnému technickému stavu uzavřena.[608] V roce 1927 proto bylo rozhodnuto o stavbě nové plynárny na výrobu dvojplynu.[609] Plynárna v celkovém nákladu 12 000 000 Kč byla postavena v Kuklenách a do provozu byla uvedena v roce

[602] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1937–1938, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 19. února 1937.

[603] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1933–1934, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 24. února 1933.

[604] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1937–1938, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 12. července 1937.

[605] Helena REZKOVÁ, *Historie městské hromadné dopravy v Hradci Králové 1928–2013*, Vlkov 2013, s. 62.

[606] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 8. července 1937.

[607] Helena REZKOVÁ, *Historie městské hromadné dopravy v Hradci Králové 1928–2013*, Vlkov 2013, s. 65.

[608] Karel MLYNÁŘ, Josef KAŇKA, *Hradec Králové přehled desetileté práce 1924–1934*, Hradec Králové 1934, s. 35.

[609] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1919–1929, zápis o schůzi finanční komise konané 5. ledna 1927.

1928. Její hodinový výkon byl 1000 m^3 plynu.[610] Ačkoliv bylo položeno 26 km potrubí, aby mohl být plyn rozváděn po městě, hlavním odběratelem měly být Škodovy závody.[611] To se ukázalo jako problém po vypuknutí velké hospodářské krize, kdy se jejich roční odběr mezí lety 1929–1932 snížil čtyřnásobně.[612] Ačkoliv počet odběratelů narůstal a s tím množství prodaného plynu, nedařilo se odstranit každoroční ztrátovost plynárny, která například v roce 1930 byla 372 625 Kč[613] a v rozpětí 150 000 až 300 000 Kč se držela i následující roky.[614] Proto bylo v roce 1936 rozhodnuto o přestavbě plynárny na svítiplyn, který měl větší výhřevnost a kvůli menší spotřebě uhlí nebyl tak drahý na výrobu. Zároveň se počítalo s prodejem koksu, který vznikal jako vedlejší produkt.[615] Náklady na přestavbu byly 700 000 Kč[616] a díky nim se podařilo už v roce 1937 snížit ztrátu pouze na 28 454 Kč[617] a do roku 1939 odstranit pasivitu plynárny úplně.[618] Zároveň byla schválena stavba druhé pece, protože první pec byla přetěžována a bylo nutné ji opravit.[619] Hned příští rok začala ještě stavba třetí pece.[620] Celkový výkon všech tří pecí byl 10 200 m^3 plynu za hodinu.[621] Schváleno bylo

[610] Karel MLYNÁŘ, Josef KAŇKA, *Hradec Králové přehled desetileté práce 1924–1934*, Hradec Králové 1934, s. 35–36.

[611] Josef BENEŠ, *Plynárna města Hradce Králové*, in: Arnošt Taussig (red.), *Hradec Králové a okolí*, Hradec Králové 1932, s. 66.

[612] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, účetní závěrka městského důchodu 1936, zpráva revizora účtů za rok 1936.

[613] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, fond Archiv města Hradce Králové, účetní závěrka městského důchodu 1930, zpráva finanční komise o uzávěrce obecních účtů města Hradce Králové za rok 1930.

[614] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, účetní závěrka městského důchodu 1936, zpráva revizora účtů za rok 1936.

[615] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 24. září 1936.

[616] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 19. října 1936.

[617] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 15. června 1938.

[618] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1939, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 16. března 1939.

[619] Tamtéž, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 22. června 1939.

[620] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1940, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 26. července 1940.

ještě rozšíření čisticího zařízení a zřízení debenzolační stanice v celkové ceně 1 500 000 Kč, protože existovala obava, že by se potrubí mohlo ucpat naftalínem.[622]

6.3. Vodárna a elektrické podniky

Smlouvou z roku 1870 převzalo město vodárnu na Labi od vojenské správy.[623] Kvůli značnému rozvoji a růstu města muselo město hledat další zdroje vody. K tomu byla vybrána řeka Orlice a také byly vybudovány dvě spouštěné studny na břehu řeky Labe v Plotištích nad Labem.[624] Dlouhodobě měla problém vyřešit myšlenka Metujského skupinového vodovodu, který měl zásobovat velká východočeská města včetně Hradce Králové pitnou vodou z oblasti Broumovska a Policka.[625] Náklad na vybudování měl být 56 852 000 Kč a měl být rozdělen mezi jednotlivá města, která měl propojovat. V případě Hradce Králové to měla být částka 14 358 000 Kč.[626] Kvůli průtahům příprav a nedostatku financí na stavbu muselo městské zastupitelstvo najít přechodné řešení, protože nedostatek vody v Hradci Králové a především na Novém Hradci Králové byl již kritický.[627] V roce 1930 proto začalo budování přístavby Labské vodní elektrárny za 862 348 Kč a do ní byla umístěna filtrační stanice se čtyřmi filtry od firmy DABEG v celkovém nákladu 941 900 Kč.[628] Kolaudace filtrační stanice proběhla 10. srpna 1932[629] a postupně do ní byl dokoupen i pátý[630] a šestý filtr.[631]

---

[621] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1941, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 14. listopadu 1941.

[622] Tamtéž.

[623] Jaromír JANOUŠEK, Václav ŽABKA, *Vodovod města Hradce Král.*, in: Stanislav Kadečka (red.), *Hradec Králové*, Hradec Králové 1948, s. 208.

[624] Tamtéž, s. 209.

[625] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1919–1929, zápis o schůzi finanční komise konané 6. prosince 1928.

[626] František CENGR, *Metujský vodovod*, Osvěta lidu, 30. 1. 1932.

[627] *Metujský vodovod*, Osvěta lidu, 11. 2. 1933.

[628] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935, zápis o schůzi finanční komise konané 1. července 1930.

[629] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 29. září 1932.

Kvůli pouze částečné realizaci Metujského skupinového vodovodu[632] bylo rozhodnuto o zakoupení dalších čtyř filtrů od firmy Českomoravská-Kolben-Daněk za 272 000 Kč.[633] Vodárna sice každý rok vykazovala ztrátu, která ale byla plně kryta z výnosu obecní dávky z vody a díky které pravidelně každý rok vykazovalo hospodaření vodárny přebytek okolo 200 000 Kč.[634]

Městské elektrické podniky sestávaly z tří vodních elektráren postavených v roce 1912 na Labi, v roce 1914 na Orlici a ještě v roce 1920 další na Orlici na Slezském Předměstí.[635] Celkové náklady na jejich výstavbu byly 8 091 000 Kč a zdánlivý výkon všech elektráren byl 3530 kVA.[636] Spotřeba v roce 1936 dosáhla téměř 7 000 000 kWh,[637] což byl dvojnásobek proti roku 1923.[638] Za starostování J. Pilnáčka byly kromě přístavby Labské elektrárny, která byla nutností kvůli vybudování filtrační stanice městských vodáren,[639] prováděny pouze rekonstrukce. Z těch větších zmíním rekonstrukci turbín v elektrárně na Orlici za 815 000 Kč, kterou prováděla firma Českomoravská-Kolben-Daněk,[640] a poté výměnu dvou turbín

---

[630] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1933–1934, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 20. října 1933.

[631] Jaromír JANOUŠEK, Václav ŽABKA, *Vodovod města Hradce Král.*, in: Stanislav Kadečka (red.), *Hradec Králové*, Hradec Králové 1948, s. 209.

[632] Přemysl STAHL, *Voda a město Hradec Králové*, Královéhradecká provozní. Dostupné na: https://www.khp.cz/voda-hrou/z-historie/voda-a-mesto-hradec-kralove/, 2. 3. 2025.

[633] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1937–1938, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 29. dubna 1937.

[634] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, účetní závěrka městského důchodu 1936, zpráva revizora účtů za rok 1936.

[635] Karel MLYNÁŘ, Josef KAŇKA, *Hradec Králové přehled desetileté práce 1924–1934*, Hradec Králové 1934, s. 34.

[636] Ervín NÁPRAVNÍK, *Elektrické podniky Hradce Králové*, Hradec Králové 1924, s. 12–17.

[637] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, účetní závěrka městského důchodu 1936, zpráva revizora účtů za rok 1936.

[638] Ervín NÁPRAVNÍK, *Elektrické podniky Hradce Králové*, Hradec Králové 1924, s. 22.

[639] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1929–1930, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 3. července 1930.

[640] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 27. dubna 1937.

v elektrárně na Slezském Předměstí v ceně 2 500 000 Kč.[641] Elektrické podniky byly po celou dobu výdělečné a vykazovaly zisk v nižších desetitisících Kč.[642]

6.4. Ústřední jatka a zastavárna

V roce 1930 bylo rozhodnuto o stavbě ústředních jatek, která by byla dostatečně velká pro potřeby budoucího Velkého Hradce Králové.[643] Stavba probíhala v režii města a Společenství řezníků, uzenářů a obchodníků s dobytkem v letech 1930–1931 a původně měla stát 4 200 000 Kč,[644] ale jejich cena se ještě o 700 000 Kč navýšila.[645] Areál byl umístěn na Pražském Předměstí v blízkosti nádraží a skládal se z jateční budovy s chladírnami, chlévů a administrační budovy, kde byla též umístěna laboratoř a byty zaměstnanců.[646] Už v prvním roce svého fungování porazila více než 12 000 kusů dobytka.[647] Jatka měla být soběstačným podnikem, ale i je zasáhla velká hospodářská krize, která způsobila pokles konzumu masa a tím i množství porážek, čímž v hospodaření jatek v roce 1933 vznikl schodek a od 1. ledna 1934 musela být schválena přechodná přirážka k jatečním poplatkům ve výši 3 haléřů z jednoho

[641] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1941, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 14. listopadu 1941.

[642] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, účetní závěrka městského důchodu 1936, zpráva revizora účtů za rok 1936.

[643] Josef BENEŠ, *Ústřední jatky města Hradce Králové a společenstva řezníků a uzenářů*, in: Arnošt Taussig (red.), *Hradec Králové a okolí*, Hradec Králové 1932, s. 67.

[644] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935, zápis o schůzi finanční komise konané 10. dubna 1930.

[645] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 15. ledna 1932.

[646] Josef BENEŠ, *Ústřední jatky města Hradce Králové a společenstva řezníků a uzenářů*, in: Arnošt Taussig (red.), *Hradec Králové a okolí*, Hradec Králové 1932, s. 67.

[647] Tamtéž.

kg masa, což mělo schodek 40 000 Kč pokrýt.[648] Po zlepšení finanční situace jatek byla tato přirážka od 1. února 1936 zrušena.[649]

Městská zastavárna fungovala v Hradci Králové od roku 1878, ale od roku 1915 začala vykazovat ztráty[650] a její činnost byla v roce 1920 omezena na dva dny v týdnu[651] a o rok později bylo rozhodnuto o jejím úplném zrušení.[652] Velká hospodářská krize si ale opět vyžádala její zprovoznění. Obnovena byla v prostorech bývalých jatek.[653] Svou činnost zahájila 21. prosince 1931[654] a fungovala pouze v odpoledních hodinách.[655] Za rok 1932 vykazovala zisk 9 468 Kč[656] a o rok později už dokonce 22 004 Kč.[657] V roce 1933 přijala téměř 8000 zástav[658] a prostory bývalých jatek se ukázaly jako nedostačující, a proto byla zastavárna přemístěna do bývalé budovy okresního a krajského soudu.[659]

[648] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935, zápis o schůzi finanční komise konané 19. prosince 1933.

[649] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 17. ledna 1936.

[650] Karel MLYNÁŘ, Josef KAŇKA, *Hradec Králové přehled desetileté práce 1924–1934*, Hradec Králové 1934, s. 43.

[651] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1919–1929, zápis o schůzi finanční komise konané 12. června 1920.

[652] Tamtéž, zápis o schůzi finanční komise konané 25. července 1921.

[653] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 10. července 1931.

[654] Tamtéž, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 23. prosince 1931.

[655] *Městská zastavárna v Hradci Králové*, Osvěta lidu, 19. 12. 1931.

[656] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, účetní závěrka městského důchodu 1932, zpráva o revizi účtů obecních důchodů za rok 1932.

[657] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, účetní závěrka městského důchodu 1933, zpráva o revizi účtů obecních důchodů za rok 1933.

[658] Karel MLYNÁŘ, Josef KAŇKA, *Hradec Králové přehled desetileté práce 1924–1934*, Hradec Králové 1934, s. 44.

[659] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 23. července 1935.

7. Výstavba města

Už od zbourání hradeb v roce 1884 ve městě probíhala masivní výstavba. Tu plánovala a na její kontrolu dohlížela městská technická kancelář založená v roce 1884.[660] Město jako vlastník pozemků si zajistilo dodržování parcelačních a zastavovacích podmínek i v kupních smlouvách. Kupec musel pozemek zastavět do dvou let, pokud tak neučinil, město mělo právo ho vykoupit zpět s 15% srážkou z původní kupní ceny.[661] Každý blok měl stanovené zvláštní zastavovací podmínky,[662] které se postupně zpřísňovaly až do 30. let 20. století.[663] Městská technická kancelář určovala počet a výšku pater, nadmořskou výšku hlavních říms vůči chodníku, hřebenů střech a chodníků. Parapety a nadpraží oken na sebe musely výškově navazovat a určován byl i druh a barva krytin a fasád.[664] Pokud by stavebník podmínky nedodržel, mohla být kupní smlouva dodatečně zrušena a nemovitost by převzalo město.[665]

Během starostování J. Pilnáčka se výstavba nezastavila. Pokračovalo se ve stavbě některých započatých projektů, jako například nádraží v Hradci Králové, které bylo dokončeno v roce 1935 a ve 30. letech vypravilo denně 120 vlaků, jež přepravily 9 000 cestujících.[666] Jak uvádí Jan Jakl, mnoho projektů bylo připraveno ještě za minulého zastupitelstva, a proto na začátku 30. let 20. století probíhala intenzivní výstavba: „*Dokonce lze konstatovat, že výstavba byla kvantitativně větší než ve 20. letech za starosty Ulricha. Vysvětlení lze spatřovat v tom, že většina staveb byla projekčně připravena a že podkladem pro výstavbu se stal kvalitní regulační plán*

[660] Karel MAIER, *Urbanistický salon republiky: jak se to podařilo,* in: Jan Jakl (red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2010, s. 190.

[661] Marie BENEŠOVÁ, František TOLMAN, Jan JAKL, *Salón republiky, moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000, s. 102.

[662] Tamtéž, s. 101–102.

[663] Karel MAIER, *Urbanistický salon republiky: jak se to podařilo,* in: Jan Jakl (red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2010, s. 190.

[664] Marie BENEŠOVÁ, František TOLMAN, Jan JAKL, *Salón republiky, moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000, s. 101–102.

[665] Karel MAIER, *Urbanistický salon republiky: jak se to podařilo,* in: Jan Jakl (red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2010, s. 190.

[666] Jan JAKL, *Hradec Králové*, Praha/Litomyšl 2005, s. 31.

Josefa Gočára.“[667] [668] Nelze tedy říct, že všechny projekty realizované ve 30. letech 20. století byly pouze zásluhou nového městského zastupitelstva. Na větší míře výstavby se také podepsala velká hospodářská krize. Ačkoliv město muselo provádět úsporná opatření, velkými stavebními projekty se snažilo snížit nezaměstnanost a nastartovat ekonomiku. Jak uvedl sám J. Pilnáček: „*Úsporná praxe nebyla na újmu činnosti programu investičního k postupnému realisování nejdůležitějších projektů stavebních podle možnosti a sil obce.*“[669] Vzhledem k odeznění krize a dostavby většiny budov, které město nutně potřebovalo ke svému fungování, došlo na konci 30. let 20. století k určitému útlumu výstavby.

7.1. Vojenské a civilní letiště ve Věkoších

Už v roce 1925 vedl tehdejší starosta F. Ulrich jednání o zřízení vojenského a civilního letiště, které by zvýšilo prestiž města a díky leteckému spojení s Prahou by se město mohlo napojit na mezinárodní letecké linky.[670] Jako ideální místo nakonec byly zvoleny Věkoše, které už v té době byly součástí Hradce Králové a byl zde dostatek nezastavěného prostoru. Od roku 1927 byl projednáván výkup pozemků.[671] Celkem bylo vykoupeno přes 71 ha v celkové ceně 2 261 000 Kč. Od roku 1929 začala postupná výstavba vojenských objektů. Byla postavena strážnice, železobetonový hangár, střelnice a budovy kasáren v ceně 8 000 000 Kč.[672] Letiště bylo primárně vojenské a sloužilo pro Letecký pluk č. 4, který zde byl umístěn z důvodu lepšího zabezpečení vzdušeného prostoru nad severovýchodními Čechami a možného budoucího konfliktu s Německem.[673] Kvůli převelení tohoto pluku do Hradce Králové

[667] Jan JAKL, *Hradec Králové*, Praha/Litomyšl 2005, s. 30.

[668] Miroslav RICHTER, Eva SEMOTANOVÁ, *Historický atlas měst České republiky (svazek č. 5 Hradec Králové)*, Praha 1998, mapový list č. 12.

[669] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1933–1934, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 21. prosince 1934.

[670] Zdeněk DOUBEK, Helena REZKOVÁ, *Létání a letiště v Hradci Králové*, Vlkov 2011, s. 48.

[671] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1919–1929, zápis o schůzi finanční komise konané 20. prosince 1927.

[672] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1929–1930, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 18. ledna 1929.

[673] Petr GRULICH a kol., *Hradec Králové*, Hradec Králové 2017, s. 486.

bylo zapotřebí celkem 74 nových bytů pro posádku. Město se zavázalo, že 30 z nich zřídí. Kvůli tomu byla odhlasována stavba tří třípatrových domů s celkem 54 byty v dnešní ulici Bidlova (zbylých 24 bytů bylo použito k pronájmu pro nemajetné rodiny) v celkovém nákladu 2 222 220 Kč.[674] [675] V roce 1935 bylo také rozhodnuto o stavbě kasáren ve Věkoších pro některé oddíly nově vzniklého Protiletadlového dělostřeleckého pluku 154.[676] Celkový náklad se pohyboval okolo 3 500 000 Kč.[677] V roce 1938 došlo ještě k přístavbě garáží kasáren v ceně 540 000 Kč.[678] Co se týče civilního letectví, byla v roce 1935 postavena malá letištní budova. Nová letecká trať Praha – Hradec Králové – Opava (Moravská Ostrava) byla slavnostně spuštěna 1. července 1935. Prvního letu se zúčastnil i bývalý starosta F. Ulrich.[679] Cena letenky na celou trať byla 160 Kč[680] a cesta trvala i s mezipřistáním dvě hodiny a pět minut.[681] V roce 1936 byla linka omezena pouze na úsek Praha – Hradec Králové[682] a poté byla kvůli malé obsazenosti zrušena úplně.[683]

[674] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1929–1930, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 16. prosince 1930.

[675] Domů bylo nakonec postaveno šest a celkový náklad byl 4 225 592 Kč (převzato z: SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, záležitosti stavební a veřejné komunikace (1927–1930), rozpočet výloh na jeden dům.)

[676] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 22. listopadu 1935.

[677] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 14. května 1936.

[678] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1937–1938, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 16. prosince 1938.

[679] *Zahájení letecké dopravě na letecké lince Hradec – Praha – Mor. Ostrava*, Osvěta lidu, 6. 7. 1935.

[680] *Města Hradec Králové, Opava a Mor. Ostrava v letecké dopravě místní a mezinárodní*, Osvěta lidu, 29. 6. 1935.

[681] *Nová letecká trať*, Osvěta lidu, 29. 6. 1935.

[682] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 22. května 1936.

[683] Zdeněk DOUBEK, Helena REZKOVÁ, *Létání a letiště v Hradci Králové,* Vlkov 2011, s. 52.

7.2. Tyršův most

Ve snaze zlepšit dopravní situaci ve městě se rozhodlo město postavit nový most přes Labe. V té době v Hradci Králové přes tuto řeku existoval pouze Wilsonův most (dnes Pražský most), který kvůli zvýšení objemu dopravy nedostačoval, a hlavně pro chodce už na něm nebyla dopravní situace bezpečná.[684] [685] Navrženo bylo, aby byl most umístěn u budovy muzea asi 500 m od Wilsonova mostu, čímž se měl mezi ně provoz rovnoměrně rozdělit.[686] Proti tomuto návrhu hlasoval pouze E. Pravda (ČSL Domova), který most navrhoval umístit u Okresní nemocnice,[687] což bylo odmítnuto a odhlasován byl původní návrh.[688] Podobu obloukového mostu navrhl J. Gočár a jedná se o železobetonovou konstrukci o rozpětí 40 m, která je ztužena příčnými stěnami a nese mostovku o rozměrech 16 x 60 m.[689] Samotnou realizaci projektu provedla firma Ivana Fifky a Jindřicha Moravce.[690] Celkové náklady na výstavbu činily 4 100 000 Kč a město na ně získalo příspěvek 1 640 000 Kč (40%) od Ministerstva veřejných prací.[691] Stavba byla zahájena v srpnu 1932 a slavnostního otevření 25. června 1933 se zúčastnil i tehdejší ministr veřejných prací J. Dostálek.[692] Kvůli umístění mostu blízko nové budovy Sokolovny a kvůli 100. výročí narození zakladatele Sokola Miroslava Tyrše byl nový most pojmenován Tyršův a náměstí

[684] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 18. září 1931.

[685] Dle sčítání z roku 1930 za den přes most přešlo 40 360 pěších osob a přejelo 1921 motorových vozidel, 6230 kol, 1038 povozů a 896 ručních vozíků. (převzato z: *Nový most přes Labe u Musea v Hradci Králové*, Osvěta lidu, 23. 12. 1931.)

[686] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 18. září 1931.

[687] Na tomto místě byl most postaven až v roce 1972. (převzato z: LZL, *Most u soutoku*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/objekt/247-most-u-soutoku, 28. 3. 2025.)

[688] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 18. září 1931.

[689] Filip MARŠÁLEK, *Tyršův most*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/objekt/98-tyrsuv-most, 28. 3. 2025.

[690] *Nový most přes Labe u Musea v Hradci Králové*, Osvěta lidu, 23. 12. 1931.

[691] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 10. dubna 1931.

[692] *Otevření Tyršova mostu*, Osvěta lidu, 28. 6. 1933.

na levé straně řeky bylo pojmenováno podle druhého zakladatele Sokola Jindřicha Fügnera (dnes náměstí Osvoboditelů).[693]

7.3. Okresní a krajský soud a věznice

Původně byla pro soudní účely využívána budova radnice, která ale na počátku 20. století svou kapacitou nedostačovala, proto od roku 1919 bylo jednáno o výstavbě nové budovy soudu a věznice.[694] Město zdarma poskytlo Ministerstvu spravedlnosti stavební pozemek v hodnotě 1 000 000 Kč a další 1 000 000 Kč přispělo s podmínkou, že bude zrušen závazek města na bezplatné používání radniční budovy[695] Ministerstvem spravedlnosti.[696] Budova pro krajský a okresní soud a věznici byla postavena firmou Roberta Schmidta[697] podle projektu V. Rejchla mladšího,[698] který využil pětiúhelníkový tvar pevnostního kavalíru, který dříve stál na stavebním pozemku, a proto pro stavbu zvolil stejný půdorys. Budova má klasicistní průčelí[699] a před ní jsou dvě pískovcové sochy od Josefa Bílka.[700] Slavnostní otevření proběhlo 21. října 1934.[701] Budova

[693] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 18. září 1931.

[694] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1933–1934, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 24. března 1933.

[695] J. Pilnáček se osobně zasloužil o úpravu budovy radnice, kde byla poté umístěna galerie a pamětní místnost Ignáta Hermanna a Jana Hostivíta Pospíšila. (převzato z: Jan JAKL, *Hradec Králové,* Praha/Litomyšl 2005, s. 31.)

[696] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1933–1934, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 24. března 1933.

[697] *Stavba krajského soudu mohutným stavebním dílem*, Osvěta lidu, 20. 10. 1934.

[698] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 10. dubna 1931.

[699] Jakub POTŮČEK, *Hradec Králové architektura a urbanismus 1895–2009*, Hradec Králové 2009, s. 100.

[700] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 5. března 1935.

[701] Jakub POTŮČEK, *Hradec Králové architektura a urbanismus 1895–2009*, Hradec Králové 2009, s. 100.

věznice byla dokončena až 1. listopadu 1935.[702] Celkové náklady na stavbu byly 15 273 000 Kč.[703]

7.4. Okresní a finanční úřad

Plánování projektu probíhalo už od roku 1930, kdy bylo určeno místo stavby v blízkosti Žižkových sadů.[704] Město na obě budovy poskytlo zdarma stavební pozemky.[705] Ministerstvo veřejných prací objednalo návrhy na stavbu okresního a finančního úřadu od architektů J. Gočára, Bohumila Slámy, J. Rejchla a O. Lisky.[706] Jako nejlepší vybralo projekt J. Gočára, který naplánoval pro oba úřady společnou budovu s dvěma křídly, která byla spojena kolmou o patro nižší budovou. Vznikla tedy budova s půdorys ve tvaru písmene „H“.[707] Cena stavby okresního úřadu byla 3 930 000 Kč.[708] Částkou 1 310 000 Kč na něj přispělo Ministerstvo vnitra, 300 000 Kč Ministerstvo sociální péče a 300 000 Kč Královéhradecký okres.[709] Stavba finančního úřadu stála 3 950 000 Kč[710] a částku mělo postupně městu splatit Ministerstvo financí.[711] Zároveň město počítalo s každoroční úsporou asi 44 000 Kč, které platilo

[702] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 17. ledna 1936.

[703] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1933–1934, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 12. května 1933.

[704] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, záležitosti stavební a veřejné komunikace (stavba okresních úřadů), projev J. Pilnáčka při otevření budov.

[705] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 14. června 1935.

[706] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 10. dubna 1931.

[707] Marie BENEŠOVÁ, František TOLMAN, Jan JAKL, *Salón republiky, moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000, s. 94–95.

[708] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, záležitosti stavební a veřejné komunikace (stavba okresních úřadů), přehled veškerých nákladů na stavbu okresního úřadu v Hradci Králové.

[709] Tamtéž, projev J. Pilnáčka při otevření budov.

[710] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 14. června 1935.

[711] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, záležitosti stavební a veřejné komunikace (stavba okresních úřadů), projev J. Pilnáčka při otevření budov.

za pronájem původních prostorů, kde byly úřady umístěny.[712] Stavba započala 23. července 1935[713] a provedly ji firmy Jana Mádlíka, Jana Včeláka a Václava a Františka Capouška.[714] Otevření proběhlo 4. října 1936 za přítomnosti ministra financí Josefa Kalfuse, ministra vnitra Jana Černého a ministra veřejných prací J. Dostálka (ČSSL).[715]

7.5. Sborové velitelství 2. armádního sboru

Největším stavebním projektem druhé poloviny 30. let byla stavba Sborového velitelství 2. armádního sboru. To bylo do Hradce Králové převeleno rozhodnutím Ministerstva národní obrany z 5. září 1935. Do stavby nové budovy sloužil jako sborové velitelství dům čp. 277,[716] který město získalo od Družstva Božena Němcová, které bylo v likvidaci, pod podmínkou, že výdělky z domu město bude dávat do fondu na výstavbu nové budovy městské galerie.[717] Nakonec byl pro stavbu vybrán pozemek o celkové výměře 1280 m^2 na bývalém Ravelinu č. 9.[718] Stavbu s půdorysem kruhové výseče a výrazným hlavním vchodem se šesti sloupy projektoval J. Rejchl.[719] Na základě výběrového řízení byly stavební práce zadány firmě Františka Komárka a celková cena

[712] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 26. dubna 1935.

[713] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, záležitosti stavební a veřejné komunikace (stavba okresních úřadů), projev J. Pilnáčka při otevření budov.

[714] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 23. července 1935.

[715] *Slavnostní otevření za přítomnosti tří ministrů*, Osvěta lidu, 3. 10. 1936.

[716] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 10. října 1935.

[717] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935, zápis o schůzi finanční komise konané 3. října 1935.

[718] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 8. července 1937.

[719] LZL, *Armádní sborové velitelství se dvěma vilami*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/objekt/40-armadni-sborove-velitelstvi-se-dvema-vilami, 30. 3. 2025.

budovy byla 5 848 696 Kč.[720] Město také muselo zařídit 90 bytů pro zaměstnance velitelství.[721] Proto bylo rozhodnuto o stavbě sedmi třípatrových domů a dvou vil v celkové hodnotě 6 500 000 Kč.[722] Velitelství bylo dostavěno 21. září 1938.[723] Vzhledem k podpisu mnichovské dohody a následné okupace ho československá armáda příliš dlouho nevyužívala. Budova byla za války přejmenována na Manfred von Richthofen Haus[724] a využívalo ji gestapo.[725] Po válce ji J. Rejchl adaptoval pro Lékařskou fakultu Karlovy univerzity.[726]

7.6. Městské lázně

O vybudování městských lázní k oslavě desátého výročí vzniku Československé republiky rozhodl výbor Královéhradecké spořitelny. Město mělo poskytnout pozemek a Královéhradecká spořitelna chtěla provést celou stavbu sama a poté lázně odevzdat městu s podmínkou, že nebudou městským výdělečným podnikem, ale jejich zisk bude pouze pokrývat náklady na provoz.[727] Nakonec ale stavbu na základě návrhu spořitelny muselo provést město, protože Ministerstvo vnitra zakázalo, aby spořitelna stavbu prováděla sama.[728] Vypracováním návrhu pověřila Královéhradecká spořitelna

[720] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1937–1938, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 3. září 1937

[721] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 22. května 1936.

[722] Tamtéž, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 22. května 1936.

[723] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1937–1938, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 14. října 1938.

[724] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1941, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 14. listopadu 1941.

[725] LZL, *Armádní sborové velitelství se dvěma vilami*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/objekt/40-armadni-sborove-velitelstvi-se-dvema-vilami, 30. 3. 2025.

[726] Marie BENEŠOVÁ, František TOLMAN, Jan JAKL, *Salón republiky, moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000, s. 111.

[727] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1929–1930, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 26. srpna 1930.

[728] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 18. září 1931.

O. Lisku, který ho musel kvůli překročení rozpočtu o téměř 2 000 000 Kč několikrát předělat. Schválen byl nakonec až čtvrtý projekt.[729] Z původního návrhu tak zmizela například střešní terasa a skleněná komunikační věž.[730] Vnitřní bazén měl rozměry 30 x 12 m a obsahoval tehdy unikátní zařízení pro umělé vlnobití.[731] Součástí celého komplexu byly také vanové lázně, parní komory, bazén s teplou a studenou vodou, sprchy, masážní sál, odpočívárna, tělocvična,[732] kadeřnický salón, občerstvení a terasa.[733] Lázně byly postaveny firmou V. a F. Capouška a celkový náklad 5 275 178 Kč byl plně hrazen Královéhradeckou spořitelnou.[734] Ke slavnostnímu otevření došlo 11. dubna 1933.[735]

7.7. Další stavby

Kromě výše zmíněného město realizovalo i jiné stavební projekty. Mezi ně patřil například Sklářský ústav, Ředitelství státních drah,[736] Státní průmyslová škola[737] a dostavba druhé části Masarykových národních škol.[738] [739] Z obytných budov bylo

[729] Jakub POTŮČEK, *Hradec Králové architektura a urbanismus 1895–2009*, Hradec Králové 2009, s. 102.

[730] Tamtéž, s. 103.

[731] Marie BENEŠOVÁ, František TOLMAN, Jan JAKL, *Salón republiky, moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000, s. 96.

[732] Ladislav ZIKMUND-LENDER, *Struktura města v zeleni*, Hradec Králové 2017, s. 175.

[733] Jakub POTŮČEK, *Hradec Králové architektura a urbanismus 1895–2009*, Hradec Králové 2009, s. 103.

[734] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 18. září 1931.

[735] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1933–1934, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 18. dubna 1933.

[736] Jan JAKL, *Hradec Králové*, Praha/Litomyšl 2005, s. 30–31.

[737] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 29. září 1932.

[738] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 11. července 1932.

[739] K jejich definitivní dostavbě podle původního Gočárova návrhu došlo až mezi lety 1957–1959. (převzato z: Marie BENEŠOVÁ, František TOLMAN, Jan JAKL, *Salón republiky, moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000, s. 112.)

nejdůležitějších výše zmíněných sedm domů pro zaměstnance velitelství, kromě nich byly postaveny obytné domy pro zaměstnance Státních drah, dva domy s 43 byty v dnešních ulicích Bidlova a Okružní,[740] dům pro chudé v Malšovicích[741] a během okupace ještě deset dvojdomků pro německé dělníky v dnešních ulicích Lidická a Jánošíkova.[742] Dostavěna byla také okresní silnice Hradec Králové – Věkoše – Správčice.[743] Za účelem chovu ryb a zavlažování místních polí byly vybudovány rybníky Šanovec, Výskyt,[744] Biřička[745] a Jáma[746] a byly postaveny nové hájovny ve Svinarech[747] v Hoděšovicích[748] a na Novém Hradci Králové.[749] Co se týče soch, nejvíce se ve 30. letech 20. století prosadil Josef Václav Škoda, který vyrobil sochu na pomník L. Pospíšila,[750] sochu Soutok Labe a Orlice,[751] sochu Boženy Němcové[752]

[740] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1939, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 28. dubna 1939.

[741] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 15. června 1938.

[742] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1940, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 26. července 1940.

[743] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1933–1934, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 23. září 1933.

[744] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1941, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 27. března 1942.

[745] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1937–1938, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 12. července 1937.

[746] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1939, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 22. června 1939.

[747] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1937–1938, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 12. července 1937.

[748] Tamtéž, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 29. dubna 1938.

[749] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1936–1942, zápis o schůzi finanční komise konané 16. června 1939.

[750] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1933–1934, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 1. července 1933.

[751] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1929–1935, zápis o schůzi finanční komise konané 25. května 1934.

[752] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1940, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 16. prosince 1940.

a fontánu před budovou muzea.[753] Byly zbudovány sady u Piletického potoka (dnešní Šimkovy sady).[754] V průběhu 40. let 20. století muselo město řešit otázku pohřbívání, protože svůj vlastní hřbitov nemělo,[755] a tak muselo využívat hřbitovy na Pouchově, v Kuklenách, na Kopci svatého Jana a na Novém Hradci Králové, které už byly ale v té době velmi zaplněné a často už je nebylo kam rozšiřovat. Bylo proto rozhodnuto o zřízení lesního hřbitova.[756]

[753] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 22. listopadu 1935.

[754] Tamtéž.

[755] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1939, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 15. prosince 1939.

[756] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1941, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 27. března 1942.

8. Velký Hradec Králové

V době starostování J. Pilnáčka byl dnešní Hradec Králové rozdělen na jednotlivé obce, a proto nelze plně ztotožňovat dnešní Hradec Králové s tím z let 1849–1942. V průběhu let docházelo k pokusům o sloučení Hradce Králové s okolními obcemi, a právě jimi jsem se zabýval v této kapitole.

8.1. Rozdělení města a snahy o jeho sloučení

Královéhradecké panství tvořilo do roku 1849 kromě samotného města také 20 okolních vesnic.[757] To bylo změněno prozatímním obecním zákonem, který byl vydán 17. března 1849[758] a podle něhož se nejmenšími instancemi samosprávy staly obce.[759] Tím došlo k rozdělení královéhradeckého panství na 13 obcí. Většina obcí se proti tomu odvolala ke Krajskému úřadu v Jičíně a na Ministerstvo vnitra ve Vídni, ale jejich námitky byly zamítnuty.[760] V roce 1850 byl Hradec Králové omezen pouze na rozlohu 345 ha uvnitř hradeb s 200 domy a 8000 obyvateli včetně vojenské posádky.[761] Snahy o opětovné sloučení se objevily v první polovině 20. století. Například L. Pospíšil se neúspěšně pokoušel sloučit Hradec Králové a Pražské Předměstí.[762] Regulační plán z roku 1911[763] vypracovaný O. Liskou a V. Rejchlem počítal s budoucím spojením s okolními obcemi.[764] Na tento plán O. Liska navázal v roce 1919 projektem jednotné regulace celé královéhradecké aglomerace.[765] V březnu

[757] Jiří KRÁTKÝ, *Urbanistická koncepce Hradce Králové*, Hradec Králové 1990, s. 56–57.

[758] Karel SCHELLE, *Organizace veřejné správy v letech 1848–1948*, Brno 1993, s. 41.

[759] Jaroslav ŠŮLA, *Úvodem*, in: Petr Zimmermann (ed.), *Radnice v Hradci Králové: Její reprezentanti a jejich činnost v letech 1850–1998*, Hradec Králové 1998, s. 11.

[760] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, utvoření velkého Hradce Králové, slučování obcí (Věkoše), stanovisko města Hradce Králové k utvoření tzv. Velkého Hradce Králové a sloučení příslušných měst a obcí z 26. ledna 1942.

[761] Jiří KRÁTKÝ, *Urbanistická koncepce Hradce Králové*, Hradec Králové 1990, s. 56–57.

[762] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1941, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 26. ledna 1942.

[763] Jakub POTŮČEK, *Královéhradecký architekt a urbanista Oldřich Liska*, archiweb. Dostupné na: https://www.archiweb.cz/news/kralovehradecky-architekt-a-urbanista-oldrich-liska, 6. 4. 2025.

[764] Jiří KRÁTKÝ, *Urbanistická koncepce Hradce Králové*, Hradec Králové 1990, s. 80.

[765] Tamtéž, s. 82.

1923 se tehdejšímu královéhradeckému starostovi povedlo dojednat sloučení s Věkošemi.[766] Hradec Králové investoval do výstavby silnice do Věkoš, kterou později rozšířil až do Správčic, které byly osadou Věkoš, a zavázal se, že bude dotovat chod věkošské školy a knihovny.[767] Kromě toho do Věkoš zavedl autobusovou dopravu a nechal zde vybudovat letiště.[768] Největší pokusy o opětovné sjednocení proběhly v roce 1926 z iniciativy F. Ulricha, které ztroskotaly na požadavcích a podmínkách slučovacích smluv, které si okolní obce kladly.[769] Další pokusy inicioval J. Pilnáček, který se snažil o vytvoření osadního zřízení.[770] Jednání, která probíhala v roce 1931 s Malšovicemi a dvakrát v letech 1931 a 1936 se Slezským Předměstím, nebyla úspěšná, kvůli špatné zkušenosti s osadním zřízením například ve městech Polička a Litomyšl.[771] K neúspěchu jednání mohlo vést i rozvržení politických sil v jednotlivých obcích, kdy v Hradci Králové měly převahu pravicové strany a v okolních obcích strany levicové. Vzhledem k počtu obyvatel v jednotlivých obcích by to znamenalo, že po sloučení by s velkou pravděpodobností měly levicové strany ve Velkém Hradci Králové většinu, což byl dle některých zastupitelů obcí okolo Hradce Králové důvod, proč ke sloučení nedošlo. Tato tvrzení dementoval M. Kafka (ND), který poukazoval na to, že se pravicové strany nikdy nestavěly proti vytvoření Velkého Hradce Králové.[772] Ačkoliv už dnes není přesné možné zjistit, kde byla příčina, lze pouze dodat, že samotný iniciátor sloučení F. Ulrich byl ze strany ND, tudíž minimálně nějaká část pravicových politiků Hradce Králové musela se sloučením souhlasit.

---

[766] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí finanční komise 1919–1929, zápis o schůzi finanční komise konané 3. března 1923.

[767] Jan ČERNÝ, *Místní dějiny obce Věkoš u Hradce Králové*, Hradec Králové 1931, s. 35.

[768] Tamtéž, s. 37.

[769] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, utvoření velkého Hradce Králové, slučování obcí (Věkoše), stanovisko města Hradce Králové k utvoření tzv. Velkého Hradce Králové a sloučení příslušných měst a obcí z 26. ledna 1942.

[770] Jednalo se o zřízení, kde osada byla přesně ohraničená část města, která měla svůj vlastní majetek a sama ho spravovala. Proto si osada volila si starostu a zastupitelstvo, které rozhodovalo nejen o správě majetku, ale také o výši obecních dávek a přirážek. (převzato z: *O sloučení Hradce Králové se Slezským Předměstím*, Osvěta lidu, 27. 1. 1934.)

[771] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, utvoření velkého Hradce Králové, slučování obcí (Věkoše), stanovisko města Hradce Králové k utvoření tzv. Velkého Hradce Králové a sloučení příslušných měst a obcí z 26. ledna 1942.

[772] *O sloučení Hradce Králové se Slezským Předměstím*, Osvěta lidu, 27. 1. 1934.

8.2. Plány na vytvoření Velkého Hradce Králové během Protektorátu Čechy a Morava

Myšlenka na vytvoření Velkého Hradce Králové se opět začala řešit až po německé okupaci, kdy bylo 22. února 1940 vydáno vládní nařízení č. 108/1940 Sb. o některých opatřeních k zjednodušení správy při územních nebo jiných změnách ve vnitřní správě,[773] podle něhož mohlo Ministerstvo vnitra slučovat nebo rozlučovat obce.[774] Vzhledem k tomu, že Hradec Králové do té doby i přes veškeré snahy sloučen nebyl, dalo se očekávat, že v této věci dojde k jednání. Důležité bylo i vládní nařízení č. 394/1941 Sb. ze 17. listopadu 1941,[775] které doplňovalo původní zákon především o bod, který se týkal slučování obcí, které od této chvíle mohlo Ministerstvo vnitra slučovat, pokud to vyžadoval veřejný zájem.[776] Těmito slučovacími procesy měl být pověřen okresní úřad, a proto se věcí začal zabývat okresní hejtman František Rublič, který svolal informativní schůzku na začátek listopadu 1940. Vzhledem k jeho náhlému úmrtí byla schůze svolána až 25. listopadu 1940. Zvolena byla pracovní komise, která se však nikdy nesešla, protože se situací začaly zabývat úřady říšského protektora.[777] Podle studijního plánu byly části Královéhradeckého okresu rozděleny

[773] *Vládní nařízení č. 108/1940 Sb. o některých opatřeních k zjednodušení správy při územních nebo jiných změnách ve vnitřní správě*, Aspi. Dostupné na: https://www.aspi.cz/opispdf/1940/036-1940.pdf, 7. 3. 2025.

[774] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, utvoření velkého Hradce Králové, slučování obcí (Věkoše), stanovisko města Hradce Králové k utvoření tzv. Velkého Hradce Králové a sloučení příslušných měst a obcí z 26. ledna 1942.

[775] *Novela vládního nařízení č. 394/1941 Sb. o opatřeních k zjednodušení správy*, Aspi. Dostupné na: https://www.aspi.cz/products/lawText/1/9773/1/2/vladni-narizeni-c-394-1941-sb-kterym-se-meni-a-doplnuje-vladni-narizeni-ze-dne-22-unora-1940-c-108-sb-o-nekterych-opatrenich-k-zjednoduseni-spravy-pri-uzemnich-nebo-jinych-zmenach-ve-vnitrni-sprave, 7. 3. 2025.

[776] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, utvoření velkého Hradce Králové, slučování obcí (Věkoše), stanovisko města Hradce Králové k utvoření tzv. Velkého Hradce Králové a sloučení příslušných měst a obcí z 26. ledna 1942.

[777] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1941, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 26. ledna 1942.

do oblastí, kde by jednotlivé obce měly navázat bližší spolupráci nebo by bylo možné je sloučit. Tento plán počítal s osmi takovými oblastmi.[778]

[779]	**Hlavní centrum**	**Obce v okolí**
1.	Hradec Králové (+ Věkoše)	Pouchov, Slezské Předměstí. Malšovice, Malšova Lhota, Pražské Předměstí a do budoucna ještě Slatina, Piletice, Svinary
2.	Kukleny	Svobodné Dvory, Plotiště nad Labem a volnější spolupráce se Stěžerami
3.	Nový Hradec Králové	Kluky, Roudnička, Třebeš,
4.	Třebechovice	Štěnkov, Krňovice, Běleč, Blešno, Nepasice, Jeníkovice, Polánky
5.	Černilov	Divec, Librantice, Libníkovice, Výrava, Újezd, Číbuz, Skalice, Bukovina,
6.	Předměřice nad Labem	Neděliště, Lochenice, Skalička, Rusek
7.	Všestary	Bříza, Světí, Rozběřice, Chlum, Čistěves, Lípa, Dlouhé Dvory, Rosnice
8.	Praskačka	Sedlice, Krásnice, Urbanice, Hřibsko, Vlčkovice, Plačice, Březhrad

Na základě toho byly později vypracovány dva návrhy sloučení, kdy první počítal se sloučením Hradce Králové, Pouchova, Slezského Předměstí, Malšovic, Pražského Předměstí a Kuklen, čímž by vzniklo město o rozloze 3007 ha s 44 000 obyvateli.[780] Druhý plán navrhoval připojit ještě Nový Hradec Králové, Kluky, Třebeš, Plotiště a Svobodné Dvory. Celková rozloha by byla 7500 ha a město by mělo 58 600 obyvatel.[781] Z druhého návrhu, který byl nakonec realizován, je patrné, že vycházel z původního studijního plánu, protože až na obce Roudničku a Malšovu Lhotu hodlal slučovat obce z prvních tří oblastí. K. Mlynář (NS) uvedl ve stanovisku

[778] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, utvoření velkého Hradce Králové, slučování obcí (Věkoše), studijní plán výstavby Královéhradecka z července 1940.

[779] Tamtéž.

[780] Tamtéž, přípravné studie o Velkém Hradci Králové.

[781] Tamtéž.

pět hlavních příčin, proč by mělo ke sloučení dojít. Jednalo se o důvody stavebně technické a komunikačně technické, kdy šlo hlavně o to, aby stavební práce probíhaly podle jednotného regulačního a zastavovacího plánu, který pro Velký Hradec Králové vypracoval E. Bode,[782] a také o vyřešení městské hromadné dopravy, stavbu a udržování komunikací, splavnění Labe, veřejné osvětlení, elektrické vedení, vodovody a plynovody.[783] Jako další to byly příčiny zdravotně technické, do kterých spadala výstavba kanalizace a společná snaha o předcházení povodním a důvody hospodářské, sociální a kulturní jednoty, kdy bylo důležité vytvoření jednotné správy a administrativy, která by efektivněji spravovala město a dojít mělo též k odstranění nejednotných obecních dávek a jejich přirážek, které způsobovaly to, že se lidé raději usídlovali na periferiích, kde byly tyto dávky a přirážky nižší.[784] Jako poslední byly zmíněny důvody prestižní, kdy by sloučením města vzrostl počet jeho obyvatel. Tím by stoupl jeho význam, což by zvýšilo přitažlivost města pro nové hospodářské podniky, stavby, úřady a kulturní ústavy, jejichž umístění v Hradci Králové by pro město znamenalo rychlejší rozvoj.[785] Je vysoce pravděpodobné, že dalším důvodem bylo to, že město Hradec Králové bylo už z větší části zastavěné a potřebovalo získat další stavební plochy, aby se jeho vývoj nezastavil.

Samotné sloučení nemělo pouze výhody, ale také určité nevýhody. K. Mlynář (NS) na schůzi městského zastupitelstva uvedl toto: „*Celkový závěr úvah jest, že proti značným výhodám, jež plynou se sloučení dnes samostatných obcí v jednu velkou obec politickou pro vývoj Velkého Hradce Králové, stojí též oběti, jež přinésti musí*

[782] Miroslav RICHTER, Eva SEMOTANOVÁ, *Historický atlas měst České republiky (svazek č. 5 Hradec Králové)*, Praha 1998, mapový list č. 14.

[783] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1941, zásadní stanovisko města Hradce Králové k utvoření Velkého Hradce Králové a sloučení příslušných měst a obcí.

[784] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, utvoření velkého Hradce Králové, slučování obcí (Věkoše), přípravné studie o Velkém Hradci Králové.

[785] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1941, zásadní stanovisko města Hradce Králové k utvoření Velkého Hradce Králové a sloučení příslušných měst a obcí.

především Hradec Králové.“[786] Zmiňoval pak především to, že obyvatelstvo okolních obcí je chudší a obce jsou méně rozvinuté a bude nutné investovat do jejich správy a infrastruktury, čímž se zpomalí rozvoj samotného Hradce Králové a sloučením tak hned nevznikne hospodářsky silnější město.[787] Dalším problémem sloučení byly nejednotné přirážkové sazby k činžovní dani, které se v obcích budoucího Velkého Hradce Králové pohybovaly v rozsahu 125–200 %, a k ostatním daním, kde byly rozdíly ještě o něco vyšší a jejich rozmezí bylo 251–400 %.[788] Zároveň ze statistik vyplývaly obrovské hospodářské rozdíly mezi Hradcem Králové a zbytkem okolních obcí. Ačkoliv v samotném Hradci Králové žilo jen 37 % obyvatelstva a měl 12 % katastrální výměry, měl 92 % majetku, 75 % příjmů, 55 % daňové základny a 74 % výnosu dávek a poplatků plánovaného Velkého Hradce Králové.[789] Na druhou stranu měl Hradec Králové dluh 111 439 409 Kč a jeho dluhová služba byla ročně 8 848 341 Kč. Pro porovnání zbylých deset obcí mělo dohromady dluh pouze 22 353 419 Kč a jejich dluhová služba byla ročně 1 392 762 Kč.[790] Zároveň vyloženě městský charakter měly pouze Hradec Králové a Pražské Předměstí, ostatní obce byly spíše vesnického rázu.[791] Po sloučení mělo také dojít k převedení městských elektráren do technické organizační jednotky Východočeské elektrárny a bylo nutné modernizovat plynárnu, aby odpovídala potřebám Velkého Hradce Králové. Jako nejklíčovější byla otázka vyřešení vodovodu, protože vodní filtry nepostačovaly v tu chvíli ani pro samotný Hradec Králové, natož pro Velký Hradec Králové, který by měl trojnásobný počet obyvatel. Bylo tedy

[786] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, utvoření velkého Hradce Králové, slučování obcí (Věkoše), stanovisko města Hradce Králové k utvoření tzv. Velkého Hradce Králové a sloučení příslušných měst a obcí z 26. ledna 1942.

[787] Tamtéž.

[788] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1941, zásadní stanovisko města Hradce Králové k utvoření Velkého Hradce Králové a sloučení příslušných měst a obcí.

[789] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, utvoření velkého Hradce Králové, slučování obcí (Věkoše), přípravné studie o Velkém Hradci Králové.

[790] Tamtéž.

[791] Tamtéž.

diskutováno o novém vodovodu, který by vznikl podle plánů starého nerealizovaného Metujského skupinového vodovodu.[792]

[793]	**Přirážka k činžovní dani**	**přirážka k ostatním daním**
Hradec Králové	125 %	350 %
Pražské Předměstí	125 %	385 %
Kukleny	125 %	300 %
Slezské Předměstí	100 %	251 %
Malšovice	100 %	260 %
Pouchov	200 %	260 %
Třebeš	125 %	300 %
Nový Hradec Králové	125 %	400 %
Kluky	125 %	350 %
Svobodné Dvory	175 %	350 %
Plotiště nad Labem	200 %	350 %

8.3. Realizace vytvoření Velkého Hradce Králové

Kvůli sloučení město navštívili oberlandrát Rudolf Schultz von Dratzig, český zemský prezident Horst Naudé a okresní hejtman F. Steinfeld.[794] Přípravnými pracemi, a to hlavně statistickými pověřili samotné město Hradec Králové.[795] 26. ledna 1942 byla proto svolána mimořádná schůze městského zastupitelstva, kde se hlasovalo o stanovisku k vytvoření Velkého Hradce Králové spojením Hradce Králové, Pražského Předměstí, Kuklen, Plotišť nad Labem, Svobodných Dvorů, Slezského Předměstí,

[792] Karel MLYNÁŘ, *Velké úkoly města Hradce Králové v nadcházejícím roce*, Kraj Královéhradecký, 24. 1. 1942.

[793] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, utvoření velkého Hradce Králové, slučování obcí (Věkoše), stanovisko města Hradce Králové k utvoření tzv. Velkého Hradce Králové a sloučení příslušných měst a obcí z 26. ledna 1942.

[794] Karel MLYNÁŘ, *Velké úkoly města Hradce Králové v nadcházejícím roce*, Kraj Královéhradecký, 24. 1. 1942.

[795] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, utvoření velkého Hradce Králové, slučování obcí (Věkoše), záznam o vytvoření Velkého Hradce Králové od Karla Mlynáře z 22. ledna 1942.

Třebše, Pouchova, Malšovic, Kluků a Nového Hradce Králové.[796] K. Mlynář zde uvedl, jakým způsobem by měl Hradec Králové vzniknout a proč je toto provedení jedinou možností: „*Velký Hradec lze účelně a jednoduše utvořiti jenom jednostranným aktem nařizovacím, nanejvýš po předchozím slyšení příslušných obcí, nikoli smlouváním s obcemi, které by, stejně jako dříve, vedlo jen ke ztěžování věci jejich zvláštními požadavky a podmínkami na úkor mateřského města a k jeho ještě většímu zatížení, nežli mu sloučení samo sebou přinese. Velký Hradec se tvoří pro vyšší zájmy, a proto žádná z obcí nesmí při tom spekulovati jednostranně na svůj prospěch.*“[797] Ačkoliv by Velký Hradec Králové pravděpodobně vznikl, i kdyby si to město nepřálo, protože to byla vůle protektorátních úřadů, je z jednání patrné, že královéhradečtí zastupitelé trochu využili příležitost nedemokratického zřízení k prosazení vlastní vize, která se jim během období Československé republiky prosadit nepovedla. Návrh na vytvoření Velkého Hradce Králové byl odhlasován městským zastupitelstvem jednohlasně.[798] Na konci schůze J. Pilnáček přednesl krátký proslov, kterým chtěl vyjádřit důležitost tohoto rozhodnutí: „*Utvoření Velkého Hradce Králové bude od roku 1893, kdy se městu podařilo vykoupiti pevnostní pozemky, nejvýznamnější událostí pro další rozvoj a další budoucnost naší obce.*“[799]

Podle vládního nařízení č. 394/1941 Sb. ze 17. listopadu 1941,[800] měly jednotlivé obce právo k návrhu Ministerstva vnitra podat svoje stanovisko. Okresní hejtman tedy požadoval po J. Pilnáčkovi, aby zjistil, jaká jsou stanoviska jednotlivých obcí k utvoření Velkého Hradce Králové. Výsledky hlasování v ostatních obcích byly diametrálně odlišné od toho, které probíhalo v městském zastupitelstvu v Hradci

[796] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1941, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 26. ledna 1942.

[797] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, utvoření velkého Hradce Králové, slučování obcí (Věkoše), přípravné studie o Velkém Hradci Králové.

[798] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1941, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 26. ledna 1942.

[799] Tamtéž.

[800] *Novela vládního nařízení č. 394/1941 Sb. o opatřeních k zjednodušení správy,* Aspi. Dostupné na: https://www.aspi.cz/products/lawText/1/9773/1/2/vladni-narizeni-c-394-1941-sb-kterym-se-meni-a-doplnuje-vladni-narizeni-ze-dne-22-unora-1940-c-108-sb-o-nekterych-opatrenich-k-zjednoduseni-spravy-pri-uzemnich-nebo-jinych-zmenach-ve-vnitrni-sprave, 7. 3. 2025.

Králové. Na Pražském Předměstí hlasovalo 26 z 28 zastupitelů proti,[801] na Pouchově 20 z 20 zastupitelů proti,[802] v Kuklenách 23 z 25 zastupitelů proti,[803] v Malšovicích 19 z 19 zastupitelů proti,[804] v Klukách 11 ze 13 zastupitelů proti[805] a v Třebši 12 z 12 zastupitelů proti.[806] V dalších 3 obcích nebyly uvedeny přesné počty hlasujících zastupitelů, ale jen znění, že jsou všemi hlasy proti návrhu. To byl případ Plotišť nad Labem,[807] Svobodných Dvorů[808] a Slezského Předměstí, kde se ale jeden zastupitel zdržel hlasování.[809] [810] Zastupitelé Pražského Předměstí argumentovali odmítnutí sloučení tím, že neměli ke sloučení podklady a na svolání schůze měli pouze málo času. Navíc prý Hradci Králové nabízeli sloučení ještě před rokem 1914 a poté v roce 1920 a Hradec Králové se k těmto návrhům vůbec nevyjádřil.[811] Zastupitelé Malšovic odmítavé stanovisko vysvětlovali tím, že ve vývoji ještě nedospěli k předpokladům kladeným na města, protože jsou venkovská obec bez vodovodu, kanalizace a upravených ulic.[812] K vyjádření zastupitelů Pražského Předměstí lze konstatovat, že času na svolání schůze bylo skutečně málo a dnes už patrně není dohledatelné, jestli Hradec Králové poskytnul okolním obcím dokumenty o sloučení, které jeho zastupitelé k dispozici měli. Ohledně vyjádření, kterým argumentovali zastupitelé Malšovic, se dá pouze zmínit, že podobný venkovský charakter měly i Věkoše, kterým to ale nikterak nebránilo, aby se s Hradcem Králové sloučily už v roce 1923. Spíše je pravděpodobné, že okolní obce nechtěly ztratit kontrolu nad svou samosprávou, a to především v době Protektorátu Čechy a Morava, zároveň také věděly, že vedení města povede prozatímní

[801] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, utvoření velkého Hradce Králové, slučování obcí (Věkoše), zápis o schůzi obecního zastupitelstva Pražského Předměstí ze dne 26. ledna 1942.

[802] Tamtéž, zápis o schůzi obecního zastupitelstva Pouchova ze dne 27. ledna 1942.

[803] Tamtéž, zápis o schůzi obecního zastupitelstva Kuklen ze dne 26. ledna 1942.

[804] Tamtéž, zápis o schůzi obecního zastupitelstva Malšovic ze dne 26. ledna 1942.

[805] Tamtéž, zápis o schůzi obecního zastupitelstva v Klukách ze dne 26. ledna 1942.

[806] Tamtéž, zápis o schůzi obecního zastupitelstva Třebše ze dne 26. ledna 1942.

[807] Tamtéž, zápis o schůzi obecního zastupitelstva v Plotištích nad Labem ze dne 25. ledna 1942.

[808] Tamtéž, zápis o schůzi obecního zastupitelstva Svobodných Dvorů ze dne 26. ledna 1942.

[809] Tamtéž, zápis o schůzi obecního zastupitelstva Slezského Předměstí ze dne 27. ledna 1942.

[810] Hlasování zastupitelů Nového Hradce Králové v dokumentech chybí.

[811] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, utvoření velkého Hradce Králové, slučování obcí (Věkoše), zápis o schůzi obecního zastupitelstva Pražského Předměstí ze dne 26. ledna 1942.

[812] Tamtéž, zápis o schůzi obecního zastupitelstva Malšovic ze dne 26. ledna 1942.

správa. Tato stanoviska obcí ale zřejmě nebyla brána vůbec v potaz, protože výnosem Ministerstva vnitra č. 7967/1942-IV/2 z 20. března 1942 došlo od 1. dubna 1942 ke sloučení výše zmiňovaných obcí pod názvem Hradec Králové, jména ostatních obcí zůstala zachována jako názvy městských částí.[813] Z původního Hradce Králové s územím 885 ha a 22 200 obyvateli tak vzniklo nové město rozkládající se na území 7500 ha s 58 600 obyvateli.[814] Součástí vzniku Velkého Hradce Králové bylo rozpuštění obecních zastupitelstev, které už nebyly pro okupační úřady vyhovující a místo nich dosadily prozatímní správu města, která k nim byla loajální.[815]

[813] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, utvoření velkého Hradce Králové, slučování obcí (Věkoše), dopis okresního hejtmana o sloučení Hradce Králové s okolními obcemi ze dne 24. března 1942.

[814] SOkA HK, fond Archiv města Hradce Králové, protokoly schůzí městského zastupitelstva 1941, zápis o schůzi městského zastupitelstva konané 27. března 1942.

[815] Petr GRULICH a kol., *Hradec Králové*, Hradec Králové 2017, s. 513.

Závěr

J. Pilnáček byl významným politikem, podnikatelem a mecenášem, který působil především v Hradci Králové, kde byla nejvíc patrná jeho činnost. Mnohými svými aktivitami se ale podílel i na rozvoji celých severovýchodních Čech. V diplomové práci se mi povedlo dohledat některé nové skutečnosti týkající se hlavně jeho mecenášských aktivit a spolkového života. Český Ski klub Hradec Králové, kterému jsem se v práci věnoval podrobněji, nebyl dosud nikým zpracován. Díky svědectvím jeho vnoučat jsem mohl více rozpracovat jeho rodinný život a osobnost. Co se výkonu funkce starosty týká, snažil jsem se najít konkrétní věci, které se změnily díky práci J. Pilnáčka, ale v archivních materiálech většinou nebyla uvedena konkrétní osoba, nebo skupina osob, která by se o danou věc zasloužila. Celkovým shrnutím fungování města jsem tak doufám popsal jeho práci, protože z pozice starosty byl za něj přímo zodpovědným. Zároveň doufám, že mnou zpracované tabulky, které jsou součástí textu mohou do budoucna pomoct, dalším osobám, které by se tématu Hradce Králové chtěly věnovat.

Hodnotit působení J. Pilnáčka jako starosty je velmi obtížné. Problematické je také porovnat jeho mandát s tím Ulrichovým. Ačkoliv i F. Ulrich v úřadu zažil složité etapy naší historie jako například čtyřleté období první světové války, J. Pilnáček naproti tomu zažíval období nějaké krize prakticky během svého celého výkonu funkce starosty, což se odráželo v tom, co všechno bylo v Hradci Králové reálné vykonat. To že i v těžkých hospodářských časech dokázal město vést ke spokojenosti jeho obyvatel, se projevilo ve volbách do obecních zastupitelstev v roce 1935, které NS vedené J. Pilnáčkem s velkým náskokem vyhrálo. Během jeho starostování dokázalo město ustát následky hospodářské krize, která způsobila velké schodky v obecních rozpočtech, které se ale během několika let podařilo uvést do rovnováhy. Díky rychlé realizaci stavebních projektů se poté dařila ve městě efektivně snižovat nezaměstnanost. Díky tomu všemu se stavební rozvoj v Hradci Králové nezastavil a pokračoval dál. I přes nižší míru zadlužení, než jaká vznikla za starostování F. Ulricha, se hodnota majetku města v letech 1929–1942 více jak dvojnásobně zvýšila.

Na J. Pilnáčka jeho vnoučata vzpomínala jako na přísného muže. Tuto svou přísnost pravděpodobně převedl i do úřadu starosty. Zde je nutné podotknout, že za 34 let výkonu funkce dokázal F. Ulrich vybudovat starostenskému úřadu poměrně

velkou autoritu, která nezmizela ani za úřadování J. Pilnáčka, což usuzuji z toho, že v denním tisku jsem nenašel jediný článek, který by na něj útočil, nebo ho naopak musel bránit. Svou autoritou, přísností a nadstranickostí tak dokázal v městském zastupitelstvu udržet Ulrichovu tradici spolupráce všech politických stran. Důležité je zmínit i jeho odvahu během období Protektorátu Čechy a Morava, kdy opakovaně čelil tlaku okupantů i kolaborantů, ale i přes bezvýchodnost situace jim dokázal vzdorovat. Na závěr lze už pouze dodat, že J. Pilnáček dokázal Hradec Králové provést hospodářsky náročnými 30. léty 20. století a poté ještě složitější dobou okupace. Žádný z královéhradeckých starostů nemusel vykonávat svůj mandát v těžším období. I přes to J. Pilnáček dokázal vykonat pro Hradec Králové mnoho výše zmíněných věcí, a proto nebudu přehánět, když si ho dovolím po boku L. Pospíšila a F. Ulricha zařadit mezi nejvýznamnější královéhradecké politiky.

Seznam pramenů a literatury

a) seznam pramenů

archivní prameny

Státní okresní archiv Hradec Králové:

fond Beseda Hradec Králové (č. a. s. 186)

- protokoly schůzí (1902–1909) (inv. č. 5)
- protokoly schůzí (1909–1913) (inv. č. 6)
- protokoly schůzí (1913–1927) (inv. č. 7)
- kniha členů (inv. č. 18)
- pozvánky k dějinám Besedy, novinové výstřižky, jednatelské zprávy (inv. č. 26)

fond Český Ski klub Hradec Králové (č. a. s. 225)

- průvodce fondu
- protokoly schůzí technické komise 1923–1929 (inv. č. 1)
- oběžníky Svazu lyžařů v Praze a Krkonošské župy Svazu lyžařů ve Dvoře Králové nad Labem (inv. č. 2)
- korespondence (inv. č. 7)

fond Klub českých turistů – odbor Hradec Králové (č. a. s. 258)

- pamětní kniha podpisová Masarykovy chaty na Šerlichu 1933–1938 (inv. č. 2)
- protokoly schůzí 1911–1928 (inv. č. 3)
- protokoly schůzí 1928–1930 (inv. č. 4)
- protokoly schůzí (výbor, valné hromady) 1930–1938 (inv. č. 5)
- seznam členů (1931–1934) (inv. č. 9)
- vlastní tiskoviny odboru (inv. č. 12)

- Masarykova chata na Šerlichu – rozpočty plány, stavební deník, pronájem a jiné (inv. č. 25)
- fotografie (především sbírka K. S. Kašpara) (inv. č. 31)
- účetní kniha (stavební fond Masarykovy chaty a pronájem pozemků) 1920–1938 (inv. č. 34)

fond Masarykova letecká liga – odbor Hradec Králové (č. a. s. 277)

- protokoly schůzí odboru (inv. č. 2)
- zprávy o činnosti (inv. č. 3)
- oběžníky (inv. č. 8)

fond archiv města Hradce Králové (č. a. s. 283)

- pamětní kniha 1927–1928 (inv. č. 524)
- pamětní kniha 1929–1930 (inv. č. 525)
- protokoly schůzí městského zastupitelstva 1928 (inv. č. 577)
- protokoly schůzí městského zastupitelstva 1929–1930 (inv. č. 578)
- protokoly schůzí městského zastupitelstva 1931–1932 (inv. č. 579)
- protokoly schůzí městského zastupitelstva 1933–1934 (inv. č. 580)
- protokoly schůzí městského zastupitelstva 1935–1936 (inv. č. 581)
- protokoly schůzí městského zastupitelstva 1937–1938 (inv. č. 582)
- protokoly schůzí městského zastupitelstva 1939 (inv. č. 583)
- protokoly schůzí městského zastupitelstva 1940 (inv. č. 584)
- protokoly schůzí městského zastupitelstva 1941 (inv. č. 585)
- protokoly schůzí finanční komise 1919–1929 (inv. č. 720)
- protokoly schůzí finanční komise 1929–1935 (inv. č. 721)
- protokoly schůzí finanční komise 1936–1942 (inv. č. 722)
- záležitosti stavební a veřejné komunikace (1927–1930) (inv. č. 1762)
- záležitosti stavební a veřejné komunikace (stavba finančních a okresních úřadů (inv. č. 1763)
- záležitosti stavební a veřejné komunikace (stavba okresních úřadů) (inv. č. 1764)

- záležitosti stavební a veřejné komunikace (1931-1938) (inv. č. 1765)
- utvoření velkého Hradce Králové, slučování obcí (Věkoše) (inv. č. 1890)
- volby obecních sborů a funkcionářů, doplňovací volby, rezignace a j. změny (inv. č. 1907)
- starosta a náměstkové starosty (Karel Mlynář, Hans Pešl, Josef Beneš) (inv. č. 1916)
- rozpočty městského důchodu 1914–1929 (inv. č. 4745)
- rozpočty městského důchodu 1930–1939 (inv. č. 4746)
- rozpočty městského důchodu 1940–1949 (inv. č. 4747)
- účetní závěrka městského důchodu 1923 (inv. č. 4683)
- účetní závěrka městského důchodu 1924 (inv. č. 4684)
- účetní závěrka městského důchodu 1925 (inv. č. 4685)
- účetní závěrka městského důchodu 1926 (inv. č. 4686)
- účetní závěrka městského důchodu 1927 (inv. č. 4687)
- účetní závěrka městského důchodu 1928 (inv. č. 4688)
- účetní závěrka městského důchodu 1929 (inv. č. 4689)
- účetní závěrka městského důchodu 1930 (inv. č. 4690)
- účetní závěrka městského důchodu 1931 (inv. č. 4691)
- účetní závěrka městského důchodu 1932 (inv. č. 4692)
- účetní závěrka městského důchodu 1933 (inv. č. 4693)
- účetní závěrka městského důchodu 1934 (inv. č. 4694)
- účetní závěrka městského důchodu 1935 (inv. č. 4695)
- účetní závěrka městského důchodu 1936 (inv. č. 4696)
- účetní závěrka městského důchodu 1937 (inv. č. 4697)
- účetní závěrka městského důchodu 1938 (inv. č. 4698)
- účetní závěrka městského důchodu 1939 (inv. č. 4699)
- účetní závěrka městského důchodu 1940 (inv. č. 4700)
- účetní závěrka městského důchodu 1941 (inv. č. 4701)
- účetní závěrka městského důchodu 1942 (inv. č. 4702)

fond Národní jednota severočeská – místní odbor Hradec Králové (č. a. s. 287)

- protokoly schůzí (1938–1945) (inv. č. 1)

- kniha otisků odeslané pošty (inv. č. 2)
- stanovy, založení spolku (inv. č. 3)
- výroční zprávy (inv. č. 4)
- korespondence (inv. č. 7)

fond Sokol – tělocvičná jednota Hradec Králové (č. a. s. 420)

- pamětní kniha (1865–1948) (inv. č. 1)
- výroční a jednatelské zprávy (inv. č. 4)
- kronika Těl. Jednoty „Sokol“ v Hradci Králové (inv. č. 17)

fond Ulrich František, JUDr., 1868–1939 (č. a. s. 1911)

- korespondence, Národní demokracie (inv. č. 72)
- korespondence s J. Pilnáčkem (inv. č. 181)
- návštěva prezidenta Masaryka v Hradci Králové – po vystoupení z auta (inv. č. 279)
- dr. František Ulrich vítán starostou města Josefem V. B. Pilnáčkem po příletu při zahájení letecké linky Praha – Hradec Králové – Opava (inv. č. 285)
- album s gratulací městské rady dr. Františku Ulrichovi k novému roku (inv. č. 295)

Státní oblastní archiv v Hradci Králové:

fond Pilnáček Rudolf Ing., stavební firma Hradec Králové (č. a. s. 3585)

- průvodce fondem
- Pilnáček J. přestavba a přístavba továrny 1916 – výkresová dokumentace (inv. č. 24)
- Pilnáček přístavba parfumerie – výkresová dokumentace (inv. č. 25)
- J. Pilnáček nástavba voskárny – výkresová dokumentace (inv. č. 26)
- Pilnáček J. přístavba svíčkárny – výkresová dokumentace (inv. č. 27)

fond Československá obec sokolská – župa Orlická, Hradec Králové (č. a. s. 3609)

- kniha zápisů ze schůzí předsednictva sokolské župy Orlické 1885–1889 (ref. o. 1/1/1//1)
- kniha zápisů ze schůzí předsednictva sokolské župy Orlické 1896–1905 (ref. o. 1/1/1//2)
- kniha zápisů ze schůzí předsednictva sokolské župy Orlické 1905–1913 (ref. o. 1/1/1//3)
- kniha zápisů ze schůzí předsednictva sokolské župy Orlické 1913–1921 (ref. o. 1/1/1//4)
- kniha zápisů ze schůzí předsednictva sokolské župy Orlické 1921–1924 (ref. o. 1/1/1//5)
- kniha zápisů ze schůzí předsednictva sokolské župy Orlické 1924–1926 (ref. o. 1/1/1//6)
- kniha zápisů ze schůzí předsednictva sokolské župy Orlické 1926–1929 (ref. o. 1/1/1//7)
- kniha zápisů ze schůzí předsednictva sokolské župy Orlické 1929–1936 (ref. o. 1/1/1//8)

osobní archiv Filipa Řeháčka:

- PORKERT Jiří, *Dar muzeu*
- fotografie Pilnáčkovy továrny před rokem 1932
- vzpomínky Jiřího Porkerta na J. Pilnáčka

literární prameny

BAUER František, *Hospodářská průmyslová a národopisná výstava pro východní Čechy v Hradci Králové pořádaná ve dnech 12. až 26. srpna 1894*, Praha 1894.

ČERNÝ Jan, *Místní dějiny obce Věkoš u Hradce Králové*, Hradec Králové 1931.

DOMEČKA Ludvík, *Ladislav Jan Pospíšil*, Hradec Králové 1933.

KOUTNÍK Bohuslav, *Československo – biografie 2*, Praha 1936–1941.

MLYNÁŘ Karel, KAŇKA Josef, *Hradec Králové přehled desetileté práce 1924–1934*, Hradec Králové 1934.

MLYNÁŘ Karel, *Ladislav Jan Pospíšil*, Hradec Králové 1933.

NÁPRAVNÍK Ervín, *Elektrické podniky Hradce Králové*, Hradec Králové 1924.

RYS Jan, *Židozednářství – metla lidstva*, Praha 1938.

TICHÝ František, *Kytička blahopřejných projevů starostovi Hradce Králové Dru Frant. Ulrichovi k jeho sedmdesátce*, Hradec Králové 1929.

VAVROUŠEK Bohumil, *Literární atlas československý, obrazová historie naší literatury 2*, Praha 1938.

Královéhradečtí mydláři Pilnáčkové vzpomínají 125 let své práce, Hradec Králové 1937.

sborníky

ZIEGLOSEROVÁ Anna (red.), *Pilnáčkův kalendář pro naše hospodyňky 1933*, Praha 1932.

ZIEGLOSEROVÁ Anna (red.), *Pilnáčkův kalendář pro naše hospodyňky 1937*, Praha 1936.

ZIEGLOSEROVÁ Anna (red.), *Pilnáčkův kalendář pro naše hospodyňky 1938*, Praha 1937.

ZIEGLOSEROVÁ Anna (red.), *Pilnáčkův kalendář pro naše hospodyňky 1939*, Praha 1938.

ZIEGLOSEROVÁ Anna (red.), *Pilnáčkův kalendář pro naše hospodyňky 1941*, Praha 1940.

ZIEGLOSEROVÁ Anna (red.), *Pilnáčkův kalendář pro naše hospodyňky 1948*, Praha 1947.

statě ze sborníků

BENEŠ Josef, *Plynárna města Hradce Králové*, in: Arnošt Taussig (red.), *Hradec Králové a okolí*, Hradec Králové 1932.

BENEŠ Josef, *Ústřední jatky města Hradce Králové a společenstva řezníků a uzenářů*, in: Arnošt Taussig (red.), *Hradec Králové a okolí*, Hradec Králové 1932.

DIVECKÝ Jan, *Naše vzory. Jan (Frant.) Hostivít Pospíšil*, in: František Ladislav Sál (red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 1928.

DYK Viktor, *Důvěra*, in: Anna Ziegloserová (red.), *Pilnáčkův kalendář pro naše hospodyňky 1932*, Praha 1931.

JANOUŠEK Jaromír, ŽABKA Václav, *Vodovod města Hradce Král.*, in: Stanislav Kadečka (red.), *Hradec Králové*, Hradec Králové 1948.

KAŠPAR Karel Slavomír, *Pohled do 25leté historie KČST odboru královéhradeckého*, in: Josef Simon (ed.), *25 let Klubu československých turistů odbor Hradec Králové*, Hradec Králové 1936.

PROKEŠ Karel, *Okrašlovací spolek v Hradci Králové*, in: František Ladislav Sál (red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 1929.

PROKEŠ Karel, *Život a činnost Orlické župy*, in: Josef Simon (ed.), *25 let Klubu československých turistů odbor Hradec Králové*, Hradec Králové 1936.

TOBIÁŠ Jaromír, *Hradecký průmysl*, in: Karel Mlynář, František Tichý, František Cengr (ed.), *Osvěta lidu městu Hradci Králové k 28. říjnu 1922*, Hradec Králové 1923.

ŽABOKRTSKÝ Adolf, *Sport v Hradci Králové*, in: *Osvěta lidu městu Hradci Králové k 28. říjnu 1922*, Hradec Králové 1923.

125 let mydlářské rodiny Pilnáčků, in: *Ročenka Spořitelny Královéhradecké 1938*, Hradec Králové 1938.

denní tisk

Kraj královéhradecký:

Volby v Hradci Králové, Kraj Královéhradecký, 19. 10. 1927.

Dnešní lesní majetek města Hradce Králové a jeho hospodářská obnova, Kraj Královéhradecký, 28. 11. 1931.

B. K., *Dar městskému museu v Hradci Král.*, Kraj Královéhradecký, 28. 3. 1934.

Náměstek královéhradeckého starosty J. Beneš mezi šedesátníky, Kraj Královéhradecký, 1. 11. 1935.

Slovenský kostelík v Jiráskových sadech, Kraj Královéhradecký, 9. 11. 1935.

Jak rostl a tvořil Hradec Králové v posledních osmi letech, Kraj Královéhradecký, 30. 11. 1935.

Je možnou jednotná kandidátka v Hradci Králové?, Kraj Královéhradecký, 9. 11. 1935.

Nová výzva hradeckého starosty, Kraj Královéhradecký, 20. 11. 1935.

Porada starostů okresu králové-hradeckého o organisaci protiletadlové ochrany v obcích, Kraj Královéhradecký, 30. 11. 1935.

Kdo byl zvolen do měst. zastupitelstva v Hradci Král., Kraj Královéhradecký, 4. 12. 1935.

Přehled volebních výsledků v obci Hradci Králové, Kraj Královéhradecký, 4. 12. 1935.

Všechny politické strany na Hradecku se sešly, Kraj Královéhradecký, 24. 9. 1938.

Lidé od hranic na Hradecko a Nechanicko, Kraj Královéhradecký, 1. 10. 1938.

Sbírky darů pro naše hraničáře – uprchlíky na Královéhradecku a Nechanicku, Kraj Královéhradecký, 22. 10. 1938.

Kolik je uprchlíků na Hradecku?, Kraj Královéhradecký, 12. 11. 1938.

Budujeme základy „Národní pomoci" na Královéhradecku, Král Královéhradecký, 21. 1. 1939.

Péče o uprchlíky v Hradci Králové, Kraj Královéhradecký, 21. 1. 1939.

Sbírka královéhradecká, Kraj Královéhradecký, 21. 1. 1939.

Budujeme základy „Národní pomoci“!, Král Královéhradecký, 28. 1. 1939.

Kolik je uprchlíků na Hradecku a Nechanicku, Kraj Královéhradecký, 28. 1. 1939.

Hradec Králové Národní pomoci, Kraj Královéhradecký, 11. 2. 1939.

Krásný úspěch sbírky Národní pomoci v Hradci Králové, Kraj Královéhradecký, 18. 2. 1939.

Z Národního souručenství na Královéhradecku, Kraj Královéhradecký, 15. 4. 1939.

Hradečtí občané, Kraj Královéhradecký, 22. 4. 1939.¨

MLYNÁŘ Karel, *Velké úkoly města Hradce Králové v nadcházejícím roce,* Kraj Královéhradecký, 24. 1. 1942.

MLYNÁŘ Karel, *Královéhradecká vzpomínka na F. X. Svobodu,* Kraj Královéhradecký, 29. 5. 1943.

Lidové proudy:

Hradečtí lyžaři sněmovali, Lidové proudy, 20. 12. 1946.

Josef V. B. Pilnáček sedmdesátníkem, Lidové proudy, 21. 2. 1947.

Národní listy:

Jan Ladislav Pospíšil, Národní listy, 8. 3. 1893.

Seznam poslanců sněmu království českého, Národní listy, 20. 10. 1901.

Pohřeb Dr. Fr. Ulricha, nezapomenutelného starosty města Hradce Králové, Národní listy, 23. 5. 1939.

Národní politika:

Zajímavá vzpomínka na kroky o rozvoj města Král. Hradce, Národní politika, 4. 4. 1914.

ŽÁK Karel, *Antonín Otokar Zeithammer*, Národní politika, 5. 11. 1932.

Osvěta lidu:

MUDr. Otakar Klumpar, Osvěta lidu, 11. 12. 1915.

Půl století hradeckého závodu, Osvěta lidu, 6. 2. 1925.

Masarykův pomník v Hradci Králové, Osvěta lidu, 18. 7. 1925.

A ještě Masarykův pomník v Hradci Králové, Osvěta lidu, 1. 8. 1925.

Letecký den v Hradci Králové, Osvěta lidu, 23. 6. 1926.

Lanol, Osvěta lidu, 17. 7. 1926.

NÁPRAVNÍK Ervín, *Letecká výstava v Hradci Králové*, Osvěta lidu, 18. 9. 1926.

J. V. Pilnáček, lyžař a turista, Osvěta lidu, 19. 2. 1927.

Kandidátní listina československ. národní demokracie pro volbu do měst. zastupitelstva v Hradci Král. 16. října 1927, Osvěta lidu, 15. 10. 1927.

Po volbách, Osvěta lidu, 19. 10. 1927.

Výsledky obecních voleb v Hradci Králové dne 16. října 1927, Osvěta lidu, 19. 10. 1927.

Seznam jubilejních darů a úpisů, Osvěta lidu 20. 10. 1928.

Výroční valná schůze místní organizace Čs. N. D. v Hradci Králové, Osvěta lidu, 23. 3. 1929.

*Živelní katastrofa na Králové*hradecku, Osvěta lidu, 13. 7. 1929.

Továrník Josef Pilnáček st. zemřel dne 26. září 1929 o 9. hod večerní ve věku 76 let, Osvěta lidu, 28. 9. 1929.

„Dépendance“při Panorámě v Deštném v Orlických horách, Osvěta lidu, 21. 9. 1929.

Zajímavé číselné srovnání měst Hradce Králové a Olomouc, Osvěta lidu, 21. 1. 1931.

Hledání práce pro nezaměstnané, Osvěta lidu, 21. 1. 1931.

Komunisté fanatisují nezaměstnané dělnictvo v Hradci Králové, Osvěta lidu, 31. 1. 1931.

Přídělové lesy do vlastnictví města Hradce Králové, Osvěta lidu, 21. 11. 1931.

Hradecké přídělové lesy před soudem, Osvěta lidu, 25. 11. 1931.

Městská zastavárna v Hradci Králové, Osvěta lidu, 19. 12. 1931.

Nový most přes Labe u Musea v Hradci Králové, Osvěta lidu, 23. 12. 1931.

Pilnáčkův ohol, Osvěta lidu, 1. 1. 1932.

Hradecké přídělové lesy před soudem, Osvěta lidu, 16. 1. 1932.

Hradecké přídělové lesy před soudem, Osvěta lidu, 20. 1. 1932.

CENGR František, *Metujský vodovod*, Osvěta lidu, 30. 1. 1932.

S kým jednal zástupce markraběte Pallavicciniho v Hradci Králové o příděl lesů?, Osvěta lidu, 30. 1. 1932.

Vzácné jubileum, Osvěta lidu, 6. 2. 1932.

Ochrana proti leteckým útokům na Hradec Králové, Osvěta lidu, 12. 3. 1932.

Dvacet let Českého Ski klubu v Hradci Králové, Osvěta lidu, 23. 11. 1932.

Porada o nezaměstnanosti v Hradci Králové, Osvěta lidu, 30. 11. 1932.

Naděje v lepší Vánoce, Osvěta lidu, 24. 12. 1932.

Metujský vodovod, Osvěta lidu, 11. 2. 1933.

Otevření Tyršova mostu, Osvěta lidu, 28. 6. 1933.

K tendenčním zprávám o likvidaci fy Pilnáček, Osvěta lidu, 13. 1. 1934.

O sloučení Hradce Králové se Slezským Předměstím, Osvěta lidu, 27. 1. 1934.

Stavba krajského soudu mohutným stavebním dílem, Osvěta lidu, 20. 10. 1934.

Města Hradec Králové, Opava a Mor. Ostrava v letecké dopravě místní a mezinárodní, Osvěta lidu, 29. 6. 1935.

Nová letecká trať, Osvěta lidu, 29. 6. 1935.

Zahájení letecké dopravě na letecké lince Hradec – Praha – Mor. Ostrava, Osvěta lidu, 6. 7. 1935.

Ing. Ervín Nápravník zemřel, Osvěta lidu, 21. 9. 1935.

Příznivec letectví – inž. Ervín Nápravník mrtev, Osvěta lidu 25. 9. 1935.

Hradec Králové rozloučil se s řed. inž. Ervínem Nápravníkem, Osvěta lidu 28. 9. 1935.

*Éra starosty Pilnáčk*a, Osvěta lidu, 20. 11. 1935.

Hradecký památník padlých odevzdán veřejnosti, Osvěta lidu, 2. 11. 1935.

Město Hradec Králové za starostování Jos. Pilnáčka, Osvěta lidu, 27. 11. 1935.

Stavební dílo soudruhů zralé pro krumpáč, Osvěta lidu, 27. 11. 1935.

Národní sjednocení v našem kraji mohutní, Osvěta lidu, 4. 12. 1935.

Slavnostní otevření za přítomnosti tří ministrů, Osvěta lidu, 3. 10. 1936.

Čtvrtstoletí českého Ski klubu v Hradci Králové, Osvěta lidu, 6. 11. 1937.

Naše armáda na stráži!, Osvěta lidu, 25. 5. 1938.

Manifestace hradeckého občanstva pro obranu státu, Osvěta lidu, 24. 9. 1938.

Živnostenské listy dvou německo-židovských obchodních domů v Hradci Králové zrušeny s okamžitou platností, Osvěta lidu, 19. 10. 1938.

IGNOTUS, *Jak dlouho ještě?*, Osvěta lidu, 9. 11. 1938.

K české národnosti se hlásí čím dál tím méně židů, Osvěta lidu, 9. 11. 1938.

Budovatel soudobého Hradce Králové mrtev, Osvěta lidu, 20. 5. 1939.

Rozloučení s dr. Fr. Ulrichem, Osvěta lidu, 24. 5. 1939.

Ratibor:

Převzetí pevnosti hradecké, Ratibor, 9. 6. 1887.

V. F. Červený, Ratibor, 25. 1. 1896.

Rozhledy:

Účinky zákona č. 77. v praxi, Rozhledy, 31. 1. 1930.

Hradecké přídělové lesy před soudem, Rozhledy, 3. 2. 1933.

Neštvěte ulici a národ, Rozhledy, 28. 10. 1938.

Štít:

70 let Josefa Pilnáčka, Štít, 21. 2. 1947.

JANKOVIČ A., *Zápas a soud zmučeného národa*, Štít, 21. 2. 1947.

Soud nad největšími zločinci, Štít, 28. 2. 1947.

Zlatá Praha:

HERRMANN Ignát, *Ladislav Pospíšil*, Zlatá Praha, 17. 3. 1893.

periodika

DIVECKÝ Jan, *Památce br. Dra Otakara Klumpara*, Věstník Sokolské župy Orlické 22, 1925, č. 6–7.

POLICKÝ Jan Stanislav, *Pavel Albieri. Studie životopisná a literární*, Hradecký kraj 6, 1909, č. 3–4.

prameny právní povahy

Zákon č. 77/1927 Sb., Zákony pro lidi. Dostupné na: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1927-77, 26. 1. 2025.

Zákon č. 169/1930 Sb. Novela zákona o fin. hospodářství svazků územní samosprávy, Aspi. Dostupné na: czhttps://www.aspi.cz/products/lawText/1/5115/0/2/zakon-c-169-1930-sb-kterym-se-meni-a-doplnuje-zakon-ze-dne-15-cervna-1927-c-77-sb-z-a-n-o-nove-uprave-financniho-hospodarstvi-uzemni-samospravy/zakon-c-169-1930-sb-kterym-se-meni-a-doplnuje-zakon-ze-dne-15-cervna-1927-c-77-sb-z-a-n-o-nove-uprave-financniho-hospodarstvi-uzemni-samospravy, 8. 2. 2025.

Zákon č. *204/1932 Sb. o úsporných opatřeních personálních*, Aspi. Dostupné na: https://www.aspi.cz/products/lawText/1/5582/1/2, 12. 2. 2025.

Zákon č. 123/1933 Sb. o úplném znění zákona, kterým se vydává řád volení v obcích, Aspi. Dostupné na: https://www.aspi.cz/products/lawText/1/5713/1/2/vyhlaska-c-123-1933-sb-o-uplnem-zneni-zakona-kterym-se-vydava-rad-voleni-v-obcich-republiky-ceskoslovenske/vyhlaska-c-123-1933-sb-o-uplnem-zneni-zakona-kterym-se-vydava-rad-voleni-v-obcich-republiky-ceskoslovenske, 9. 2. 2025.

Zákon č. 69/1935 Sb. o finančních opatřeních v oboru územní samosprávy, Aspi. Dostupné na: https://www.aspi.cz/products/lawText/1/6207/1/2, 26. 2. 2025.

Zákon č. 82/1935 Sb. o ochraně a obraně proti leteckým útokům, Aspi. Dostupné na: https://www.aspi.cz/products/lawText/1/6220/1/2/zakon-c-82-1935-sb-o-ochrane-a-obrane-proti-leteckym-utokum/zakon-c-82-1935-sb-o-ochrane-a-obrane-proti-leteckym-utokum, 6. 4. 2025.

Vládní nařízení č. 199/1935 Sb., jímž se vydávají některé předpisy o pořizování plynových masek a o některých povinnostech obcí podle zákona o ochraně a obraně proti leteckým útokům, Aspi. Dostupné na: https://www.aspi.cz/products/lawText/1/6337/1/2, 6. 4. 2025.

Vládní nařízení č. 108/1940 Sb. o některých opatřeních k zjednodušení správy při územních nebo jiných změnách ve vnitřní správě, Aspi. Dostupné na: https://www.aspi.cz/opispdf/1940/036-1940.pdf, 7. 3. 2025.

Novela vládního nařízení č. 394/1941 Sb. o opatřeních k zjednodušení správy, Aspi. Dostupné na: https://www.aspi.cz/products/lawText/1/9773/1/2/vladni-narizeni-c-394-1941-sb-kterym-se-meni-a-doplnuje-vladni-narizeni-ze-dne-22-unora-1940-c-108-sb-o-nekterych-opatrenich-k-zjednoduseni-spravy-pri-uzemnich-nebo-jinych-zmenach-ve-vnitrni-sprave, 7. 3. 2025.

Zákon č. 120/1948 Sb. o znárodnění obchodních podniků s 50 nebo více činnými osobami, Aspi. Dostupné na: https://www.aspi.cz/products/lawText/1/17364/1/2/zakon-c-120-1948-sb-o-znarodneni-obchodnich-podniku-s-50-nebo-vice-cinnymi-osobami?vtextu=z%C3%A1kon%20o%20zn%C3%A1rodn%C4%9Bn%C3%AD#lema 0, 21. 3. 2025.

b) seznam literatury

literatura

BENEŠOVÁ Marie, TOLMAN František, JAKL Jan, *Salón republiky, moderní architektura Hradce Králové*, Hradec Králové 2000.

CIHLÁŘ Jiří, *Rotary kluby ve východních Čechách*, Ústí nad Orlicí 2011.

DEJMEK Bohumír, *Historie a současnost Hradce Králové ve jménech ulic*, Hradec Králové 1993.

DEJMEK Bohumír, *Starý Hradec vypravuje*, Hradec Králové 1998.

DOUBEK Zdeněk, REZKOVÁ Helena, *Létání a letiště v Hradci Králové,* Vlkov 2011.

DOUBEK Zdeněk, REZKOVÁ Helena, *Starý Hradec Králové dům od domu,* Hradec Králové 2009.

DVOŘÁKOVÁ Ilona, REZKOVÁ Helena, *Genius loci starého Hradce Králové,* Vlkov 2014.

GRULICH Petr a kol., *Hradec Králové*, Hradec Králové 2017.

HOVORKA Václav, *Klub českých turistů, odbor Hradec Králové 1911–2011: 100 let odboru Hradec Králové*, Hradec Králové 2010.

CHLEBEN Jaroslav, MENEC Zdeněk, TOMAN František, *Hradec Králové: proměny architektury a rozvoj města: 1881–1891*, Hradec Králové 1981.

CHURÁŇ Milan a kol., *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století 1. díl A–M,* Praha 1998.

CHURÁŇ Milan a kol., *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století 2. díl N–Ž,* Praha 1998.

JAKL Jan, *Hradec Králové*, Praha/Litomyšl 2005.

KOKOŠKOVÁ Zdeňka, PAŽOUT Jaroslav, SEDLÁKOVÁ Monika, *Úřady oberlandrátů v systému okupační správy Protektorátu Čechy a Morava a jejich představitelé,* Praha 2019.

KOLÁŘ František, *Po stopách lyží a snowboardů: 120 let Svazu lyžařů,* Praha 2023.

KOUDELKOVÁ, Lia, VÍCH František, *Bibliografie města a okresu Hradec Králové (část 1)*, Hradec Králové 1970.

KOUDELKOVÁ Lia, VÍCH František, *Bibliografie města a okresu Hradec Králové (část 2)*, Hradec Králové 1970.

KRÁTKÝ Jiří, *Urbanistická koncepce Hradce Králové*, Hradec Králové 1990.

KUDRNOVSKÝ Miloš, VESELÁ Renata, *Kostel svatého Mikuláše v Hradci Králové,* Hradec Králové 2021.

KVAČEK Robert a kol., *Příběh pomníku T. G. Masaryka v Hradci Králové,* Hradec Králové 2017.

MYŠKA Milan, *Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska do poloviny XX. století*, Ostrava 2003.

PĚTA Jan, *Sedmdesát let Rotary klubu Hradec Králové*, Hradec Králové 1998.

POSPÍŠILOVÁ Jaroslava, *Ladislav Jan Pospíši*l, Hradec Králové 1993.

POTŮČEK Jakub, *Hradec Králové architektura a urbanismus 1895–2009,* Hradec Králové 2009.

REZKOVÁ Helena, *Historie městské hromadné dopravy v Hradci Králové 1928–2013,* Vlkov 2013.

RODR Josef, ŠKOPEK Jiří*, Lidé hradeckého spektra 1*, Hradec Králové 1994.

SCHELLE Karel, *Organizace veřejné správy v letech 1848–1948*, Brno 1993.

SCHELLE Karel, *Vývoj správy v předválečném Československu I. část (1918–1927),* Brno 1991.

SCHELLE Karel, *Vývoj správy v předválečném Československu II. část (1928–1939),* Brno 1991.

SVRČKOVÁ Jara, *Encyklopedie města Hradce Králové A–M*, Hradec Králové 2011

SVRČKOVÁ Jara, *Encyklopedie města Hradce Králové N–Z*, Hradec Králové 2011.

ŠKALOUD Vladimír, *Starosta Hradce Králové František Ulrich*, Hradec Králové 1998.

ŠPLÍCHAL Václav, *JUDr. Jindřich Štemberka*, Rychnov nad Kněžnou 1991.

ZIKMUND-LENDER Ladislav, *Struktura města v zeleni*, Hradec Králové 2017.

atlasy

Miroslav RICHTER, Eva SEMOTANOVÁ, *Historický atlas měst České republiky (svazek č. 5 Hradec Králové),* Praha 1998.

statě ze sborníků

LANDSMANN Martin, POKORNÝ Radek, *Personální obsazení samosprávných sborů města Hradce Králové od roku 1850 do roku 1942,* in: Jaroslav Šůla (ved. red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2004.

MAIER Karel, *Urbanistický salon republiky: jak se to podařilo,* in: Jan Jakl (red.), *Královéhradecko*, Hradec Králové 2010

POKORNÝ Radek, *Hradec Králové v období druhé republiky*, in: Jaroslav Šůla (ed.), *Když nad Hradcem vlál nacistický prapor…*, Hradec Králové 2010.

POTOČEK Josef, ZIMMERMANN Petr, *JUDr. František Ulrich*, in: Petr Zimmermann (ed.), *Radnice v Hradci Králové: Její reprezentanti a jejich činnost v letech 1850–1998*, Hradec Králové 1998.

ŠŮLA Jaroslav, *Hynek Václav Lhotský*, in: Petr Zimmermann (ed.), *Radnice v Hradci Králové: Její reprezentanti a jejich činnost v letech 1850–1998*, Hradec Králové 1998.

WAIC Marek, *Svaz lyžařů republiky Československé a Hlavní svaz německých zimních sportovních spolků*, in: Marek Waic (ed), *Češi a Němci ve světě sportu a tělovýchovy*, Praha 2004.

ZIMMERMANN Petr, POTOČEK Josef, *Josef V. B. Pilnáček*, in: Petr Zimmermann (ed.), *Radnice v Hradci Králové: Její reprezentanti a jejich činnost v letech 1850–1998*, Hradec Králové 1998.

ZIMMERMANN Petr, POTOČEK Josef, *Královéhradecká radnice za doby okupace*, in: Petr Zimmermann (ed.), *Radnice v Hradci Králové: Její reprezentanti a jejich činnost v letech 1850–1998*, Hradec Králové 1998.

denní tisk

Hradecké noviny:

POTOČEK Josef, ZIMMERMANN Petr, *Osud právě jemu příliš nepřál*, Hradecké noviny, 25. 7. 1994.

POTOČEK Josef, ZIMMERMANN Petr, *Naplňování odkazu JUDr. Ulricha*, Hradecké noviny, 26. 7. 1994.

POTOČEK Josef, ZIMMERMANN Petr, *Nastoupilo těžké období Mnichova*, Hradecké noviny, 27. 7. 1994.

POTOČEK Josef, ZIMMERMANN Petr, *Nad Hradcem zavlál hákový kříž*, Hradecké noviny, 28. 7. 1994.

POTOČEK Josef, ZIMMERMANN Petr, *Pouze podpis starosty již nestačí*, Hradecké noviny, 29. 7. 1994.

POTOČEK Josef, ZIMMERMANN Petr, *Tragédie závěru jednoho života*, Hradecké noviny, 30. 7. 1994.

periodika

Pavel PEŠTA, Zdeněk PEŠAT, *František Skácelík*, Česká literatura 48, 2000, č. 5.

diplomové práce

Radek POKORNÝ, *Proměny života Hradce Králové v okupačních letech 1939–1940*, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.

internetové zdroje

královéhradecký architektonický manuál:

KK, *Josef Pilnáček, Továrna na mýdla*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/objekt/289-josef-pilnacek-tovarna-na-mydla, 10. 4. 2025.

LZL, *Armádní sborové velitelství se dvěma vilami*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/objekt/40-armadni-sborove-velitelstvi-se-dvema-vilami, 30. 3. 2025.

LZL, *Družstevní mlékárna*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/objekt/222-druzstevni-mlekarna, 6. 4. 2025.

LZL, *Hubert Gessner*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/architekt/15-hubert-gessner, 18. 10. 2024.

LZL, *Jan Kotěra*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/architekt/1-jan-kotera, 16. 10. 2024.

LZL, *Most u soutoku*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/objekt/247-most-u-soutoku, 28. 3. 2025.

LZL, *Jan Rejchl.*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/architekt/64-jan-rejchl, 17. 10. 2024.

LZL, *Václav Rejchl ml.*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/architekt/9-vaclav-rejchl-ml, 17. 10. 2024.

LZL, *Václav Rejchl st.*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/architekt/87-vaclav-rejchl-st, 17. 10. 2024.

MARŠÁLEK Filip, *Tyršův most*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/objekt/98-tyrsuv-most, 28. 3. 2025.

MB, *Oldřich Liska*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/architekt/111-oldrich-liska, 16. 10. 2024.

MŽ, *Otokar Bém*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/architekt/16-otokar-bem, 18. 10. 2024.

ostatní:

HARTMANOVÁ Zdena, *Naše teta Mařenka a její slavný synovec*, národní knihovna.cz. Dostupné na: https://www.narodnikronika.cz/getattachment/c480e9da-3680-4d05-a727-fe417aa8972f/Slavny-synovec.pdf, 14. 3. 2025.

HINDLS Richard, *Jak se nacistická okupace podepsala na naší ekonomice?*, Český rozhlas. Dostupné na: https://dvojka.rozhlas.cz/richard-hindls-jak-se-nacisticka-okupace-podepsala-na-nasi-ekonomice-7789036?utm_source, 15. 2. 2025.

JANHUBA Luboš, *Olga Řeháčková (1937)*, paměť národa. Dostupné na: https://www.pametnaroda.cz/cs/rehackova-olga-1937, 20. 3. 2025.

KLIMEŠ Pavel, *Pec čp. 63 Hradecká bouda, zaniklo r. 1971*, Archa Krkonoš. Dostupné na: https://archakrkonos.cz/en/objects/111-pec-cp-63-hradecka-bouda-zaniklo-r-1971/, 26. 3. 2025.

KOŠŤÁLOVÁ Iva, *Rudolf Steinský*, Osobnosti regionů. Dostupné na: https://www.osobnostiregionu.cz/osoby/3589-rudolf-steinsky-sehnoutka-1892-1973, 29. 3. 2025.

KUČA Karel, *Novodobý urbanistický rozvoj Hradce Králové,* Earch.cz. Dostupné na: https://www.earch.cz/architektura/clanek/novodoby-urbanisticky-rozvoj-hradce-kralove, 20. 8. 2024.

POTŮČEK Jakub, *Královéhradecký architekt a urbanista Oldřich Liska*, archiweb. Dostupné na: https://www.archiweb.cz/news/kralovehradecky-architekt-a-urbanista-oldrich-liska, 6. 4. 2025.

RÝGR Petr, *Jak šel čas Panoramou*, Aparthotel Panorama. Dostupné na: https://www.aparthotelpanorama.cz/historie-chaty/, 9. 2. 2025.

STAHL Přemysl, *Voda a město Hradec Králové*, Královéhradecká provozní. Dostupné na: https://www.khp.cz/voda-hrou/z-historie/voda-a-mesto-hradec-kralove/, 2. 3. 2025.

Biskup Josef Doubrava proslul (nejen) jako mecenáš umění, Zprávy z Mníšku. Dostupné na: https://www.zpravyzmnisku.cz/historie/biskup-josef-doubrava-proslul-nejen-jako-mecenas-umeni/, 28. 9. 2024.

Časopis Krkonoše: Liščí louka, ekolist. Dostupné na: https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/co-pisi-jini/lisci-louka, 26. 3. 2025.

Černovický Ludvík, Československá obec legionářská. Dostupné na: https://www.csol.cz/legionar/6563/, 28. 3. 2025.

Historie lesního družstva, Lesní družstvo Vysoké Chvojno. Dostupné na: https://www.lesnidruzstvo.cz/historie/, 23. 2. 2025.

Ing. Jan Dostálek, Osobnosti regionů. Dostupné na: https://www.osobnostiregionu.cz/osoby/751-jan-ing-dostalek-1883-1955, 29. 3. 2025.

Josef Beneš, Terezín Memorial. Dostupné na: https://www.pamatnik-terezin.cz/prisoner/bu-benes-josef-4, 1. 3. 2025.

Karel Slavomil Kašpar, Klub českých turistů, Hradec Králové. Dostupné na: https://kcthradeckralove.estranky.cz/clanky/o-nas/z-historie/karel-slavomil-kaspar.html, 23. 3. 2025.

O stvoření Evy: Pilňáčkova pohádka čís. 236, Databáze Národní knihovny ČR. Dostupné na: https://aleph.nkp.cz/F/3FJ656YAPX7LDML4S1MM1SLSD71U8NPKREX6L3REXQLMMCV6HN-15159?func=full-set-set&set_number=109958&set_entry=000015&format=999, 28. 3. 2025.

Petice: Dejte sochu jinam, e15. Dostupné na: https://www.e15.cz/magazin/petice-dejte-sochu-jinam-842249, 1. 3. 2025.

Petrovice, SKI jumping hill archive. Dostupné na: https://www.skisprungschanzen.com/EN/Ski+Jumps/CZE-Czech+Republic/H-Hradec+Kr%C3%A1lov%C3%A9+Region/Mal%C3%A9+Svato%C5%88ovice/1680-Petrovice/, 24. 3. 2025.

Pilnáčkovo loutkové divadlo, Scénáře her Kašpárkovo loutkové divadlo. Dostupné na: https://kasparek-divadlo-hry.webnode.cz/, 28. 3. 2025.

Seznam příloh

1. Rodinná fotografie z roku 1905. (Jara SVRČKOVÁ, *Encyklopedie města Hradce Králové N–Z*, Hradec Králové 2011, s. 448.)
2. Josef Pilnáček. (Petr ZIMMERMANN, Josef POTOČEK, *Josef V. B. Pilnáček,* in: Petr Zimmermann (ed.), *Radnice v Hradci Králové: Její reprezentanti a jejich činnost v letech 1850–1998,* Hradec Králové 1998, s. 46.)
3. Rodný dům Josefa Pilnáčka. (Ilona DVOŘÁKOVÁ, Helena REZKOVÁ, *Genius loci starého Hradce Králové,* Vlkov 2014, s. 27.)
4. Pilnáčkova továrna před rokem 1932. (Osobní archiv Filipa Řeháčka, fotografie Pilnáčkovy továrny před rokem 1932.)
5. Pilnáčkova továrna před rokem 1932. (Osobní archiv Filipa Řeháčka, fotografie Pilnáčkovy továrny před rokem 1932.)
6. Fotografie zaměstnanců Pilnáčkovy továrny z 30. let 20. století. (Bohumír DEJMEK, *Starý Hradec vypravuje*, Hradec Králové 1998, s. 70.)
7. Současná podoba Pilnáčkovy továrny. (KK, *Josef Pilnáček, Továrna na mýdla*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/objekt/289-josef-pilnacek-tovarna-na-mydla, 10. 4. 2025.)
8. Soutěž o produkty firmy Josefa Pilnáčka. (*Lanol*, Osvěta lidu, 17. 7. 1926.)
9. Reklama na produkt firmy Josefa Pilnáčka. (*Pilnáčkův ohol*, Osvěta lidu, 1. 1. 1932.)
10. Produkty firmy Josefa Pilnáčka. (Anna ZIEGLOSEROVÁ (red.), *Pilnáčkův kalendář pro naše hospodyňky 1938*, Praha 1937, s 50.)

11. Fotografie k příležitosti položení základního kamene Masarykovy chaty 14. června 1924. (SOkA HK, fond Klub českých turistů – odbor Hradec Králové, fotografie (především sbírka K. S. Kašpara.)
12. Fotografie z výletu KČST HK do Liberku z 15. května 1921. (SOkA HK, fond Klub českých turistů – odbor Hradec Králové, fotografie (především sbírka K. S. Kašpara.)
13. Náměstek starosty Ladislav Jan Pospíšil. (Ludvík DOMEČKA, *Ladislav Jan Pospíšil*, Hradec Králové 1933, s. 1.)
14. Starosta František Ulrich. (*Osvěta lidu městu Hradci Králové k 28. říjnu 1922*, Hradec Králové 1923.)
15. Starosta Josef Pilnáček. (Karel MLYNÁŘ, Josef KAŇKA, *Hradec Králové přehled desetileté práce 1924–1934*, Hradec Králové 1934, s. 16.)
16. První náměstek starosty Josef Beneš. (Arnošt TAUSSIG (red.), *Hradec Králové a okolí*, Hradec Králové 1932, s. 6.)
17. Druhý náměstek starosty Josef Janků. (Arnošt TAUSSIG (red.), *Hradec Králové a okolí*, Hradec Králové 1932, s. 6.)
18. Návštěva Tomáše Garrigua Masaryka v Hradci Králové 24. května 1929. (SOkA HK, fond Ulrich František, JUDr., 1868–1939, návštěva prezidenta Masaryka v Hradci Králové – po vystoupení z auta.)
19. Otevření civilního letiště v Hradci Králové 1. července 1935. (SOkA HK, fond Ulrich František, JUDr., 1868–1939, dr. František Ulrich vítán starostou města Josefem V. B. Pilnáčkem po příletu při zahájení letecké linky Praha – Hradec Králové – Opava)

20. Fotografie před budovou okresního a krajského soudu. (SOkA HK, fond Ulrich František, JUDr., 1868–1939, album s gratulací městské rady dr. Františku Ulrichovi k novému roku.)
21. Budova okresního a krajského soudu v Hradci Králové. (SOkA HK, fond Ulrich František, JUDr., 1868–1939, album s gratulací městské rady dr. Františku Ulrichovi k novému roku.)
22. Městské lázně. (SOkA HK, fond Ulrich František, JUDr., 1868–1939, album s gratulací městské rady dr. Františku Ulrichovi k novému roku.)
23. Tyršův most. (Filip MARŠÁLEK, *Tyršův most*, Královéhradecký architektonický manuál. Dostupné na: https://kam.hradcekralove.cz/objekt/98-tyrsuv-most, 10. 4. 2025)
24. Výstavba budovy okresního a finanční a úřadu. (Jaroslav CHLEBEN, Zdeněk MENEC, František TOMAN, *Hradec Králové: proměny architektury a rozvoj města: 1881–1891*, Hradec Králové 1981.)
25. Ústřední jatka. (Karel MLYNÁŘ, Josef KAŇKA, *Hradec Králové přehled desetileté práce 1924–1934*, Hradec Králové 1934, s. 41.)

Přílohy

1. Rodinná fotografie z roku 1905 (vlevo Václav Pilnáček, nahoře Josef Pilnáček, vpravo Josef Pilnáček starší, dole Josef Pilnáček mladší).

2. Josef Pilnáček.

3. Rodný dům Josefa Pilnáčka.

4. Pilnáčkova továrna před rokem 1932.

5. Pilnáčkova továrna před rokem 1932.

6. Fotografie zaměstnanců Pilnáčkovy továrny z 30. let 20. století – vzhledem ke 125. výročí pravděpodobně z roku 1937 (Josef Pilnáček v zákrytu úplně vlevo).

7. Současná podoba Pilnáčkovy továrny.

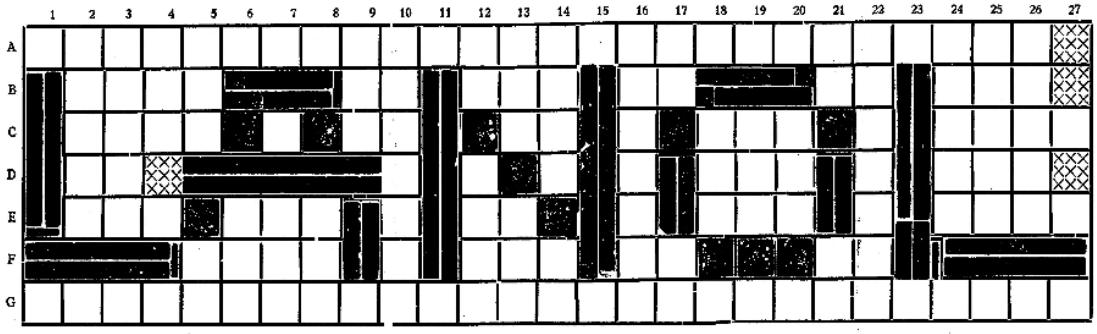

2. Značka žárovky. — 3. Švýcarské město (zpět) — 4. Ženské jméno. — 5. Obraz, zkratka staré mince. — 6. Člen národa. — 7. Latinský pozdrav (zpět), — 8. Berní poplatek. — 9. Přísloveč místa. — 10. Biblické jméno. — 12. Nota, čas (zpět). — 13. Příslovce místa, mužské jméno (zpět). — 14. Příslovce času, chem. značka (zpět), — 16. Sportovní klub Velkého Hradce (zpět). — 17. Zkratka akadem. titulu, ruské přilakání (zpět). — 18. Vidina. — 19. Spojka — 20. Mužské jméno (zpět). — 21. Egyptský bůh, zvíře (zpět). — 22. Výrobní oddělení chem. průmyslu (zpět). — 24. Ryba. — 25. Výběžek. — 26. Biblické jméno. — 27. Ženské jméno.

A] Tajenka ? ? ? — B] Básník, značka film. společností, polská řeka, člen národa, spojka, něm. přístav (fonet). — C] Zlý člověk, chemická značka kyslíku, zkratka akad. titulu, zájméno, polská řeka, obdržíte na konsultáci (zpět). — D] Dvě stejné samohlásky, ženské jméno, česká řeka. — E] Tov. značka bavlnky, stařec, ruská řeka (zpět), předpona, zájméno. — F] Nápoj, mužské jméno (zpět), pota, předložka. — G] Tajenka ? ? ?

Vyluštění zaslati do 25. července 1926 admin. t. l. s kuponem v tomto čísle otištěném.

I. cena: 2 krabice toiletního mýdla. II. cena: 1 mýdlo na holení v niklovém pouzdře a 1 lahvička kolínské vody.

III. Cena: 1 lahvička levandulové vody.

8. Soutěž o produkty firmy Josefa Pilnáčka.

9. Reklama na produkt firmy Josefa Pilnáčka.

10. Produkty firmy Josefa Pilnáčka.

11. Fotografie k příležitosti položení základního kamene Masarykovy chaty 14. června 1924 (Josef Pilnáček v druhé řadě čtvrtý zprava).

12. Fotografie z výletu KČST HK do Liberku z 15. května 1921 (Josef Pilnáček je v druhé řadě druhým sedícím mužem zleva).

13. Náměstek starosty Ladislav Jan Pospíšil.

14. Starosta František Ulrich.

15. Starosta Josef Pilnáček.

16. První náměstek starosty Josef Beneš.

17. Druhý náměstek starosty Josef Janků.

18. Návštěva Tomáše Garrigua Masaryka v Hradci Králové 24. května 1929 (FrantišekUlrich druhý zprava, po jeho pravici Tomáš Garrigue Masaryk a Josef Beneš).

19. Otevření civilního letiště v Hradci Králové 1. července 1935. (Josef Pilnáček v popředí vpravo, František Ulrich druhý zleva).

20. Fotografie před budovou okresního a krajského soudu. (Josef Beneš v první řadě první zleva, Josef Pilnáček čtvrtý zleva, František Ulrich v druhé řadě druhý zprava).

21. Budova okresního a krajského soudu v Hradci Králové (vzhledem k absenci soch fotografie pravděpodobně pochází z doby krátce po dokončení stavby v roce 1934).

22. Městské lázně.

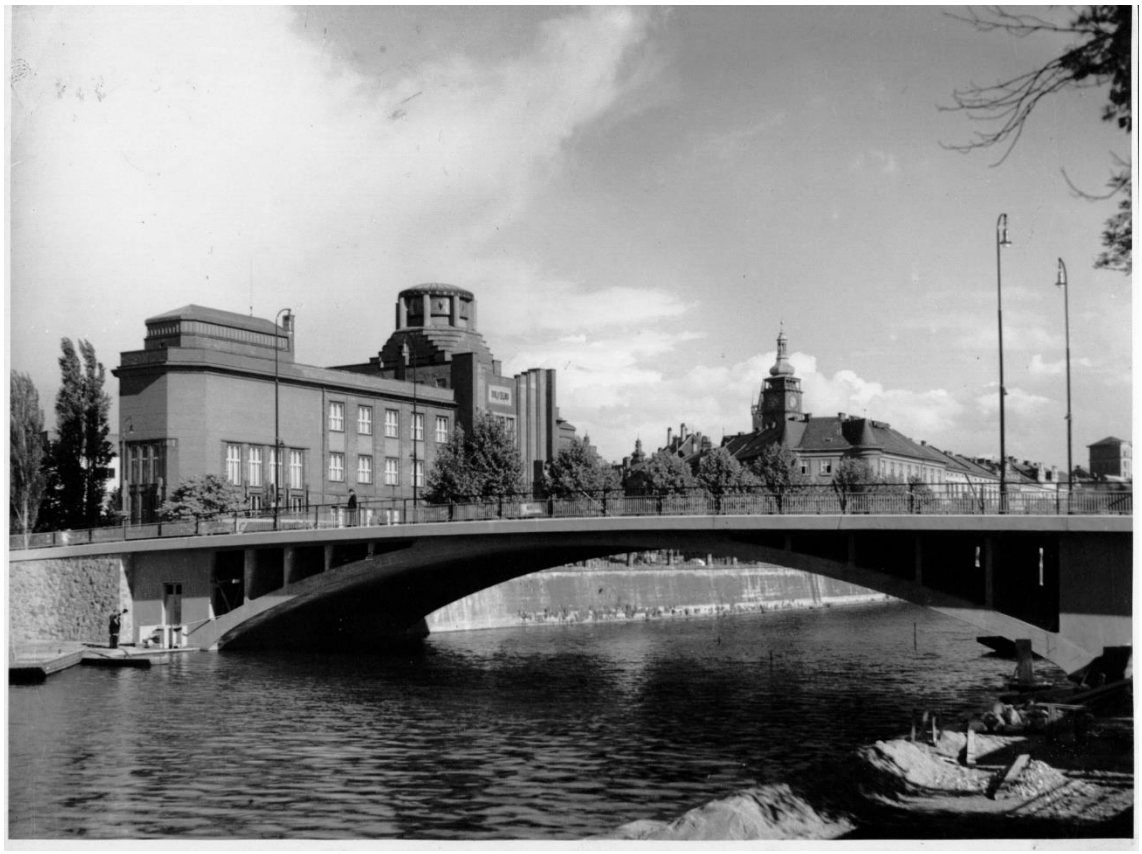

23. Tyršův most

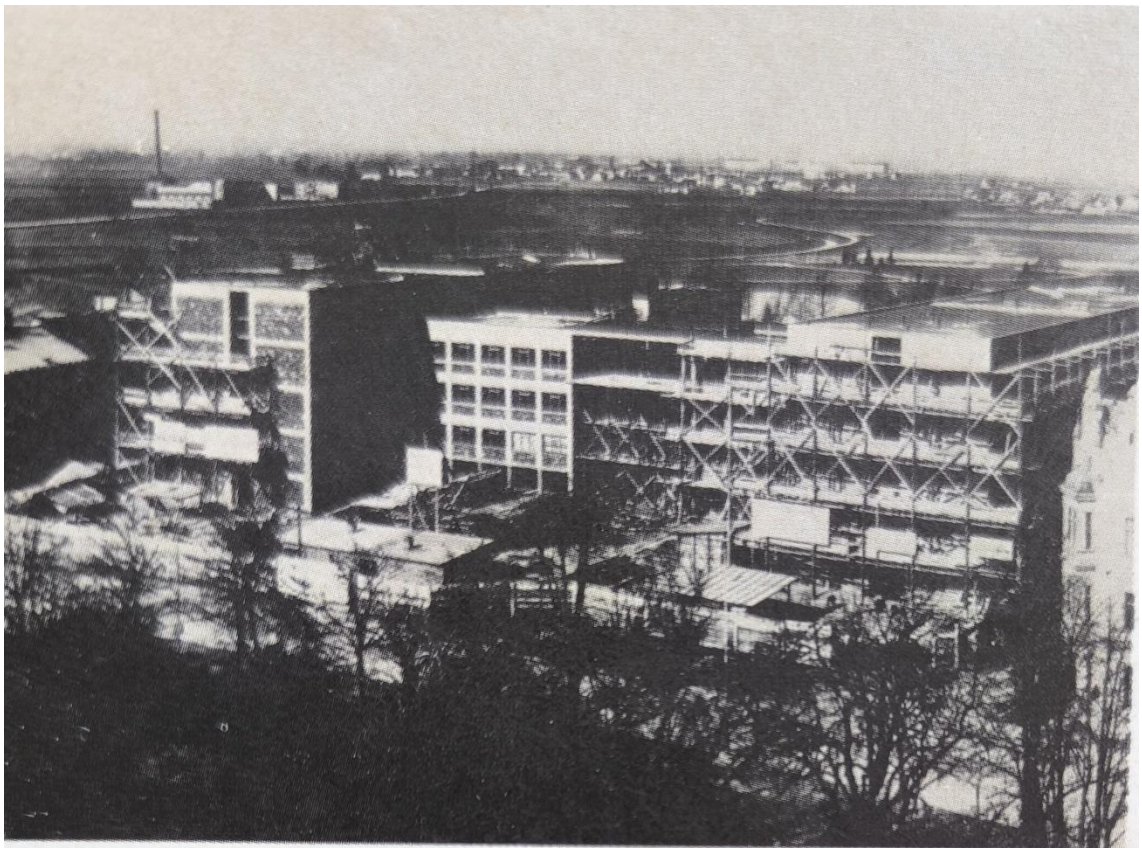

24. Výstavba budovy okresního a finanční a úřadu.

25. Ústřední jatka.